

Masteroppgave i Misjonsteologi
30-mopg

HVORDAN LYKKES VI MED TWEENS?

*En empirisk undersøkelse av trosopplæringstiltak for
10-13-åringar i to menigheter i Den norske kirke*

Av
Ingvild Simonnes

MISJONSHØGSKOLEN

Desember 2013

Innholdsfortegnelse

FORORD.....IV

1	INNLEDNING	1
1.1	SITUASJONEN I NORGE OG MITT UTGANGSPUNKT	1
1.1.1	Definisjon av betegnelsen "tweens"	2
1.1.2	Materiale og forskning rundt tweens.....	2
1.2	PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	3
1.3	METODE OG AVGRENSNING	4
1.3.1	Praktisk teologi som hoveddisiplin.....	4
1.3.2	Metode.....	5
1.3.3	Intervjuene.....	6
1.3.4	Utvelgelsen av menigheter	7
1.4	OPPGAVERNS STRUKTUR.....	8
2	TWEENS OG TRO	9
2.1	Å VÆRE 10-13 ÅR, FØR OG NÅ.....	9
2.2	VIKTIGHETEN AV TROSOPPLÆRING OG TROSERFARING FOR TWEENS	10
2.2.1	Tweens og læring	11
2.3	TROSOPPLÆRINGSREFORMEN	13
2.3.1	Trosopplæringsens formål	14
2.3.2	Kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak.....	14
2.3.3	En konkurrent på fritidsmarkedet.....	16
2.4	KJENNETEGN VED DAGENS TWEENS.....	16
2.4.1	Tweens' syn på verden	18
2.4.2	Relasjonsfokus og viktigheten av venner.....	19
2.4.3	Kropp og selvbilde	19
2.4.4	Betydningen av voksen tilstedeværelse.....	21
2.4.5	Gutter og jenter.....	21
2.4.6	Viktigheten av lek.....	22
2.4.7	Å kommunisere kristen tro til tweens	22
3	PRESENTASJON AV MENIGHET I MINDRE BY	25
3.1	LOKAL KONTEKST.....	25
3.2	MENIGHETENS SITUASJON OG BAKGRUNN	25
3.2.1	Trosopplæringsplanen for menigheten.....	26
3.2.2	Kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak.....	28
3.2.3	Veien fram til i dag.....	29
3.3	TROSOPPLÆRINGEN FOR TWEENS.....	29
3.3.1	Tilbudet for tweens i denne menigheten.....	29
3.3.2	Hva man har vektlagt under utformingen av tiltak.....	30
3.3.3	Kriterier for vellykkethet og hva man selv lykkes med	30
3.3.4	Hvorfor menigheten lykkes i å nå tweens.....	31
3.4	OPPSUMMERING.....	32
4	PRESENTASJON AV MENIGHET PÅ TETTSTED.....	33
4.1	LOKAL KONTEKST.....	33
4.2	MENIGHETENS SITUASJON OG BAKGRUNN	33
4.2.1	Trosopplæringsplanen for menigheten.....	34
4.2.2	Kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak.....	36
4.2.3	Veien fram til i dag.....	37
4.3	TROSOPPLÆRINGEN FOR TWEENS.....	38
4.3.1	Tilbudet for tweens i denne menigheten.....	38
4.3.2	Utformingen av tiltak	39
4.3.3	Kriterier for vellykkethet og hva man selv lykkes med	40
4.3.4	Hvorfor menigheten lykkes i å nå tweens	41
4.4	OPPSUMMERING.....	42

5	ANALYSE OG DRØFTING AV PRAKSIS I LYS AV TEORI.....	43
5.1	HVA ER TROSOPPLÆRING?	43
5.1.1	Menneskelig religiøsitet	44
5.1.2	Åndelig utvikling for tweens og familiens rolle	45
5.1.3	Variasjoner i målgruppen	46
5.2	Å PRESENTERE TROEN FOR TWEENS	47
5.2.1	Trivsel og tilhørighet.....	47
5.2.2	Formen.....	49
5.2.3	Innholdet	52
5.3	DE TO MENIGHETENE	53
5.3.1	Forskjeller og likheter.....	53
5.3.2	Trosopplæringstiltakene i byen og på landet	54
5.3.3	Tweens på landet og i byen – forskjell i kultur.....	55
5.3.4	Menighetenes arbeid sett i lys av lærings- og kommunikasjonsteori	56
5.4	BREDDETILTAK ELLER KONTINUERLIGE TILTAK?	57
5.4.1	Breddetiltak for tweens – positive og negative sider.....	57
5.4.2	Kontinuerlige tiltak for tweens – positive og negative sider	60
5.5	Å LYKKES MED TWEENS.....	61
5.5.1	Hva lykkes menighetene med?.....	61
5.5.2	Hva må til for å lykkes med tweens?	62
5.5.3	Hvorfor lykkes disse menighetene?	62
5.5.4	Refleksjon over kjennetegn ved arbeid som lykkes.....	63
5.6	KONSEKVENSER AV TROSOPPLÆRINGSREFORMEN.....	65
5.6.1	Konsekvenser for menighetene jeg har undersøkt.....	65
5.6.2	Konsekvenser for ulike menighetstyper.....	65
5.6.3	Konsekvenser for tweens	66
6	OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	68
6.1	OPPSUMMERING.....	68
6.2	KONKLUSJON.....	68
7	LITTERATURLISTE	71
7.1	BØKER	71
7.2	ARTIKLER	74
7.3	KILDER FRA INTERNETT	74
7.4	IKKE-PUBLISERTE KILDER	76
7.4.1	Menighet i mindre by.....	76
7.4.2	Menighet på tettsted	77
7.5	ANNET	77
8	VEDLEGG	78
8.1	VEDLEGG 1: INFOSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING	78
8.2	VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE.....	79

FORORD

Våren 2008 ble jeg kontaktet av familie-pastoren i IMI-Kirken i Stavanger. En deltidsstilling som leder for menighetens arbeid rettet mot 10-13-åringer sto ledig, og spørsmålet var om jeg kunne være interessert. Uten helt å vite hva jeg gikk til takket jeg noen dager senere ja til stillingen. Siden den gang har jeg lært mye om en aldersgruppe jeg tidligere ikke hadde reflektert så mye rundt. Jeg har lest det jeg har kommet over av teori om aldersgruppa og fått egne erfaringer gjennom prøving og feiling i arbeidet og gjennom å bli kjent med den flotte gjengen av tweens i IMI-Kirken. Samtidig har jeg stadig kjent på at jeg ville lære mer, lese mer, undersøke mer og forstå mer av både 10-13-åringer i seg selv og måten vi som kirke kan nå dem på. Det har derfor vært en glede å kunne bruke god tid til å fordype meg i denne aldersgruppa og i noe av arbeidet menigheter i Norge gjør i møte med tweens.

Opgava hadde vært vanskelig å skrive uten hjelp og villighet fra mange. Takk til de to menighetene jeg undersøkte og de ansatte der, som gladelig tok imot meg og ga meg nyttig hjelp og informasjon. Takk til de seks informantene som tok seg tid til å bli intervjuet. Uten informasjonen jeg fikk av dere ville det vært umulig å skrive denne oppgaven. Sist, men ikke minst, vil jeg takke min veileder, professor Thor Strandenæs ved Misjonshøgskolen, for god veiledning, gode samtaler og god støtte underveis.

1 Innledning

1.1 Situasjonen i Norge og mitt utgangspunkt

Trosopplæringsreformen i Den norske kirke har satt fokus på at alle aldersgrupper må nås og at alle dømte må få tilbud tilpasset deres ferdigheter, kognitive nivå og interesser.¹ I den forbindelse har menigheter over hele landet blitt bedt om å utarbeide en lokal trosopplæringsplan. Planen skal forelegges biskopen til godkjenning, og biskopen vurderer planens innhold, mål og systematikk ut ifra retningslinjene i den nasjonale planen og lokale forhold.² Det er kirkens øverste representative organ, Kirkemøtet, som har vedtatt *Gud gir – vi deler. Plan for trosopplæring*.³ Menighetene har måttet tenke grundig gjennom hva som allerede finnes av tilbud til de ulike aldersgruppene i sin menighet, og hvor det er hull og mangler og behov for endringer. Tidsavgrensede, årlige breddetiltak har blitt en naturlig konsekvens av trosopplæringssatsningen, og med gode ressurser og godt materiell fra sentralt hold i kirken er dette noe mange menigheter har satset på og lykkes med for ulike alderstrinn. Kontinuerlige tilbud har blitt omtalt som viktige, men erfaringsmessig når ikke disse like bredt ut til alle dømte som tidsavgrensede tiltak gjør. Samtidig har man i kontinuerlige tiltak et element av fellesskap og trosbygging som er spesielt, og mange menigheter har derfor bevisst satset på kontinuerlige tilbud, gjerne i tillegg til mer tidsavgrensede.⁴

Det har alltid vært 10-13-åringer (altså tweens) i vårt samfunn, og i sammenhenger som skole, helse og markedsføring har aldersgruppa vært forsket mye på. Men først de senere årene har tweens blitt tydelig skilt ut som en egen gruppe i menighetsarbeid. Selv ble jeg interessert i denne aldersgruppa gjennom arbeid med tweens i IMI-Kirken i Stavanger. Som leder for søndagstilbudet til denne gruppa i menigheten vokste mitt ønske om å forstå mer og lære mer om hva som kjennetegner 10-13-åringer i dag, og hvordan vi som kirke kan nå dem på best mulig måte.

¹ *Gud gir - vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke* (Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke 2010), 7.

² *Gud gir – vi deler*, 41.

³ Den norske kirke, "Bakgrunn"; tilgjengelig på <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=9344>; besøkt 4. Oktober 2012.

⁴ Øivind K. Holtedahl, "Avgrenset og kontinuerlig ungdomsarbeid som trosopplæring? En drøfting av begrepene praksis og fellesskap som utfordring for kristent ungdomsarbeid", *Prismet* 60 (2009), 3: 167-168.

1.1.1 Definisjon av betegnelsen "tweens"

Begrepet "tweens" er en blanding av ordene "between" og "teen", og betegner aldersgruppa som er i overgangsfasen mellom barn og ungdom. Alderen midt imellom. De er litt av begge deler, men samtidig noe helt unikt og eget.⁵ Termen "tweens" ble først skapt av reklamebransjen og har siden blitt tatt mer allment i bruk.⁶ Vi har ingen god norsk betegnelse for denne aldersgruppa. Hamar Frikirke bruker ordet "nestenåringene", men denne tittelen kan gi inntrykk av at de ikke er noe spesielt i seg selv, bare på vei til å bli noe annet.⁷ Noen har snakket om "før-konfirmanter", men også det peker fram mot noe annet, og lar ikke gruppa stå som egen og unik uavhengig av aldersgruppene før og etter. "Mellomtrinnet" blir brukt innenfor skolesystemet og mange vil nok kun forbinde dette ordet med skole og pedagogikk og ha vanskeligheter med å bruke det i andre sammenhenger. I mangel av et godt norsk ord ser uttrykket "tweens" ut til å ha kommet for å bli.

Akkurat hvilken aldersgruppe ordet "tweens" betegner varierer litt ut ifra hvem som bruker det. Elizabeth Hartley-Brewer har skrevet boken *Talking to Tweens* og definerer tweens som 8-12-åringer.⁸ Det er imidlertid mye mer vanlig, iallfall i norsk sammenheng, å bruke betegnelsen om personer mellom 10 og 13 år (5.-7.klasse). Både Acta Normisjon, KFUK/KFUM og andre organisasjoner bruker ordet "tweens" på den måten.⁹ Når jeg videre i oppgaven bruker denne betegnelsen er det aldersgruppa som er omkring 10-13 år jeg omtaler.

1.1.2 Materiale og forskning rundt tweens

Mellom 40- og 50 000 barn har blitt døpt årlig i Den norske kirke de siste 15 årene. Ser vi på statistikker over antall døde 10,11,12 og 13 år bakover i tid ser vi at

⁵ "Velkommen til SANG i Sunde Kirke", *Nordvesten : Bydelsblad for Madla, med menighetsblad for Sunde og Hafrsfjord menigheter*, Nr. 5/2011: 19.

⁶ Elizabeth Hartley-Brewer, *Talking to Tweens : Getting It Right Before It Gets Rocky with Your 8- to 12-Year-Old* (North America: Da Capo Press, 2005), 1.

⁷ Hamar Frikirke, "B-tween, samling for nestenåringene"; tilgjengelig på <http://www.hamarfrikirke.no/cms/index.php?ref=41&cref=35&name=B-tween>; besøkt 11.Sept. 2012.

⁸ Hartley-Brewer, *Talking to Tweens*, 1.

⁹ Acta, "Tweens 1, Horve (Rogaland)"; tilgjengelig på http://www.acta.as/index.php?kat_id=80&art_id=5989; besøkt 11.September 2012.

KFUK/KFUM, "Hvem er Tweensa?"; tilgjengelig på <http://tweensing.no/index.php/site/hvem/>; besøkt 11.September 2012.

Også brukt i Marie Kvalbein-Olsen, *Tweens – en ny utfordring for kirken? Utfordringer for kirken i møte med aldersgruppen 10-13 år, særlig i forhold til de som vokser opp i hjem med brutte relasjoner* (Oslo: Masteroppgave, MF, 2008).

menighetene landet over nå har i oppgave å gi trosopplæring til ca. 186 000 tweens.¹⁰ Dette krever kunnskap om både aldersgruppa og formidling av evangeliet inn i deres liv. I norsk sammenheng har det ikke blitt skrevet mye om eller blitt forsket mye på hvordan kirken kan nå tweens med evangeliet og hvordan menigheter kan legge opp aktiviteter for dem, for å utvikle deres tro. Med trosopplæringsreformen har fokuset på gruppa økt, men mye av det skrevne materialet er evaluering i forhold til mål og planer for trosopplæringen. Fordi den norske litteraturen om 10-13-åringer er begrenset, har jeg valgt å også benytte meg av internasjonal litteratur. TV, film, reklame og globaliseringen generelt gjør at endringer skjer fort og at kulturer påvirker hverandre. Amerikansk kultur har lenge hatt en betydelig innflytelse i resten av verden, og USA har blitt regnet som en viktig leverandør av populærkultur¹¹ og et foregangsland innen globalisering.¹² Jeg har derfor særlig sett på litteratur fra Nord-Amerika/USA. På grunn av populærkulturens og globaliseringens påvirkning går jeg ut ifra at mange av endringene blant større barn og tenåringer i USA er de samme som i Norge.

1.2 Presentasjon av problemstilling

I denne oppgaven ønsker jeg å ha et fokus på 10-13-åringer i norske menigheter. Jeg vil undersøke hva som kjennetegner gruppa generelt, hvordan aldersgruppa best kan bli møtt og tatt vare på i norske menigheter og hvilke utfordringer kirken står overfor i møte med 10-13-åringene. Jeg vil også søke svar på hva som gjør at et arbeid lykkes, og hvilke kjennetegn som må være til stede for å kunne si at et arbeid eller et tiltak er vellykket.

Jeg ønsker i denne oppgaven å besvare følgende problemstilling:

Hvordan tilrettelegges vellykkede tiltak for tweens, og hva er kjennetegn og kvaliteter ved tweens-tilbud som lykkes?

¹⁰ Den norske kirke, ”Antall døpte 1950-2011”; tilgjengelig på <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=1958>; besøkt 11.September 2012.

¹¹ Populærkultur er kultur som blir forbrukt av store deler av folket og som blir produsert og levert av medieindustrien. Den står i kontrast til ”høykultur” og ”elitekultur”, og utfordrer det som til enhver tid er gjeldende. Se mer på <http://www.hf.uio.no/imk/forskning/vi-forsker-pa/populaerkultur/> og <http://no.wikipedia.org/wiki/Populærkultur>.

¹² LexOpen – dit online leksikon, ”USA”; tilgjengelig på <http://lexopen.dk/lande/USA.html>; besøkt 6.April 2013.

1.3 Metode og avgrensning

1.3.1 Praktisk teologi som hoveddisiplin

Hoveddisiplinen for oppgaven vil være Praktisk teologi (PT). Praktisk teologi har i den protestantiske fagtradisjonen vært en hoveddisiplin i teologistudiet fra Schleiermacher og framover.¹³ Disiplinen tar på alvor menneskers erfaringer, og har disse som utgangspunkt. Det betyr ikke at PT ser menneskelige erfaringer som en kilde til åpenbaring, men disiplinen vil ta på alvor at tro også blir praktisert og levd ut, ikke bare trodd. PT er kritisk, teologisk refleksjon over kirkens praksis i møte med verden og dens praksiser.¹⁴ Tro eksisterer alltid i en spesiell situasjon og kultur hvor evangeliet får en egen form, et eget uttrykk, en egen fortolkning og blir levd ut på en egen måte.¹⁵ PTs oppgave er å være en meglingspartner mellom kirkens tradisjon, og spesifikke problemer og utfordringer i den gitte sosiale konteksten. Den beveger seg derfor fra praksis, til refleksjon over praksis og så tilbake til praksis.¹⁶

Praktisk teologi vil ha fire hovedsteg for kvalitative undersøkelser. *Først* utforskes situasjonen og man ser etter nøkkelsaker og noterer seg hva man tror foregår. På dette stadiet kan det være nyttig å gjøre historiske og kulturelle studier angående saken. Gode spørsmål er viktige, og målet er å få en første følelse av hva som skjer, hvordan ting er strukturert og hvorfor folk fungerer slik de gjør. *Videre* analyseres den kulturelle konteksten. Man går i dialog med andre kilder som kan gi dypere forståelse av situasjonen og undersøker dynamikk som ligger under praksis. Målet er å få ny innsikt angående situasjonen og få bekreftet eller revidert de første oppfatningene. *Tredje* steg er å reflektere over oppdagelsene man har gjort ut ifra et teologisk perspektiv. *Til slutt* formulerer man forslag til endret praksis ut fra funn fra analysen av den kulturelle konteksten, den teologiske refleksjonen og de første refleksjonene rundt situasjonen.¹⁷ Eventuelt kan dette steget formuleres som en ny problemstilling som reises på bakgrunn av analysen som helhet.

For å gi et klart bilde av aldersgruppa 10-13 år, samt få en god drøfting over praksisen

¹³ Tarald Rasmussen, "Praktisk teologi", *Norsk Teologisk Tidsskrift* 111 (2010), 3: 157.

¹⁴ John Swinton & Harriet Mowat. *Practical Theology and Qualitative Research* (London: SCM Press, 2006), 5-6.

¹⁵ Swinton & Mowat, *Practical Theology and Qualitative Research*, 14.

¹⁶ *Ibid.*, 26.

¹⁷ *Ibid.*, 94-97.

jeg finner, vil jeg også trekke inn elementer fra pedagogikk og barne- og ungdomspsykologi, som nyttige støttefag til å forstå denne aldersgruppa som medmennesker.

1.3.2 Metode

Etter selv å ha jobbet med 10-13-åringene og kjent på behov for hjelp, tips og nyttig teori, har jeg et sterkt ønske om å skrive en praktisk oppgave som kan bli nyttig å lese for andre som er i samme situasjon som jeg var i. Jeg ønsker å presentere praktiske eksempler på hvordan arbeid rettet mot tweens kan se ut, og analysere den praksis jeg beskriver i lys av teori om denne aldersgruppa.

For å finne svar på problemstillingen vil jeg nå i starten først prøve å sette meg inn i tweens- hverdagen og hva som kjennetegner denne aldersgruppa i Norge. Dette vil jeg gjøre først og fremst gjennom litteratur om 10-13-åringene og hva som kjennetegner dem. Jeg vil også trekke inn noen teoretikere, blant andre Hjalmar Sundén og Jean Piaget. For å forankre prosjektet empirisk vil jeg videre undersøke og analysere praksis i to menigheter innenfor Den norske kirke som har et variert tilbud til denne aldersgruppa. Det empiriske materialet ønsker jeg å skaffe til veie gjennom noe (deltakende) observasjon og gjennom intervjuer. Jeg ønsker å observere enkelte tiltak der det lar seg gjøre, for selv å få et inntrykk av arbeidet. Hovedvekten vil imidlertid ligge på intervjuer med tre personer fra hver menighet. Jeg vil benytte meg av kvalitative, semi-strukturelle dybdeintervjuer, basert på en intervjuguide. Intervjuene vil jeg systematisere, presentere og analysere i lys av teori, for slik å finne svar på hva det vil si at arbeidet lykkes og hvorfor arbeidet lykkes. Teorigrunnlaget vil hjelpe meg til å utvikle noen kriterier for å betegne et arbeid som vellykket. Ved siden av relevant teori i tilknytning til trosopplæringsreformen og relevant teori fra USA, vil jeg trekke inn kilder som beskriver menighetene og det samfunnet de befinner seg i.

Det vil som sagt være et mål for meg å beskrive praksis, og se praksis i lys av teori. Det er derimot ikke et mål for meg i denne sammenheng å foreslå revidert eller ny praksis. Videre ønsker jeg å gi et bilde av hva som fungerer og hvorfor, ikke hva som ikke fungerer og hvorfor det sannsynligvis ikke gjør det. Jeg er klar over at jeg ved dette utelater steg fire i praksis-teori-praksis-modellen for kvalitative undersøkelser i

praktisk teologi,¹⁸ men gjør dette for ikke å gå utover problemstillingen for oppgaven. Selv om det empiriske materialet vil være begrenset regner jeg med å finne noen hovedtendenser i dette materialet som gir oppklaring. Jeg er klar over at det empiriske materialet ikke vil tillate mer generelle konklusjoner.

1.3.3 Intervjuene

Målet med intervjuene er både å få et konkret bilde av hva som faktisk foregår, og å danne meg et bilde av hva lederne i arbeidet vektlegger. I tillegg ønsker jeg å finne ut hva slags premisser og teori som lå til grunn for utformingsprosessen av tiltakene. I intervjuene vil jeg også invitere informantene til å reflektere over hvilke virkemidler som gjør arbeidet vellykket som trosopplæring, og oppmuntre dem til å definere sine kriterier for at arbeidet lykkes.

For å få best mulig svar på den empiriske undersøkelsen vil jeg intervjuer en prest, en trosopplærer og en frivillig medarbeider/leder fra hver av de to menighetene. Disse tre kategoriene har jeg valgt fordi jeg tror de vil være i stand til å gi et godt, representativt bilde av tweens-arbeidet i menigheten, og supplere hverandre. Jeg vil ikke intervjuer tweens som deltar i tiltakene, da de fort kan gi meg svar de tror jeg vil ha eller være preget av venner og andres meninger på en måte som vil være ugunstig for undersøkelsen. Jeg vil gjennomføre intervjuene som personlige intervjuer, ikke som fokus-/gruppeintervjuer.

Jeg har utformet en intervjuguide slik at det er forslag til spørsmål og temaer som skal dekkes, samtidig som det er åpenhet for forandringer, både i rekkefølge og spørsmålsform. Slik kan jeg være fleksibel og stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuene.¹⁹ Jeg har altså ikke strukturert intervjuene slik man ville gjort i en bred, mer kvantitativ undersøkelse, men har likevel en logisk struktur i intervjuene. Derfor betegnelsen semi-strukturelle.²⁰ Noen spørsmål vil kun stilles prest eller trosopplærer,

¹⁸ Jf. Swinton & Mowat, *Practical Theology and Qualitative Research*, 94-97.

¹⁹ Steinar Kvale, *Det kvalitative forskningsintervju* (Oslo: ad notam Gyldendal, 1997), 72.

²⁰ Kari Storstein Haug, "As you sow, you will reap": *Interpreting Proverbs 11:18-31, Psalm 73, and Ecclesiastes 9:1-12 in Light of, and as a Response to Thai Buddhist Interpretations. A Contribution to Christian-Buddhist Dialogue* (Stavanger: Misjonshøgskolens forlag, 2008), 20.

mens andre spørsmål stilles alle informantene. Intervjuguiden er vedlagt oppgaven, samt informasjonsskriv med samtykkeerklæring som ble gitt informantene.²¹

1.3.4 Utvelgelsen av menigheter

Mange menigheter hadde vært interessante å undersøke, men på grunn av oppgavens omfang har jeg begrenset meg til to menigheter innenfor Den norske kirke. Til grunn for utvelgelsen lå et ønske om å se på menigheter med et variert og godt tilbud til tweens som så ut til å lykkes, gjerne med en kombinasjon av kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak. Jeg ville undersøke menigheter innenfor Den norske kirke, fordi de er forpliktet på Den norske kirkes trosopplæringsreform. Jeg ønsket også å ha en viss geografisk avstand mellom menighetene og ulikhet i kulturell kontekst. Etter å ha kontaktet flere av bispedømmekontorene i Norge, og siden forhørt meg rundt i menigheter, har jeg landet på å undersøke én menighet i en mindre by, og én på et tettsted.

Innenfor Den norske kirke finnes det forskjellige typer menigheter, og man snakker gjerne om tre ulike grunntyper. *”Folkekirkemenigheten”* har ingen dominerende menighetskjerne og få kirkelige aktiviteter utenom gudstjenester og kirkelige handlinger. *”Bedehusmenigheten”* er preget av vekkelseskristendom og bedehusmiljø. De har mye aktivt arbeid i regi av en eller flere kristelige indre- eller ytre misjonsorganisasjoner og arbeidet er ofte lokalisert til bedehus i soknet. Her utgjør også bedehusmiljøet hovedtyngden av faste kirkegjengere. Den tredje grunntypen, *”arbeidskirkemenigheten”*, er preget av en menighetskjerne og mange kirkelige aktivitetstilbud. Gruppen som utgjør menighetskjernen samsvarer gjerne med gruppen av faste kirkegjengere og har ofte kirkekaffen som et viktig sosialt møtested.²² Menighetene jeg vil undersøke representerer to av disse grunntypene. Menigheten som ligger i mindre by har mange av trekkene ved *”bedehusmenigheten”* og flere av kjennetegnene ved menigheten på tettstedet minner om en *”arbeidskirkemenighet”*.

²¹ Siden prosjektet inneholder behandling av personopplysninger, og altså er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31, er det meldt til Norsk samfunns-vitenskapelig datatjeneste (13.09.2012). NSD bekreftet i brev av 19.09.2012 at behandlingen tilfredsstiller kravene i person-opplysningsloven.

²² Harald Hegstad, Anne Schanche Selbekk og Olaf Aagedal. *Når tro skal læres : sju fortellinger om lokal trosopplæring* (Trondheim: Tapir akademiske forlag, 2008), 20 og 157.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven i seg selv er delt inn i seks hoveddeler. Innledningsdelen regnes som første hoveddel, og følges av en teoridel hvor fakta om og kjennetegn ved aldersgruppa 10-13 år presenteres. I hoveddel tre og fire presenteres menighetene jeg har undersøkt, før jeg i hoveddel fem drøfter og analyserer funnene mine ut ifra teori. Avslutningsvis i del seks kommer jeg med en oppsummering og konklusjon av oppgaven.

Om ikke annet kommer fram av teksten eller konkrete henvisninger i de delene av oppgaven der jeg presenterer menighetene jeg har undersøkt, er intervjumaterialet kildegrunnlaget. For at sitater fra intervjumaterialet skal bli forstått i sin sammenheng og gi mening for leseren har jeg enkelte steder innført opplysninger i klammeparentes. Det har vært et mål å ivareta menighetenes anonymitet best mulig og jeg har derfor ikke tatt med mer bakgrunnsstoff om menighetenes lokale kontekst enn nødvendig, men forhåpentligvis nok til at leseren forstår intervjumaterialet. For å gjøre oppgaven mest mulig leservennlig og for å tydeliggjøre viktige poeng har jeg dessuten kursivert nøkkelord i enkelte avsnitt. Jeg regner med at leseren har en viss kjennskap til trosopplæringsreformen og nasjonale tiltak foreslått fra sentralt hold i Den norske kirke. Jeg følger ellers vanlig forkortelsessystem i oppgaven.

2 Tweens og tro

2.1 Å være 10-13 år, før og nå

Når er man en ungdom? Når slutter man å være barn? Kategorien ungdom er under stadig forandring og avhengig av samfunnsmessige forhold.²³ Historisk sett er ungdomstid som særegen tidsperiode et nytt begrep i Norge. I tidligere tider var man barn fram til man ble konfirmert, og etter konfirmasjonen ble man regnet som voksen og gikk ut i arbeid.²⁴ Siden 1950 har det derimot vært en økende tendens til å se på ungdomstiden som en spesiell og avgrenset fase, der det å ”finne seg selv” er en av hovedoppgavene.²⁵ Og ungdomstiden har blitt lengre og lengre med årene. Masseutdanningen etter grunnskolen har hatt en helt avgjørende betydning de siste fire tiårene når det gjelder å forlenge ungdomstiden, og i samme tidsperiode har dessuten de unge utsatt familieetableringen med flere år.²⁶ Fordi ungdomstiden har strukket seg og unge bor hjemme lengre, er den mer allmenne forståelsen i det norske samfunnet at man er ”ung” til man er nærmere 35 år. ”Ungdom” er likevel først og fremst en samfunnsbetegnelse; juridisk sett er man i følge FNs Barnekonvensjon et barn fram til man fyller 18 år.²⁷

I tillegg til gruppene ”barn”, ”ungdom” og ”voksne”, har vi i dag en gruppe kalt tweens, som nevnt innledningsvis. Foreldrene til dagens tweens, var på mange måter aldri tweens selv. Det kan derfor være vanskelig for foreldre og andre voksenpersoner i tweens’ liv å forstå hva denne gruppa opplever og går igjennom. En stor endring som har funnet sted de siste 30 årene er fremveksten av en digitalisert virkelighet. Tradisjonelt har identitetsdannelse og sosialisering vært tett knyttet til hjemmet og skolen. I dag utfordres dette av hele den digitale virkeligheten, som har kommet inn

²³ Kvalbein-Olsen, *Tweens – en ny utfordring for kirken?*, 9.

²⁴ Wikipedia, ”Ungdom”; tilgjengelig på <http://no.wikipedia.org/wiki/Ungdom>; besøkt 21.Sept. 2012.

²⁵ Marianne Gullestad, *Hverdagsfilosofier : verdier, selvforståelse og samfunnssyn i det moderne Norge* (Oslo: Universitetsforlaget, 1996), 224.

²⁶ Willy Aagre, *Ungdomskunnskap : Hverdagslivets kulturelle former* (Bergen: Fagbokforlaget, 2003), 25-26.

²⁷ FN-sambandet, ”FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen)”; tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklæringer/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter-Barnekonvensjonen>; besøkt 4.Oktober 2012.

som en tydelig sosialiseringssagent. Det digitaliserte oppvekstmiljøet har i stor utstrekning endret grunnlaget for både sosialisering og identitetsskaping.²⁸ Barn i dag vokser opp i en konsumkultur, og en effekt av dette er kortere barndom. Det er konstant press på å ha det siste PC-spillet, den tøffeste mobiltelefonen eller de kuleste merkeklærne. Kulturen spør etter en spesiell hårsveis eller klesstil, gjerne den samme som ditt sport- eller popidol.²⁹ Som allerede nevnt ble termen ”tweens” først skapt av reklamebransjen, og aldersgruppa kan nå forvente at alt i livet deres er spesiallaget for å dekke deres behov. I takt med økt tilgjengelighet på penger for gruppa, har salgsbransjene gjort alt de kan for å imøtekomme tweens’ ønsker og interesser, og tweens har nå også fått sin egen musikk, klesstil og kultur.³⁰ 10-13-åringer møter altså i dag utfordringer som man tidligere ikke møtte før senere i tenårene. Og ikke bare må dagens tweens hanskles med mer komplekse situasjoner enn 10-13-åringer fra tidligere generasjoner, men mange mottar også mindre hjelp og veiledning i denne prosessen. Sammensatte familiesituasjoner, det at begge foreldre er i full jobb, stressa lærere, naboer man så vidt kjenner og lite slekt i nærheten bidrar til at barn og unge får mindre råd, veiledning og støtte enn før.³¹ Marie Kvalbein-Olsen sier at ”Det å ta de beste valgene når valgalternativene er så mange, er nåtidens utfordring for tweens”.³²

2.2 Viktigheten av trosopplæring og troserfaring for tweens

Barn og tweens har i noen sammenhenger blitt behandlet som passive mottakere, som noen man må ta vare på og holde i aktivitet på en slik måte at de blir værende i menigheten fram til de en gang i framtiden kan bli nyttige for kirken. Med en slik oppfatning ser man på barn først og fremst som potensielle kristne. Man venter på, og ser fram til, at barna skal bli store nok til å delta økonomisk og praktisk som en del av den kirkelige strukturen.³³ Margareth Withers skriver i sin bok *Mission-shaped Children* at ”The assumption that adults worship God and children learn about him still holds strong in some churches”.³⁴ Heldigvis finner vi ikke lenger mye av dette

²⁸ Gudmund Gjelsten og Asbjørn Simonnes, *Skole og media – kommunikasjon og pedagogikk* (Bergen: Fagbokforlaget, 2007), 61-62.

²⁹ Margareth Withers, *Mission-shaped children : Moving towards a child-centered church* (London: Church House Publishing, 2006), 6.

³⁰ Withers, *Mission-shaped children*, 12.

³¹ Netplaces, ”Tweens”; tilgjengelig på www.netplaces.com/tweens; besøkt 24. August 2012.

³² Kvalbein-Olsen, *Tweens – en ny utfordring for kirken?*, 13.

³³ Withers, *Mission-shaped children*, 37 og 42.

³⁴ *Ibid.*, 77.

tankesettet i Norge. Vi har forstått at barn ikke har en mini-Hellig Ånd, men at også de kan erfare Gud og ha en personlig tro på ham, ikke bare lære om ham. Dessuten forutsetter Den norske kirkes dåpspraksis og dåpsteologi at dømte barn *er* kristne, og dermed medkristne med unge og voksne i menigheten.

Viktigheten av å formidle kunnskap om Gud og gi barn erfaringer av ham kan ikke understrekes nok. Undersøkelser gjort i USA viser at en majoritet av amerikanerne tar en avgjørelse om de vil tro eller ikke tro på Jesus før de er 12 år gamle. Og selv om det er mye som skiller Norge fra Amerika, kan vi regne med at nordmenn ikke skiller seg drastisk fra amerikanere i spørsmål som dette. Folk tror generelt det samme når de er 13 år som når de er voksne. Dette inkluderer syn på Guds natur, om Satan eksisterer eller ikke, Bibelens troverdighet, oppfatninger om evigheten, hvem Jesus Kristus er og innflytelsen av det åndelige i en persons liv.³⁵ Generelt sagt kan vi si at en persons livslange verdier og oppfatninger om åndelige ting er utviklet før man når tenårene.

Tweens-årene er altså en kritisk periode av et ungt menneskes liv. Den grunnleggende karakteren en gutt eller jente utvikler i løpet av disse årene kan i noen tilfeller vare livet ut. Verdiene og troen de unge tilegner seg i denne perioden vil også påvirke hvordan de løser utfordringer de møter senere i livet. Hvis et ungt menneske møter tenårene med et solid sett av verdier, gode sosiale evner, en forkjærlighet for å lære, et sunt selvbilde og gode familierelasjoner, er det lagt et godt grunnlag i livet. Da er det stor sannsynlighet for at han eller hun vil ha gode år som tenåring og ikke undergraves av utfordringer, problemer og følelser av å være ulykkelig. Den beste måten å forberede et barn for ungdomstiden er å hjelpe dem å blomstre når de er tweens.³⁶

2.2.1 Tweens og læring

Læring og undervisning i kirken er ikke noe nytt. Det har vært en sentral del av kirkens virksomhet helt fra dens spede begynnelse. Dette har sin begrunnelse blant annet i dåpsbefalingens to ledd: Døp og lær (Matt 28,19f). Denne opplæringen har

³⁵ The Barna Group, "Research Shows That Spiritual Maturity Process Should Start at a Young Age"; tilgjengelig på <http://www.barna.org/barna-update/article/5-barna-update/130-research-shows-that-spiritual-maturity-process-should-start-at-a-young-age?q=spiritual+maturity+process+start>; besøkt 12. September 2012.

³⁶ Netplaces, "Tweens".

foregått på ulike måter, alt etter den situasjon kirken har vært i. De siste tiårene har et sosiokulturelt læringsperspektiv vokst frem i skole og samfunn. Ut fra et slikt perspektiv forstås læring først og fremst som et kollektivt og relasjonelt fenomen.³⁷ Vi lærer ikke bare som enkeltindivider, men som deltakere i et fellesskap.³⁸ Dette perspektivet blir ekstra viktig å ha i bakhodet når vi jobber med tweens, da de er svært relasjonelle. Vi kan ikke forstå den lærende, i dette tilfellet en jente eller gutt mellom 10 og 13 år, skilt fra, eller på distanse fra, den virkelighet vedkommende lever i daglig.³⁹ Læring betyr at mine relasjoner til andre, til Gud og til virkeligheten forandres.⁴⁰ Derfor kan læring i vid forstand forstås som det å være i bevegelse.⁴¹

Læring i menighet og kirke er ikke et eget område eller noe som kan klart avgrenses. Læring må alltid forstås som et aspekt ved det ”vi gjør”, og religiøs læring kan forstås som et aspekt ved alle de aktiviteter som foregår i en menighet.⁴² Ja, læring kan sies å være en av kvalitetene ved hvordan vi er og praktiserer vår tro som kirke og menighet, ikke bare avgrenset til undervisning av barn og ungdom. Det finnes både god og dårlig, taus og uttalt læring, og barn og unge lærer primært gjennom å delta i den praksis som foregår i menigheten og kirken.⁴³ Det er altså en nær sammenheng mellom *trospraksis* og *trosopplæring*. Man lærer gjennom å praktisere, og så fører læring ofte til endret praksis.

Synet på læring som tett sammenvevd med praksis er noe den anerkjente religionspsykologen Hjalmar Sundén sterkt understreker i sine arbeid. Sundén kom med begrepene verbal og total religiøs tradisjonsformidling. Den verbale tradisjonsformidlingen foregår ved at foreldre eller andre voksne forteller barn *om* Gud og *om* tro. En konsekvens av verbal religiøs tradisjonsformidling kan være at barnet forestiller seg Gud i menneskelig skikkelse, såkalte antropomorfe guds-forestillinger. Slike forestillinger tolkes av mange religionspsykologer som uttrykk for religiøs umodenhet. ”Talar den vuxne själv *till* Gud”, sammen med barnet, oppnår man

³⁷ Geir Afdal, ”Menigheten som lærende fellesskap? Sosiokulturell læringsteoris muligheter og begrensninger som perspektiv på kirkelig læring”, *Prismet* 59 (2008), 4: 227-228.

³⁸ Holtedahl, ”Avgrenset og kontinuerlig ungdomsarbeid som trosopplæring?”, 163.

³⁹ Afdal, ”Menigheten som lærende fellesskap?”, 237.

⁴⁰ *Ibid.*, 230.

⁴¹ Geir Afdal, *Religion som bevegelse : Læring, kunnskap og mediering* (Oslo: Universitetsforlaget, 2013), 13 og 46.

⁴² Geir Afdal, ”Hvordan skjer læring i menigheter?”, *Halvårsskrift for praktisk teologi* 28 (2011), 2: 31.

⁴³ Afdal, ”Menigheten som lærende fellesskap?”, 239.

derimot det Sundén kaller total religiøs tradisjonsformidling.⁴⁴ Barnet blir del av et religiøst fellesskap, kan få egne religiøse erfaringer og møter flere av religionens dimensjoner. Slik legges det tilrette for at barnet kan få et selvstendig gudsforhold, ikke bare begreper og forestillinger om Gud.⁴⁵ Oppsummert kan vi si at troen bare kan få et meningsfylt innhold hvis den skjer i forbindelsen mellom handling og ord. Og selv om Sundén snakker om barn generelt, gjelder dette i aller høyeste grad dagens 10-13-åring. Tweens lærer aller best ved å modellere og gjøre. De observerer oppførselen til de rundt seg, særlig oppførselen til foreldre og eldre ledere, og tar etter den. Det er derfor viktig at tweens får mulighet til å observere voksenpersoners tilbedelse og trosliv, og oppmuntres til å praktisere dette selv i det kristne fellesskapet.

46

2.3 Trosopplæringsreformen

”Barn og unge har rett til å få del i en trosopplæring som gjør dem i stand til kritisk å vurdere det som de senere i livet blir utsatt for av religiøs påvirkning. Det vil også kunne øke evnen til forståelse og toleranse for andres oppfatninger og meninger”.⁴⁷

Å overlevere troen til nye generasjoner av barn og unge i en ny tid byr på nye utfordringer for kirken. Trosopplæringsreformen er Den norske kirkes svar for å imøtekomme disse nye utfordringene.⁴⁸ Stortinget vedtok i mai 2003 å bevilge penger til at kirken kunne styrke opplæringen av sine unge medlemmer. Man startet med en femårig forsøksperiode der det i alt ble bevilget 375,3 millioner kroner. Etter forsøksperioden har det vært et ønske om bevilgninger på 250 millioner kroner årlig.⁴⁹ Denne enorme satsningen har brakt mye nytt inn i Den norske kirke, ikke minst fordi et krav fra Stortinget var at ressursene primært ikke skulle brukes til å styrke det som allerede eksisterte av tilbud, men først og fremst skulle føre til en omfattende reform.

Et viktig mål i trosopplæringsreformen har vært å etablere et tilbud om trosopplæring

⁴⁴ Hjalmar Sundén, *Barn och religion* (Karlskrona, Sverige: Verbum forlag, 1970), 67.

⁴⁵ Helje Kringlebotn Sødal, *Kristen tro og tradisjon i barnehagen* (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2006), 54-55.

⁴⁶ Marcia Joslin Stoner, *Tween Spirituality : Offering Opportunities in Preteen Spiritual Growth* (Nashville, USA: Abingdon Press, 2003), 96 og 112.

⁴⁷ Paul Otto Brunstad og Trude Evenshuag (red.), *Våge ville være voksen* (Oslo: Utdanningsdirektoratet, 2005), 57.

⁴⁸ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 10.

⁴⁹ *Ibid.*, 11 og 13.

for alle døpte. Man var ikke fornøyd med at de kirkelige tilbudene var tilgjengelige for alle, de skulle også bli brukt av en stor andel av de døpte. Trosopplæringsplanen *Gud gir – vi deler* uttrykker et krav om at trosopplæringen skal rette seg mot bredden av årskullene.⁵⁰ I rapportering av tiltak blir man bedt om å oppgi antall deltakere og beregne den prosentvise oppslutningen i målgruppen, og dette har vært et avgjørende premiss for utformingen av mange tiltak.⁵¹

2.3.1 Trosopplæringens formål

I trosopplæringsplanen, *Gud gir – vi deler*, kommer det fram at formålet med trosopplæringen er å bidra til en sammenhengende og systematisk trosopplæring som vekker og styrker kristen tro, gir kjennskap til den treenige Gud, bidrar til kristen livstolkning og livsmestring og utfordrer til engasjement og deltakelse i samfunnsliv og kirke. Den enkelte menighet bes om å utvikle trosopplæringen ut fra lokale forutsetninger og behov, og trosopplæringen skal knyttes til barn og unges livserfaring og livstolkning.⁵² En systematisk og sammenhengende trosopplæring tenker man skjer når kirkens tro og tradisjoner møter barn og unge der de er, og gir hjelp til livstolkning og impulser til å leve ut troen i hverdagen.⁵³

Trosopplæringsplanen har ikke tweens inne som en egen aldersgruppe i sin aldersinndeling. Den snakker om barndomsårene fra 6 til 12 år, og ungdomsårene fra 13 til 18 år. For den yngste aldersgruppa settes fokuset på å *utforske og lære* om de mest sentrale emner i kristen tro gjennom aktiv deltakelse. Man vil *innarbeide vaner* for kristen tro i praksis, samt *skape engasjement og ansvar* for andre. Fokuset for ungdomsalderen legges på å etablere en reflektert og helhetlig forståelse av den kristne tro, sett i relasjon til egen livshistorie og framtid. Man ønsker å skape en trygg selvforståelse og identitet, tilrettelegge for disippelskap og etterfølgelse, og jobbe med valg, medarbeiderskap og solidaritet.⁵⁴

2.3.2 Kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak

I trosopplæringsplanen opererer man med et grunnleggende begrepsmessig skille mellom kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak. Når det snakkes om kontinuerlige

⁵⁰ *Gud gir - vi deler*, 18.

⁵¹ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 178.

⁵² *Gud gir - vi deler*, 4-5.

⁵³ *Ibid.*, 13.

⁵⁴ *Ibid.*, 20-22.

tiltak mener man tiltak som går over lengre tid, gjerne flere år, og de er ofte rettet mot flere årskull. Som eksempel på dette kan det nevnes barnekor og ungdomsklubb. Et tidsavgrenset tiltak derimot, har en klar begynnelse og slutt for deltakerne. Det kan både være et enkelt arrangement, som for eksempel overnatting i kirken ("Lys Våken"), eller en serie arrangementer, for eksempel juniorkonfirmantopplegg eller kortere bibelstudieopplegg ("Kode B").⁵⁵ Tidsavgrensede tiltak vil som regel være rettet mot et bestemt alderstrinn.⁵⁶

Man kan se mye av "folkekirketanken" i trosopplæringsreformen ved at det er et sterkt breddeperspektiv, og vekten på tidsavgrensede tiltak har sammenheng med dette. Reformen legger vekt på at skal man lykkes med trosopplæringen må man nå mange, og tidsavgrensede tiltak synes å ha et større potensial for å rekruttere bredt enn kontinuerlige tiltak. Særlig gjelder dette når tiltakene er punktuelle arrangementer over en dag eller en helg, gjerne utformet som "events", og der man setter inn relativt store ressurser innenfor et forholdsvis avgrenset tidsrom.⁵⁷

Men faren med det sterke breddefokuset kan være at de kontinuerlige, mer prosessuelle tiltakene, ikke blir prioritert. I høringsutkastet til *Plan for trosopplæring* ble det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet ikke anerkjent som et selvstendig trosopplæringsarbeid på samme måte som tidsavgrensede tiltak.⁵⁸ Selv om dette er endret i den endelige planen, kan vi regne med at signalene formidlet i høringsutkastet har påvirket og fått konsekvenser for lokalmenighetens prioriteringer. Og fortsatt ser vi at tanken om at det kontinuerlige arbeidet først og fremst skjer i regi av barne- og ungdomsorganisasjonene er toneangivende.⁵⁹ Historisk sett har det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet vært viktig for ledertrening og rekruttering til kirkelig utdanning og stillinger i kirken.⁶⁰ Hvis det kontinuerlige tilbudet så blir nedprioritert mister kirken en viktig rekrutterings- og ledertreningsarena.

⁵⁵ Se www.lysvaken.no og www.kodeb.no for mer informasjon.

⁵⁶ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 14.

⁵⁷ *Ibid.*, 15 og 180.

⁵⁸ Holvedahl, "Avgrenset og kontinuerlig ungdomsarbeid", 157.

⁵⁹ Eksempelvis *Gud gir – vi deler*, 21.

⁶⁰ Holvedahl, "Avgrenset og kontinuerlig ungdomsarbeid", 156.

2.3.3 En konkurrent på fritidsmarkedet

I dag kan vi snakke om et fritidsmarked, hvor mange aktører er på jakt etter unge menneskers oppmerksomhet. Tilbudene kan enkelte steder oppleves som uendelige, særlig i storbyene. Trosopplæringstiltakene blir en konkurrent til andre tilbud på fritidsmarkedet, og konkurransen handler i første rekke om barnas begrensede tid.⁶¹

Som én av mange konkurrenter ligger kjedsomhet og likegyldighet som en stadig ulmende trussel for kirken. Et kjennetegn ved dagens tweens er at ”alt” er kjedelig. Og det skal mye til før de sier at de koser seg, selv om de gjør det. Paul Otto Brunstad uttrykker at det er grunn til å anta at frykten for kjedsomhetens nærvær har vært en underliggende og styrende faktor i kirkens møte med unge mennesker. Og det at barn og unge i møte med kirke og skole reagerer med desinteresse, likegyldighet og kjedsomhet, kan synes å være en vel så alvorlig problemstilling som mer utagerende og aggressiv adferd.⁶² Brunstad har også uttrykt at kjedsomhet er ”en konsekvens av manglende evne hos fortolkeren til å plassere budskapet eller situasjonen i et meningsfullt hele”.⁶³ Trosopplæringsreformen har lagt vekt på trivsel, gode opplevelser og læring. Som kirke på et mangfoldig fritidsmarked må vi gi nødvendig opplæring slik at barn og unge forstår hva de er med på, og ikke la frykten for å være kjedelig styre.

2.4 Kjennetegn ved dagens tweens

Tweens-årene er en tid med mye forandring og endring. Det er ikke bare en overgangsfase hvor unge går fra å være barn til å bli ungdom, men også en tid hvor de går fra å være uselvstendige til selvstendige. Den yngste gjengen av tweens er fortsatt opptatt med skole, lek og sin plass i familien. Eldre tweens kan være bevisste på å ”slutte med barnslige ting” og er mer opptatt av verden utenfor hjemmet. De kan virke sofistikerte og reflekterte, de ser filmer med for høy aldersgrense og snakker om kjærlighet, sex og homofili. Samtidig kan de i neste øyeblikk vise stor interesse for det nyeste DS-spillet eller den nyeste Barbie-dukken.⁶⁴ Tweens kan le av små barn som faktisk tror på tullet om tannfeen og påskeharen, men være fullstendig overbevist

⁶¹ Hegstad, Selbekk og Agedal, *Når tro skal læres*, 174.

⁶² Paul Otto Brunstad, ”Ungdom, religion og kjedsomhet”, i *Forankring eller frikopling? Kulturperspektiver på religiøst liv i dag* (red. T. Lund-Olsen og P. Repstad; Høyskoleforlaget; Bergen og Kristiansand, 2003), 177-178.

⁶³ Brunstad, ”Ungdom, religion og kjedsomhet”, 184.

⁶⁴ Andrea Clifford-Poston, *Tweens : What to expect from – and how to survive – your child's pre-teen years* (Oxford, England: Oneworld, 2005), 2.

om at julenissen bor på nord-polen.⁶⁵ Også rent kognitivt skjer det mye i tweens-årene. Jean Piaget er kjent for å ha kategorisert den kognitive utviklingen hos barn i en serie stadier, og hans utgangspunkt er at etter hvert som barn vokser vil deres intellektuelle tenkning bli mer abstrakt, komplisert og løsrevet fra konkrete forestillinger. Piagets stadier går fra 0-2 år, 2-7 år, 7-12 år og 12 år og oppover. Tweens-gruppa faller altså inn under både hans nest siste og siste stadiet. Piaget sier at barn i alderen 7-12 år kan foreta logiske tankeoperasjoner, men at de i mange tilfeller er helt avhengige av ytre, konkrete eksempler. Fra 12 år og oppover blir barna derimot i stand til å løsrive seg fra de konkrete gjenstandene. De kan tenke logisk om abstrakte situasjoner, de kan forholde seg til hypoteser og filosofiske spørsmål, de utvikler evne til kritisk tenkning og forstår at ting kan være annerledes og sannheter kan betviles.⁶⁶ Fordi 10-åringene fortsatt tenker svært konkret, og 13-åringene har lært seg å tenke abstrakt, kan det kognitive spennet i en gruppe tweens bli en utfordring når man skal planlegge aktiviteter og forkynnelse.

10-13-åringer prøver å hanske med ideen om å bli en tenårings og ideen om ikke lenger å være et barn. De kan være overbevist om at de er elsket i sin barne-identitet, men bekymre seg for om de er verdt å elske som ungdommer.⁶⁷ Mens tenåringer strever med spørsmål som "hvordan vil livet bli for meg som en voksen?" og "hva slags voksen ønsker jeg å være?", så strever tweens med spørsmål om "hva slags tenårings vil jeg være?", "hva slags tenårings ønsker foreldrene mine at jeg skal være?" og "hva slags liv kan jeg ha utenfor de trygge rammene av hjemmet mitt?".⁶⁸ Mens de jobber med disse spørsmålene kan 10-13-åringene prøve ut mange forskjellige væremåter og måter å oppføre seg på, med det formål å finne ut om de fortsatt vil bli elsket av familie og venner.⁶⁹ I prosessen med å bli mer selvstendig blir vennegjengen en viktig bro mellom hjemmet og verden utenfor. "Vi er alle like" kan bli en trygg tanke når en 11-åring ikke lenger vet helt hvem hun eller han er.⁷⁰

⁶⁵ Linda Sonna, *The Everything Tween Book : A parent's guide to surviving the turbulent preteen years* (Avon, Massachusetts: Adams Media Corporation, 2003), 3.

⁶⁶ Cappelen Damm, "Piagets beskrivelse av den tankemessige utviklingen"; tilgjengelig på <http://psykologi.cappelendamm.no/c799778/artikkel/vis.html?tid=803348>; besøkt 29. Oktober 2013.

⁶⁷ Clifford-Poston, *Tweens*, 3-4.

⁶⁸ *Ibid.*, 5-6.

⁶⁹ Clifford-Poston, *Tweens*, 171.

⁷⁰ *Ibid.*, 80.

Dagens tweens har mer frihet til å kjøpe og bruke materielle ting enn tidligere generasjoner, men ofte mindre frihet til å leke og erfare verden. De er lite fysisk aktive, en mobil-generasjon som gjerne sender tekstmeldinger og snakker i telefon med vennene sine, istedenfor å gå ut og besøke dem eller leke med dem. Fingrene står for både den fysiske aktiviteten og snakkingen, idet man trykker inn samtalene sine på mobiltelefonen eller PC-en, godt plassert i den beste lenestolen hjemme i stua.⁷¹

2.4.1 Tweens' syn på verden

Ut ifra en ungdoms eller en voksens standard, kan selv den smarteste 10-13-åring være ekstremt konkret i sin tenking. De ser verden i svart og hvitt, med få gråsoner. Eksempelvis oppfatter de gjerne mennesker som snille eller slemme, situasjoner som rettferdige eller urettferdige og kategoriserer mye av verden rundt seg under overskriftene ”god” eller ”dårlig”. I tillegg kan deres meninger skifte dramatisk fra øyeblikk til øyeblikk og fra dag til dag.⁷² Foreldre og voksenpersoner i kontakt med tweens kan bli skremt av raske humør-svingninger og meningsendringer, men ofte kan forandringene ha lite å gjøre med følelser, og alt å gjøre med rolig, rasjonell tweens-logikk. Når den slemme gutten eller jenta i klassen gjør noe snilt, kan han eller hun straks bli en flott person, mens en god venn over lang tid plutselig kan regnes som en teiting.⁷³ Også foreldre kan være de flotteste og beste mennesker i ett øyeblikk, og de verste fiender på planeten i det neste.

Tweens tar ting veldig bokstavelig. Det er med store vanskeligheter de kan forholde seg til tanken om at en idé kan være delvis sann og delvis falsk på samme tid. Å forholde seg til spenningen mellom motsetninger kan være smertefullt, og hvis de blir konfrontert med en motsetning kan de være fristet til å rømme fra hele problematikken. De kan verbalt bruke uttrykk som ”delvis”, ”på en måte” og ”noen ganger”, men det de egentlig mener er ”jeg vet ikke, men jeg vil være enig med deg uansett så vi kan snakke om noe annet som jeg skjønner mer av”. Vi kan si at tweens er preget av en alt- og ingenting-logikk. At mennesker kan være gode i noen situasjoner og onde i andre er vanskelig å forstå. Eller at hva som er rettferdig eller

⁷¹ Hartley-Brewer, *Talking to Tweens*, 11.

⁷² Sonna, *The Everything Tween Book*, 2-3.

⁷³ Netplaces, “Inside the Mind of a Tween”; tilgjengelig på <http://www.netplaces.com/tweens/meet-the-tweens/inside-the-mind-of-a-tween.htm>; besøkt 24. August 2012.

godt å gjøre kommer an på situasjonen.⁷⁴ At et ord kan ha flere betydninger er noe barn begynner å forstå i denne alderen, og vitser som spiller på dette kan plutselig bli veldig morsomme.

2.4.2 *Relasjonsfokus og viktigheten av venner*

I ungdomsårene er *vennskap* alfa og omega. Det er i løpet av tweens-alderen at ungene begynner å bli tiltrukket av vennene og forme et sett av verdier som vil hjelpe dem til å distansere seg fra foreldrene på en sunn måte.⁷⁵ Vennskap gir trygghet, de skaper en viktig sosial forankring i samfunnet og stimulerer de unge både kognitivt og emosjonelt. Humor, historier og kodeforståelse oppstår og utvikles blant vennene. De som har flere ulike vennegjenger har en særlig fordel da de får en bred basis for å forstå symbolske fellesskap.⁷⁶

Det er viktig for tweens å føle seg mest mulig vanlige, og kjenne på en *gruppetilhørighet*. Et barns ønske om å bruke tid med familien sin heller enn med andre forandrer seg ved at tweens sterkere ønsker å bruke tid med likesinnede mennesker som deler samme interesser, bekymringer og perspektiver.⁷⁷ Livssituasjon, sosial klasse og fritidsinteresser preger derfor valg av venner.⁷⁸ Hvis for eksempel en tween opplever at foreldrene skilles, vil det være naturlig å få nye venner som også er skilsmissebarn.⁷⁹ Venners meninger blir viktigere og viktigere etter hvert som barna blir mer og mer ungdommer. Eksempelvis definerer svært mange tolvårgamle jenter sitt selvbilde på hva vennene tenker om dem, eller hva de tror deres venner tenker om dem.⁸⁰

2.4.3 *Kropp og selvbilde*

10-13-åringer trenger å vite at de er verdt å like og elske. En positiv, bekreftende kommentar vil gi selvtilliten deres en oppsving, og det vil igjen hjelpe dem til å være åpne og utadvendte.⁸¹ Mens det kan være lett å rose barn for det de oppnår, ser tweens etter ærlige og realistiske komplimenter som stemmer overens med virkeligheten og

⁷⁴ Netplaces, "Inside the Mind of a Tween".

⁷⁵ Julie A. Ross, *How to Hug a Porcupine: Negotiating the Prickly Points of the Tween Years* (USA: McGraw-Hill, 2008), 61.

⁷⁶ Aagre, *Ungdomskunnskap*, 61.

⁷⁷ Sonna, *The Everything Tween Book*, 48.

⁷⁸ Mari Rysst, "I want to be me. I want to be kul": *An anthropological study of Norwegian preteen girls in the light of a presumed "disappearance" of childhood* (Oslo: Universitetet i Oslo, 2008), 235.

⁷⁹ Kvalbein-Olsen, *Tweens – en ny utfordring for kirken?*, 37.

⁸⁰ Sonna, *The Everything Tween Book*, 19.

⁸¹ Hartley-Brewer, *Talking to Tweens*, 14.

måten de oppfører seg på. Generell ros kan oppleves som meningsløs for 10-13-åringene. En effektiv måte å oppmuntre en tween vil derfor være å eksplisitt rose en spesifikk oppførsel eller en spesiell innsats, som ledet til et godt resultat.⁸²

Presset fra venner om å passe inn kan være sterkt. Det kan derfor være viktig for voksenpersoner som står 10-13-åringen nær, å minne han eller henne på at det er positivt å være tolerante for forskjeller og ulikheter og oppmuntre den unge til å ta egne valg. Samtidig må man ikke avvise hans eller hennes streben etter å passe inn.⁸³ For 10-13-åringene finnes det ingen oppskrift på hvordan man kan bli populær, og ofte er det å oppnå en populær status hardt arbeid som innebærer både konkurranse, usikkerhet, makt og penger. Det kan til og med innebære en følelse av å miste seg selv. For tweens symboliserer klær og utseende både kjønn, alder, posisjon, sosial status og livsstil.⁸⁴ Selvtilliten er ofte dårlig, og usikkerhet et tilbakevendende problem. I medieoffentligheten er det stort fokus på ”kropp” i alminnelighet, og slanking, trening, seksualitet og plastiske operasjoner er temaer tweens får med seg. Analysene av undersøkelsene ”Ung i Norge 1992” og ”Ung i Norge 2002”, der 12 000 unge i alderen 13-19 år deltok,⁸⁵ viste en økning i andelen unge som var misfornøyde med kroppen sin. Økningen gjaldt både blant jenter og gutter. Dette resultatet peker i retning av en større bevisstgjøring i løpet av tiårsperioden når det gjelder kroppsbilde blant ungdom generelt.⁸⁶ I undersøkelsen ”Nasjonal ungdomsundersøkelse – ung tro og hverdag” som ble gjennomført ved norske ungdomsskoler våren 2006, oppga hele 60% at de ikke var helt fornøyde med kroppen sin.⁸⁷ Selv om undersøkelsene det er henvisning til her gjaldt ungdommer fra 13 år og oppover er det grunn til å tro at også tweens kjenner på noe av det samme. Grunnen er at 10-13-åringene i dag møter utfordringer som tidligere bare møtte eldre tenåringer (jf. 2.1).

⁸² Quirky Kid Clinic, ”Tweens”; tilgjengelig på <http://childpsychologist.com.au/resources/tweens>; besøkt 26. September 2012.

⁸³ Netplaces, ”Top 10 Tips to Help You Understand Your Tween”; tilgjengelig på <http://www.netplaces.com/tweens/meet-the-tweens/top-ten-tips-to-help-you-understand-your-tween.htm>; besøkt 24. August 2012.

⁸⁴ Rysst, ”I want to be me. I want to be kul”, 17-18 og 252.

⁸⁵ NOVA, ”Kroppsbilder blant ungdom – En undersøkelse av variasjoner mellom grupper, endringer over tid og utvikling med alder”; tilgjengelig på <http://nova.no/id/1743.0>; besøkt 28. Oktober 2013.

⁸⁶ Åse Strandbu og Tormod Øia (red.), *Ung i Norge : Skole, fritid og ungdomskultur* (Oslo: Cappelen akademisk forlag, 2007), 92.

⁸⁷ Morten Holmqvist (red.), *Jeg tror jeg er lykkelig... : Ung tro og hverdag* (Oslo: Kloster forlag, 2007), 96.

2.4.4 Betydningen av voksen tilstedeværelse

Tweens kan ha et sterkt behov for å definere og sette tydelige grenser mellom seg og resten av verden. Men selv om en 11-åring henger opp en ”Hold deg unna”-plakat på døra si, trenger han eller hun fortsatt kjærlighet, råd og hjelp fra voksenpersoner.⁸⁸ Sannheten er at det å bli sett av en eldre og mer erfaren person i en vanskelig, turbulent eller utrygg situasjon mange ganger kan være avgjørende for et helt liv.⁸⁹ Så selv om tweens etter hvert foretrekker venners selskap framfor foreldrenes, liker de å vite at foreldrene er der når de trenger dem, og lytter hvis de vil snakke.⁹⁰ Tweens bryr seg om hva voksne tenker om dem og tar etter deres oppførsel.

2.4.5 Gutter og jenter

10-13-årsalderen er en alder hvor det skjer mange fysiske forandringer i kroppen. Jenter og gutter vil utvikle seg forskjellig og i ulik hastighet, og tweens-årene blir ofte brukt til å utforske og forme kjønnsidentitet.⁹¹ Jeg har valgt å kategorisere tweens som jenter og gutter mellom 10 og 13 år, men andre bruker termen om litt forskjellige aldersgrupper alt etter kjønnet man snakker om, nettopp for å ta hensyn til den ujevne utviklingen. Forfatteren av bloggen ”Miami” skriver for eksempel at ”’Tween’ is used to describe girls between around ages 10-14; for guys, it’s usually 11-13”.⁹²

Jentene får som regel sin første menstruasjon i tweens-årene, og mange blir mer opptatt av kropp, klær og mote. Vekt, mat og trening kan få usunt mye fokus. Undersøkelser gjort i USA viser at mer enn halvparten av jentene mellom 9 og 15 år har trent for å gå ned i vekt,⁹³ og 55% av jentene mellom 7 og 12 år sier de vil bli tynnere.⁹⁴ Jentenes fascinasjon av relasjoner påvirker nesten alle deres aktiviteter.⁹⁵ De liker ofte å sitte i grupper og prate, gjerne om følelser og egne erfaringer. Guttene har mye energi, og blir de ikke utfordret til å bruke energien sin i fysiske aktiviteter,

⁸⁸ Sonna, *The Everything Tween Book*, x.

⁸⁹ Brunstad og Evenshaug (red.), *Våge ville være voksen*, 58.

⁹⁰ Miami, ”What Tweens Like... NOT!”; tilgjengelig på <http://www.miami.com/blog/tweens/>; besøkt 24.August 2012.

⁹¹ Hartley-Brewer, *Talking to Tweens*, 23.

⁹² Miami, ”Best Way to Know What Tweens Like Is to Know Tween Facts”; tilgjengelig på <http://www.miami.com/blog/tweens-tween-facts/>; besøkt 24.August 2012.

⁹³ About.com, ”15 Must Know Facts About Today’s Tweens”; tilgjengelig på <http://tweenparenting.about.com/od/relatingtoyourtween/qt/tweenfacts.htm>; besøkt 24.August 2012.

⁹⁴ The New York Times, ”Many Normal-Weight Teens Feel Fat”; tilgjengelig på <http://well.blogs.nytimes.com/2008/06/23/many-normal-weight-teens-feel-fat/>; besøkt 26.Sept. 2012.

⁹⁵ Sonna, *The Everything Tween Book*, 14.

kan energien fort få utløp i aggressiv og ”bøllete” oppførsel.⁹⁶ Aktiviteter utendørs er særlig populært fordi uteområder tillater store muskel-bevegelser, høy fart og støyende lyder. Kroppene vokser fort og i rykk og napp i tween-årene, og ofte vil bein og armer vokse forttere enn musklene. Det gir den unge en ny, større og bedre kropp, men liten tid til å lære seg å koordinere de nye bevegelsene. Denne mangelen på koordinasjon gjør at tweens til tider kan framstå som litt klumsete.⁹⁷

2.4.6 Viktigheten av lek

Tweens lærer mye av å leke, og det er en viktig ingrediens i tweens’ hverdag. Gjennom utforskende og lek-pregede aktiviteter fortsetter de å finne ut hvem de er, oppdage hva de klarer, erfare at de kan løse oppgaver uten hjelp fra voksne og lærer å mestre livet.⁹⁸ I lek får de satt sin oppfatning av normer og verdier på prøve. De får også økt sin forståelse av problemer og konflikter som de har vanskelig for å forstå, for eksempel konflikter som gjelder kommunikasjon og samhandling mellom mennesker.⁹⁹

Den beste måten å bygge relasjon med denne aldersgruppa på, er å gjøre ting sammen med dem. Deltakelse i den samme aktiviteten hjelper den unge til å føle seg nær deg, uansett om man har snakket mye sammen eller ikke. Vil du styrke forholdet til en tween, så bruk mindre tid på å prate og mer tid på å delta i deres aktiviteter. Aktivitetene kan være alt fra å spille FIFA på PlayStation, se en film eller gå ut i mørket og se på stjernene.¹⁰⁰

2.4.7 Å kommunisere kristen tro til tweens

Det har blitt sagt om tweens at ”de bryr seg ikke om hva du sier før de vet at du bryr deg om dem”. Viktigheten av relasjoner og relasjonsbygging i denne tiden er det som gjør det mulig å videreføre verdier til dem, og som tillater både venner og foreldre/voksenpersoner å påvirke tweens på en positiv måte.¹⁰¹ Hovedoppgaven for alle som vil påvirke 10-13-åringer er å støtte utviklingsprosessene de går igjennom, samtidig som man setter ord på verdier og forventninger på en ikke-dømmende, men

⁹⁶ Patric Snow, *Leading Preteens* (Cincinnati, Ohio: Standard Publishing, 2007), 21.

⁹⁷ Gordon og Becki West, *Preteen Ministry Smart Pages : The essential guide to understanding and ministering to teens* (USA: Gospel Light, 2005), 14.

⁹⁸ Hartley-Brewer, *Talking to Tweens*, 186.

⁹⁹ Ole Fredrik Lillemyr, *Lek – opplevelse – læring : i barnehage og skole* (Oslo: Tano Aschehoug, 1999), 51.

¹⁰⁰ Sonna, *The Everything Tween Book*, 76 og 91.

¹⁰¹ Ross, *How to Hug a Porcupine*, 200.

innflytelsesrik måte.¹⁰² I en undersøkelse fra USA, der en stor mengde 13-19-åringer deltok, kom det fram at mor og far er de som har størst religiøs påvirkning på barna sine.¹⁰³ Uansett om foreldrene ønsker det eller ikke, har de den største påvirkningskraften når det gjelder sine barns tro og livssyn. En annen amerikansk undersøkelse fra 2011 avdekket to hovedårsaker til at kristne barn forlater troen når de blir ungdommer. Den første grunnen var at Bibelen og Gud ikke betydde noe i hjemmet, bare i menigheten. Ungdommene opplevde at foreldrene ikke var ekte, at de levde to liv, ett hjemme og ett i menighetene. Den andre grunnen var at skole, media og venner var det som betydde noe og som gav retning i livet.¹⁰⁴ Svarene i disse undersøkelsene kom fra amerikanske ungdommer, men er også interessante for oss i Norge fordi de peker på en viktig faktor i trosformidlingen, nemlig familien. Tweens er sterkt knyttet til hjemmet sitt og relasjonen til foreldrene er fortsatt viktig (jf. 2.4.4).

Grunnleggende kan en si at det er viktig at foreldre og kristne ledere står fram som troverdige og ærlige. Å leve oppdelte liv, der man er én person i én setting, og en annen person i en annen setting, er det minst troverdige av alt. Enten er man kristen og forelder/leder hele døgnet, eller så er man det aldri. Bare hele og integrerte liv blir belønnet og trodd.¹⁰⁵ Tweens har en fininnstilt radar når det gjelder å oppdage sprik mellom det de voksne sier og det de gjør. Forfatteren av boka *Tween Spirituality* uttrykker det slik: "They can spot the difference between 'talkin' the talk' and 'walkin' the walk' very quickly".¹⁰⁶ I tillegg til å være ekte og ærlige er det viktig for foreldre og ledere å være konkrete og livsnære. En voksens egen troshistorie er noe av det mest troverdige og kraftfulle. Den kan ingen si imot, men den kan relateres til og den kan skape identifikasjon.¹⁰⁷ Troen må ikke bli presentert som noe løsrevet fra den unges virkelighet, men ha et tilknytningspunkt til hans eller hennes hverdag.¹⁰⁸

¹⁰² Ross, *How to Hug a Porcupine*, 63.

¹⁰³ Search Institute, "Youth in Protestant Churches"; tilgjengelig på http://www.search-institute.org/downloadable/youth_in_protestant_churches.pdf; besøkt 1. November 2013.

¹⁰⁴ The Barna Group, "5 Reasons Millennials Stay Connected to Church"; tilgjengelig på <https://www.barna.org/barna-update/millennials/635-5-reasons-millennials-stay-connected-to-church#.UnIsAyTYmXI>; besøkt 1. November 2013. Presentert og oppsummert på norske i Jarle Waldemars bok *Tro i hjemmet* (Kjeller: Hermon forlag, 2012), 14-15.

¹⁰⁵ Hilde Barsnes, Andreas Hegertun, Margit Lovise Holte, Knut Tveitereid og Einar Weider, *Vil du meg noe? Forkynnelse for ungdom* (Oslo: IKO-Forlaget, 2004), 28.

¹⁰⁶ Stoner, *Tween Spirituality*, 96.

¹⁰⁷ Barsnes m.fl., *Vil du meg noe?*, 28.

¹⁰⁸ Kvalbein-Olsen, *Tweens – en ny utfordring for kirken?*, 59.

Forkynnelsen må derfor gå hånd i hånd med praksis og konkrete erfaringer for at 10-13-åringer skal se nytten av det de lærer og forstå hva som skjer rundt dem.

Ungdom i dag må forholde seg til et livssynsmarked, et stort mangfold av religiøsitet og livssyn, der det ikke finnes noe som er objektivt sant. Den vanskelige utfordringen ved denne virkeligheten er ikke at tweens og eldre ungdommer ikke tror på noe, men at de blir fristet til å skape ”sin egen tro”.¹⁰⁹ Flere barn i tweens-alderen trenger en bevisstgjøring rundt sin egen tro. De trenger å frigjøre seg fra foreldrenes tro, og skape sin egen, personlige tro.¹¹⁰ Kirken må makte å skape rom hvor tweens kan snakke ærlig om livene sine, stille spørsmål om tro og tvil, og bli lyttet til og tatt på alvor.¹¹¹ I en travel verden med prestasjonspress, forventninger fra venner og foreldre og få steder å søke hjelp og veiledning, kan kirken fremstå som et pusterom for tweens, et annerledes tilbud.

¹⁰⁹ Barsnes m.fl., *Vil du meg noe?*, 61.

¹¹⁰ Jarle Waldemar, *Tro i hjemmet* (Kjeller: Hermon forlag, 2012), 177.

¹¹¹ Kvalbein-Olsen, *Tweens – en ny utfordring for kirken?*, 50.

3 Presentasjon av menighet i mindre by

3.1 Lokal kontekst

Den første menigheten jeg har undersøkt ligger i en mindre by langs kysten av Norge. Innbyggertallet i kommunen er cirka 15 000,¹¹² og menigheten har omkring 10 000 medlemmer. Ut ifra innbyggertallet kan man si at menigheten er en forholdsvis stor bymenighet, og den har to kirker og ett kapell.¹¹³ Selve byen er kjent som sjøfartsby, og for industri innenfor skipsverft og produksjon av båtmotorer. I kommunen er det én videregående skole, to ungdomsskoler og fire barneskoler, og hvert årskull består av omkring 140 barn og unge.¹¹⁴ Samarbeidet mellom kirken og kommunen har vært godt. Representanter fra menigheten har over lang tid vært velkomne inn på skolene for å informere om opplegg og tilbud. På grunn av rektorskifter de siste årene har denne muligheten falt bort, men ansatte i menigheten har fortsatt et par timer undervisning om kristendom i de forskjellige klassene årlig. I tillegg har menigheten en ungdomsdiakon som er delvis lønna av kommunen. Til tross for et forholdsvis stort innbyggertall sier en av informantene at et kjennetegn ved lokalsamfunnet er at ”alle kjenner alle” og at det er godt fellesskap.¹¹⁵

3.2 Menighetens situasjon og bakgrunn

Som allerede nevnt har menigheten ca. 10 000 medlemmer, og i 2012 var det omkring 125 konfirmanter. Da trosopplæringsreformen ble lansert var denne menigheten kjapt ute med å søke om å få være forsøksmenighet, og de har derfor hatt gleden av trosopplæringsmidler i 8-9 år. Dette gjør at medlemmene over mange år har fått tilbud om trosopplæring, og folk har blitt kjent med tiltakene. De vet hva som skjer av opplegg i trosopplæringen og er positivt innstilte. En av informantene sier at hun opplever det som positivt å være en del av Den norske kirke, at innbyggerne i byen er vennligere innstilt til dem enn kanskje til andre typer menigheter. På grunn av få fordommer i lokalbefolkningen opplever menigheten å nå foreldre og hele familier gjennom trosopplæringsreformen, ikke bare barna som faktisk kommer på trosopplæringstiltakene. På flere av tiltakene deltar over 50% av målgruppa. En annen

¹¹² Upublisert kilde fra www.ssb.no.

¹¹³ Upublisert kilde fra www.kirken.no.

¹¹⁴ Upublisert kilde fra www.wikipedia.no.

¹¹⁵ Upublisert kilde: Intervjuer med prest, trosopplærer og frivillig medarbeider i menighet i mindre by, foretatt 14. September 2012. Der det videre i menighetspresentasjonen ikke er oppgitt annen kilde, er intervjumaterialet kildegrunnlag.

informant uttrykker at fordi byen ikke er så stor blir kirken og menigheten fort lagt merke til. Det er et godt utgangspunkt for å kunne utgjøre en forskjell, bety noe for folk og være et forbilde. Barn og unge man blir kjent med gjennom trosopplærings-tiltak møter man fort igjen andre steder, som for eksempel på butikken. Slik kan relasjoner holdes varme.

Tradisjonelt sett har gudstjenester og kirkelige handlinger vært det sentrale i menigheten og kirken. Det var organisasjonene som sto for kontinuerlig arbeid utenom gudstjenestene. De siste 20-25-årene har man derimot hatt en endring på dette feltet, og menigheten har over lang tid gått fra å være hovedsaklig søndagsfokusert til å tenke bredere og tenke nytt. At menigheten allerede var i en endringsprosess i forhold til sin satsning ut over gudstjenestene gjorde at trosopplæringsreformen ble ønsket varmt velkommen og hadde gode rammer og forutsetninger da den først kom. En lokal trosopplæringsplan for menigheten ble godkjent i menighetsråd og av biskop i 2011.

Samtidig som man nå tenker bredere og nyere, bærer menigheten preg av å være en menighet av grunntypen ”bedehusmenighet” (jf. 1.3.4). På det ordningsmessige planet er Den norske kirke ganske uniform, men menighetene preges av ulike lokale kulturer både kirkelig og kulturelt sett, og også med tanke på religiøs tilnærming og uttrykksformer. Det mest karakteristiske trekket som knytter denne menigheten til kategorien ”bedehusmenighet” er samarbeidet med organisasjonene; arbeidet som skjer på bedehusene i regi av kristne organisasjoner spiller fortsatt en svært viktig rolle. Et annet trekk ved denne grunntypen er at det er de som tilhører bedehusmiljøene som ofte dominerer den lokale menigheten,¹¹⁶ noe man også kan kjenne igjen i denne bymenigheten.

3.2.1 Trosopplæringsplanen for menigheten

Det har vært et mål at den lokale trosopplæringsplanen for menigheten skal være i samsvar med *Gud gir – vi deler*, og i planarbeidet har *Gud gir – vi deler* fungert som en mal for arbeidsgruppa. Det har helt fra starten av vært viktig for menigheten at trosopplæringen tilbyr noe til alle, og at kirken erfares som et sted der *alle er velkomne* og der *alle kan trives*. I den lokale trosopplæringsplanen kommer det fram

¹¹⁶ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 157.

at man ønsker å gi barn og unge opplevelser som *gir styrke til troen, kunnskap om kirken og hjelp til å mestre livet*, og at dette skjer årlig. Det er også et mål at trosopplæringen er *nær dagens barn og unge*, og samtidig *nær troens kilder*. Man ønsker å ha aktiviteter der barn og unge trives og opplever at de blir sett og tatt på alvor. I en slik atmosfære vil man formidle, nære og styrke troen. Håpet er at dette vil inspirere barn og unge til aktiv tjeneste i kirke- og samfunnsliv.¹¹⁷ Trosopplæreren forklarer trosopplæring som at ”det ikke bare [er] *teoretisk kunnskap*, barna skal også lære å *praktisere troa*, altså lære å be, lære sanger etc”.¹¹⁸ Hun sier videre at trosopplæring skjer på alle mulige måter, i en kombinasjon av opplevelser og trosformidling. Gjennom gode opplevelser blir barn og unge mottakelig for troen, og et viktig moment i trosformidlingen er å la barna møte mennesker som tror. Å få møte unge kristne ledere gjør ofte et særlig stort inntrykk. Alle trosopplæringstiltak har bevisst blitt knyttet opp mot gudstjenestelivet, særlig familiegudstjenestene.¹¹⁹ På den måten når man også foreldre-gruppen, da erfaringer har vist at foreldrene kommer på gudstjenestene i forbindelse med trosopplæringstiltakene.

To av informantene har selv vært med å utarbeide den lokale planen. De mener arbeidet menigheten har i dag i hovedsak ivaretar sentrale dimensjoner ved den helhetlige trosopplæringen,¹²⁰ samtidig som de er ærlige om at den ivaretar noen dimensjoner bedre enn andre. En informant påpeker at kunst og kultur ikke står sterkt i planen, og at diakoni kunne vært mer vektlagt. Men samtidig vil barna komme innom alle dimensjonene dersom de følger tilbudene menigheten har over en del år. Alle informantene sier at de får til mye i forhold til gudstjenesten, og dette er noe de har valgt å ha mye fokus på.

Menigheten er i dag svært bevisst på å nå bredden av årskullene. I praksis betyr dette å få til et møtepunkt med barna hvert år slik at troen kan vannes og næres. Dette årlige møtepunktet har blitt høyt prioritert. For å få til dette har man i tillegg til oppleggene som er blitt foreslått fra kirkelig sentralt hold (som for eksempel ”Tårnagenter” og ”Lys Våken”),¹²¹ laget årlige breddetilbud for alle alderstrinn mellom 4 og 15 år.

¹¹⁷ Lokal trosopplæringsplan, 2.

¹¹⁸ Viser til pkt. 1.4 angående bruk av klammeparentes.

¹¹⁹ Lokal trosopplæringsplan, 3.

¹²⁰ Se *Gud gir – vi deler*, 27-35.

¹²¹ Se www.tarnagenthelg.no og www.lysvaken.no for mer informasjon.

Dette betyr at barna i løpet av årene de er 4 til og med 15 år kan delta årlig på alt fra dåpsskole i kirkerommet til action-fylte dager og juniorkonfirmantleir med tøffe aktiviteter. Det er tenkt systematisk om hvilke bibeltekster barna skal bli kjent med på de ulike alderstrinnene.

3.2.2 *Kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak*

I den lokale trosopplæringsplanen står det at ”Det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet er en viktig del av det totale trosopplæringstilbudet”.¹²² Det er lite kontinuerlig arbeid i regi av menigheten, men et spekter av kontinuerlige tilbud gis i samarbeid med organisasjoner i området, blant andre Normisjon, NMS og NLM. En liste over organisasjonenes kontinuerlige tilbud er lagt til avslutningsvis i planen, og disse tiltakene regnes som viktige bidrag til menighetens trosopplæring.

Informantene har mange tanker om kontinuerlige tiltak kontra tidsavgrensede breddetiltak. Den frivillige lederen mener en positiv side ved breddetiltak er at barna har noe å glede seg til som de vet skjer hvert år til omtrent samme tid. Trosopplæreren sier at de årlige breddetiltakene ”når veldig mange, samler ett klassetrinn, skaper tilhørighet til kirken og man er borti barna jevnlig”. Menigheten når bredt med disse tilbudene (ofte over 50% av målgruppa), og barna får både opplæring i og erfaringer med kirken. Breddetiltakene er ”events” og når enda flere enn de som kommer på kontinuerlige tiltak. Men ”man har ikke muligheten til å så, vanne og gi skikkelig forankring når man bare treffer barna én gang årlig”, fortsetter hun. De kontinuerlige tilbudene derimot ”gir ungene ordentlig tilhørighet” og ”ungene lærer veldig mye”. Trosopplæreren er glad organisasjonene i byen tilbyr mye av dette. ”Hadde vi ikke hatt foreningsarbeid i byen hadde kirka slitt. Samarbeidet mellom kirka og organisasjonene er en stor fordel. ... Vi er avhengige av organisasjonene og bedehusene når det gjelder å drive trosopplæring 0-18 år”. ”Det ideelle er kontinuerlige tiltak” sier presten. ”Hvis barna skal leve ut tro og få næring må man møtes mer enn én gang i året.” Han forteller at på grunn av trosopplæringstiltakene som nå har foregått over noen år, vet nye konfirmanter mye mer nå om kirken og troen enn tidligere konfirmanter gjorde. Tiltakene gjør dem husvarme; de er ”hjemme i kirka”. Også lærerne på en av skolene i området har kommentert at elevene vet mye mer om kirken og kristen tro nå enn tidligere.

¹²² Lokal trosopplæringsplan, 5.

3.2.3 *Veien fram til i dag*

Mange personer har brent for trosopplæring i denne byen, stått på og tatt initiativ. Menighetens ansatte har sett behov for tilbud til alle aldersgrupper, også tweens, og de har engasjert seg. Forskjellige ansatte har over tid utfyllt hverandre. Det er i dag prest, menighetspedagog og undervisningsleder som har stillinger direkte rettet mot 10-13-åringene. Samtidig er alle i menighetsstaben i større eller mindre grad involvert i trosopplæringen, spesielt gjennom trosopplæringens tydelige tilknytning til gudstjenesten.

Frivillige har også spilt en uvurderlig rolle. Det har vært et prinsipp å involvere flest mulig enkeltpersoner og grupper i menigheten som frivillige ledere på trosopplæringstiltakene. Dette for å skape engasjement hos de frivillige, som får et eierforhold til tiltakene de er med på.¹²³ God økonomi har gjort at ideer og drømmer har kunnet bli virkelighet, og menigheten har hatt stor velvilje i lokalavisen i forhold til reklame. Ved å observere de ansatte er det umulig å ikke legge merke til den gode tonen de har mellom seg, og at både prest, trosopplærer og menighetspedagog er engasjerte og involverte i trosopplæringsreformen. Dette har helt klart hatt en stor betydning for resultatet man ser i dag. ”Trosopplæringsreformen er det mest inspirerende i karrieren min som prest. Og den viktigste reformen siden apostelmøtet i Jerusalem” sier sognepresten med et smil om munnen idet vi går mot en avslutning av intervjuet.

3.3 Trosopplæringen for tweens

3.3.1 *Tilbudet for tweens i denne menigheten*

Jeg har definert tweens som 10-13-åringene (jf. 1.1.1) og dette tilsvarer litt grovt regnet 5.-8.klassingene. Breddetiltakene som arrangeres i regi av menigheten for denne aldersgruppa er juniorkonfirmantleir på vinteren for 5.klassingene, overnatting i kirken helgen 1.søndag i advent for 6.klassingene (”Lys Våken”), en samling ute i naturen hver høst for 7.klassingene og for 8.klasse en lørdag med tøffe aktiviteter. I tillegg har man søndagsskolegrupper, trailklubb og tilbud til 10- og 11-åringene om å være kirkeassistenter. I samarbeid med organisasjonene har man som kontinuerlige tilbud for samme aldersgruppe barnekor (1.-7.klasse), speider, gutteklubb (1.-7.klasse), Klubb for 4.-6.klassingene, Yngres, UG, ungdomskor og

¹²³ Lokal trosopplæringsplan, 1.

ungdomsgudstjenester (fra 13 år) og ”13-19” (Klubb for 13-19-åringene).¹²⁴ Tiltakene foregår på menighetshuset og på forskjellige bedehus i soknet.

3.3.2 *Hva man har vektlagt under utformingen av tiltak*

Årlige tiltak til alle aldersgrupper har vært et mål helt fra man startet med trosopplæringsreformen for 8-9 år siden. Gjennom disse ønsker man å skape en tilknytning til kirken, også utenom høytider. Det har blitt lagt vekt på at barna skal ha det gøy og morsomt, gjøre kjekke ting sammen med andre og få kjenne på glede og livsutfoldelse. Samtidig har det vært viktig at barna skal bli kjent med Jesus som noe annet enn ”kjedelig”. Å skape en kombinasjon av fellesskap, gode opplevelser og opplæring i kristen tro og bibelkunnskap tror alle de tre informantene er en nøkkel. Forholdet mellom mengden av trosopplæring og trospraksis varierer i de ulike tiltakene, men beskrives som god. Aktivitetsdagen for 8.klassingene handler mest om livsglede, mens kirkeassistentene får masse trospraksis. Man har bevisst knyttet tiltakene opp mot gudstjenesten, og under tiltakene gir man tid og rom til at barna skal bli kjent med gudstjenesten de skal være med på.

3.3.3 *Kriterier for vellykkethet og hva man selv lykkes med*

Alle de tre informantene svarer bekreftende på spørsmål om de mener de lykkes med å nå tweens. Som hovedgrunn for å kunne si det trekker de fram den gode oppslutningen på ”Lys Våken” og juniorkonfirmantleir som de har hvert år. Når de inviteres til å reflektere rundt faktorer som må være til stede for å kunne si at man har et vellykket tweens arbeid, sier presten at en *rimelig grei oppslutning* må man oppnå. Det vil si at man når mange, og det er et hovedmål med trosopplæringstiltakene. Videre sier han likevel at det ikke nødvendigvis bare kommer an på antallet som kommer på tiltakene. ”At man klarer å *formidle tro og Bibel og gi gode opplevelser*” ser han også som et kriterium for vellykkethet. Den frivillige lederen uttrykker at skal man kunne si at man lykkes må *ungene komme igjen år etter år og dra med seg venner*. Og de må *selv formidle at opplegget er gøy*. Trosopplæreren trekker inn viktigheten av å gi barna mestringsopplevelser. De må også oppleve å *bli sett og tatt på alvor* og oppleve at de voksne/lederne er der for dem. Hun sier at stor oppslutning kan gi utfordringer når det gjelder å se alle, men at det likevel er et kriterium for å lykkes, da det er den prosentvise oppslutningen man skal rapportere om og stadig jobber for å øke.

¹²⁴ Intervjumaterialet, samt menighetens hjemmeside på internett.

Informantene sier de selv lykkes med å lage aktiviteter der barna har det gøy, koser seg, føler seg trygge og blir sett. Oppslutningsandelen er 50% eller mer av årskullene på de fleste breddetiltakene, og mange kommer igjen år etter år. ”De som har jobba med det har vært flinke til å finne interessante, gøy ting som funker” sier presten. Han vektlegger viktigheten av å få til en kombinasjon av det som er gøy og det som er meningsfullt. ”Der [i det spennet] har vi mulighet til å gi kunnskap og teori”. Presten sier også at de lykkes med å engasjere mange frivillige til å være med, både voksne og ungdommer. ”Vi lykkes med å vise de kirka og hva kirka er utenom skolegudstjenester og høytider” sier trosopplæreren. I tillegg trekker hun fram at barna lærer mer og mer og at de lykkes med å formidle så barna husker, samt vise barna at Jesus elsker dem uansett.

3.3.4 *Hvorfor menigheten lykkes i å nå tweens*

Som en del av Den norske kirke har menigheten en enorm kontaktflate. Allerede når foreldre kommer til dåpssamtale i forkant av dåp får de en brosjyre med informasjon om menighetens trosopplæringstilbud, der alle organisasjonene som tilhører Den norske kirke også er representert med sine tilbud. *God informasjon* om hva som finnes møter så barna og foreldrene jevnlig, og man er bevisst på ord og uttrykk som brukes i presentasjonsmateriell, samt måter å reklamere på. Mye kristent arbeid har tradisjonelt sett vært veldig ”jentete”, som for eksempel kor.¹²⁵ Menighetens trosopplæringstiltak utfordrer barna også på typiske ”gutte-ting” slik at *tiltakene kan passe for begge kjønn*, og man har *varierte aktiviteter som fanger mange*. Man har også forsøkt å utforme tiltakene slik at *aktiviteter og samlinger kommer vekselvis*, noe som bidrar til at barna trives med samlingene fordi de har fått ”lekt fra seg” først. De årlige tiltakene gjør at det ikke går for lang tid mellom hver gang barna er i kontakt med kirken, og de husker de gøy tingene. 5.klassingne engasjeres fort og koser seg lett. 6.klassingene er ikke så lette å begeistre, men de kommer og de har det gøy. I 7.klasse er ungene gjerne skeptiske og føler seg på nippet til å være for kule, men så husker de hvor kjekt det var forrige år og har lyst til å gå igjen.

Både ungdommer og voksne av begge kjønn er med som ledere på trosopplærings-

¹²⁵ Øivind K. Holtedahl, ”Kjønnsdelt arbeid i trosopplæringen? Muligheter og utfordringer i forhold til likestilling og kjønn”, *Prismet* 58 (2007), 3: 176-177.

tiltak. Dette har man lyktes med over mange år, slik at de som nå er ungdommer selv hadde unge ledere da de var deltakere på trosopplæringstiltak, og husker hvor kult det var. Det gir ungdommene motivasjon for å bli med som frivillige ledere selv. ”Mange av mine egne venner er også med som ledere. Det skaper lederfelleskap” sier den frivillige lederen i intervjuet. ”Jeg var på leir selv og hadde det knallgøy, vil at andre barn også skal ha det gøy” fortsetter hun. Fordi trosopplæringen har vært en del av menighetens arbeid i 8-9 år ser man altså en slik effekt. *Unge i byen er positive til kirken* og de som konfirmeres får tilbud om å være med som ledere etter konfirmasjonen. Trosopplæreren legger vekt på viktigheten av å ta vare på frivillige og forteller at de frivillige kun blir spurt om å være med på ett tiltak, dersom de ikke selv formidler at de vil engasjere seg mer. Det har også blitt rutine å invitere alle lederne til samlinger både i forkant og etterkant av et tiltak. Slik kan man være godt forberedt på det som skal skje og få evaluert tiltakene i etterkant for stadig å bli bedre. De frivillige får mulighet til å komme med synspunkter og innspill som kan bidra til dette.

3.4 Oppsummering

Denne menigheten har først og fremst *tidsavgrensede breddetiltak* og driver i liten grad *kontinuerlige tiltak* selv. De ansatte er imidlertid bevisste på å samarbeide med kristne ytre- og indremisjonsorganisasjoner i området og innlemme organisasjonenes kontinuerlige arbeid i sin trosopplæringsplan. Mange frivillige, både unge og voksne, setter sitt preg på tiltakene og gjør gjennomføringen mulig. Årlige breddetiltak for alle mellom 4 og 15 år gjør at kontakten med kirken blir jevn, og i spennet mellom det gøy og det meningsfulle ønsker man å formidle trosteori og trospraksis. Tiltakene er bevisst knyttet opp til gudstjenestene, noe som bidrar til at hele menighetsstaben er involvert i trosopplæringen, og at man når foreldre og hele familier i tillegg til barna som kommer på tiltakene. De årlige tilbudene gjør at barna husker hva som var kjekt fra år til år og gode opplevelser gjør at de kommer igjen. Resultater av trosopplæringen ser man allerede, blant annet gjennom nye konfirmanter som føler seg mer hjemme i kirken og kan mer om kristen tro enn det tidligere konfirmanter gjorde.

4 Presentasjon av menighet på tettsted

4.1 Lokal kontekst

Den andre menigheten jeg har undersøkt ligger på et tettsted. Stedet omtales som en bygd og tilhører den delen av landet som historisk sett har hatt skipsfart og derfor mye kontakt med omverdenen. Området er landlig med mange gårder, men det er også stor byggeaktivitet med nye leiligheter og eneboliger i byggefelt. Stadig nye familier kommer tilflyttende, selv om de fleste foreldre må dra ut av bygda for å jobbe.¹²⁶ Kommunen som bygda er en del av har omkring 24 000 innbyggere,¹²⁷ mens innbyggerne på tettstedet teller omkring 3700. Ca 900 av disse er barn og unge under 18 år.¹²⁸

Det ligger fire barnehager, to barneskoler og én ungdomsskole i området og man har et aktivt idrettsmiljø innen flere idrettsgrener. Samarbeidet mellom kirken og skolene er godt. Blant annet kommer dette til uttrykk ved at lærerne villig deler ut informasjon i skoletiden om kirkelige aktiviteter og tilbud. Slik får alle elevene invitasjon til kirkens trosopplæringstiltak, uavhengig av om de selv er tilknyttet kirken eller ikke. I tillegg underviser presten 6.klassingene om Bibelen en dobbelttime årlig, og deler ut Det nye testamente til hver elev. Skolene uttrykker selv at de trenger en god relasjon til kirken, særlig med tanke på at ulykker kan inntreffe eller spesielle utfordringer dukke opp i skolemiljøene. Årskullene ligger på rundt 50 elever.¹²⁹

4.2 Menighetens situasjon og bakgrunn

Menigheten fikk eget menighetsråd på slutten av 1980-tallet. Før dette tidspunktet var menigheten en del av en større menighet. Fram til for bare noen få år siden holdt menigheten til i et eldre kapell, men takket være stort engasjement og mye dugnadsarbeid har menigheten nå en egen kirke med 300 sitteplasser. Dugnadsarbeidet engasjerte både menighetsmedlemmene og hele bygda, og kirken har et positivt rykte i området. Siden menigheten fikk eget menighetsråd har fokuset på menighetsbygging og fellesskap vært sentralt, og egen visjon, strategi og

¹²⁶ Lokal trosopplæringsplan, 1.

¹²⁷ Upublisert kilde fra www.wikipedia.no.

¹²⁸ Upublisert kilde fra menighetens hjemmeside på internett.

¹²⁹ Upublisert kilde: Intervjuer med prest, trosopplærer og frivillig medarbeider i menighet på tettsted, foretatt 1. og 16.oktober 2012. Der det videre i menighetspresentasjonen ikke er oppgitt annen kilde, er intervjumaterialet kildegrunnlag.

handlingsplan ble utarbeidet i 2003.¹³⁰ Av de 3700 som bor i soknet er i overkant av 2600 medlemmer i menigheten.¹³¹ Det er 850 døpte barn og unge i aldersgruppa 0-18 år, og i 2011 var det 35 konfirmanter.¹³²

Menigheten er en menighet i utvikling. Barna utgjør en viktig og stor del av menigheten, og deres opplegg blir ivaretatt på en seriøs måte. Man ønsker at barn og unge skal få et så godt forhold til kirken at det blir naturlig for dem å omtale kirken som ”min kirke”. Menighetsarbeidet er i stor grad avhengig av frivillige medarbeidere og mange legger ned en betydelig innsats. I tillegg til daglig leder og prest har man en barnepastor ansatt i 70% stilling og en ungdomsarbeider i 20% stilling.

Menigheten har mange av de samme trekkene som kjennetegner grunntypen ”arbeidskirkemenighet” (jf. 1.3.4). ”Arbeidskirkemenigheten” er en menighet som preges av et stort utvalg kirkelige aktiviteter i regi av den offisielle kirkelige strukturen, gjerne menighetsrådet. Menighetskjernen er mer eller mindre klart definert og de som tilhører kjernen er ofte de samme som er involvert i menighetens aktiviteter og som tilhører det kirkelige ”miljøet”.¹³³ Arbeidskirkene har i det norske menighetslandskapet representert det hverdagslige og praktiske. Dette har ikke minst kommet til uttrykk i kirkebyggenes arkitektur og utforming, hvor gjerne ukentlige aktiviteter, kontorer og gudstjenester får rom under samme tak.¹³⁴ Ikke bare kjennetegnene ved hvordan menigheten på tettstedet fungerer sosialt sett, men også kirkebyggets arkitektur og utforming stemmer på mange punkter overens med beskrivelsen av en arbeidskirkemenighet.

4.2.1 Trosopplæringsplanen for menigheten

Hovedmålsettingen med trosopplæringen er å gjøre barn og unge i soknet til bevisste etterfølgere av Jesus. Allerede for ti år siden begynte man å tenke nytt om trosopplæringen i menigheten. Man ansatte en barnepastor i 50% stilling finansiert gjennom givertjeneste, og startet å jobbe med planene om en fornyet trosopplæring. Da trosopplæringsmidlene kom i 2010 ble barnepastorstillingen styrket, man ansatte

¹³⁰ Upublisert kilde fra menighetens hjemmeside på internett.

¹³¹ Upublisert kilde fra www.kirken.no.

¹³² Upublisert kilde: Møtebok for menighetsråd, februar 2012, blad 6.

¹³³ Hegstad, Selbekk og Agedal, *Når tro skal læres*, 157.

¹³⁴ *Ibid.*, 158.

en ungdomsarbeider i 20% stilling, og midlene gjorde at man fikk mulighet til å gjennomføre en del av de planlagte tiltakene.

Trosopplæringsmidlene kom som nevnt i 2010, og konklusjonen etter det første året var at man enda tydeligere så viktigheten av å ha et godt og fungerende *kontinuerlig trosopplæringstilbud* å kunne invitere barn og ungdom tilbake til etter punktuelle breddetiltak. Man ble enige om at breddetiltakene måtte være så gode at barn og unge ville komme tilbake. Som følge av denne konklusjonen bruker man i dag mye tid og ressurser på å utvikle det kontinuerlige tilbudet, og ser også en vekst i disse gruppene.¹³⁵ Blant annet har menigheten et stort søndagsskolearbeid i funksjon hver søndag under gudstjenesten. Målet er at opplegget skal være bra *hver søndag*, slik at uansett om et barn kommer for første gang, for eksempel i etterkant av et breddetiltak, skal det møtes av kvalitet.

Trosopplæring beskrives av sognepresten som en *kombinasjon av kunnskap og kjennskap*. Det dreier seg om både å få innføring i *Bibelens ord og kristen praksis*. Trosopplæreren uttrykker at et mål er at barna på sikt skal ta *bevisste valg om å følge Jesus*. Kirken skal ikke bare invitere til kjekke aktiviteter, den må også gi barna mulighet til å møte forskjellige bibeltekster, høre evangeliet på en måte de forstår og oppdras i kristen tro. For å få en tydelig *balanse mellom kunnskap og praksis* er de ulike trosopplæringstiltakene knyttet opp mot gudstjenesten. Etter punktuelle breddetiltak blir barna invitert til gudstjeneste påfølgende søndag, og inn i søndagsskolegrupper. Barna som kommer på søndagsskolen er dessuten alltid med inn på gudstjenesten fra starten av og får erfare verdien av å være sammen som familie gjennom lovsang, dåp og nattverdsfeiring.¹³⁶ Man ønsker i menigheten at barn og unge skal få være delaktige i gudstjenesten med ulike tjenester. På barne-gudstjenestene som arrangeres med jevne mellomrom legges det for eksempel opp til at barna tar opp kollekt, deler ut informasjon, leder lovsangen, leser bønner, deltar i drama og tenner lys. Barna får også være med på planlegging og gjennomføring av viktige prosjekter i kirken.¹³⁷

¹³⁵ Upublisert kilde fra www.kirken.no.

¹³⁶ Lokal trosopplæringsplan, 2.

¹³⁷ Ibid., 1.

Hjemmet anerkjennes i den lokale trosopplæringsplanen som *den viktigste arena for trosopplæring*. Menigheten ønsker derfor å samarbeide tett med barnas hjem og spille på lag med foreldrene. Presten oppmuntrer og motiverer foreldrene allerede i dåpssamtalene til å sende barna på kirkens trosopplæringstiltak. I tillegg deles det ut en del kristent materiell de første årene av barnas liv som er ment som hjelpemidler for foreldre til selv å drive trosopplæring for egne barn.¹³⁸ Presten setter ord på at foreldrene har en veldig stor rolle i trosopplæringen, og det betyr mye at de er positive til kirken og troen. Når det gjelder faddere er hans inntrykk at deres ansvar er blitt mer symbolsk, og at få foreldre tenker egnethet når de velger faddere.

Trosopplæringsutvalget består av barnepastor, daglig leder, prest og leder for menighetsrådet/frivillig medarbeider. I utformingen av tiltak har man forsøkt å gi rom for alle dimensjonene nevnt i trosopplæringsplanen *Gud gir – vi deler*.¹³⁹ Alle dimensjonene har ikke plass i alle tiltakene, men samlet sett på hvert alderstrinn er alle dimensjonene ivaretatt. Kontakt med barn og unge foregår via brev, sms, mail og direkte kontakt, og gjennom personlige invitasjoner til ulike trosopplæringstilbud mener de ansatte at de når bredt ut til alle døpte. Sett i forhold til andre områder av landet er årskullene forholdsvis små og erfaringsmessig samler tiltakene en stor andel av barn og unge i de aktuelle aldersgruppene. På enkelte tiltak har man hatt 75% oppmøte. I etterkant av tidsavgrensede breddetiltak får alle barn som deltok brev hvor de inviteres inn i søndagsskoleopplegget, inn i den gruppen som passer for dem.¹⁴⁰ Trosopplærer er tydelig på at trosopplæringsmidlene ikke strekker til når alle barn mellom 0 og 18 år skal få tilbud om 315 timer trosopplæring, som er trosopplæringsplanens målsetting. Menigheten har derfor måttet satse på givertjeneste i tillegg til ressursene gitt fra sentralt hold. Flere av tiltakene i trosopplæringsplanen har selvstendig økonomi basert på medlems-kontingenter og tilskudd fra kommune og organisasjoner. Høsten 2012 ble menighetens lokale plan for trosopplæring godkjent av biskopen.

4.2.2 *Kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak*

Som allerede omtalt har menigheten et sterkt fokus på kontinuerlig arbeid, og barna inviteres inn i kontinuerlige tiltak etter å ha vært med på mer tidsavgrensede

¹³⁸ Lokal trosopplæringsplan, 1.

¹³⁹ Se *Gud gir – vi deler*, 27-35.

¹⁴⁰ Lokal trosopplæringsplan, 2.

punktuelle breddetiltak. Man ser at det som skjer igjen og igjen blir en vane. Ungene får venner i miljøet og har god tid til å bli kjent med kirken fordi de kommer tilbake regelmessig. ”Vi ønsker at det punktuelle får møte det kontinuerlige” sier presten. Informantene er likevel enige om at *også tidsavgrensede breddetiltak er viktige*. Den frivillige lederen uttrykker at slike tiltak som ”Lys Våken” er supert for de som ikke kommer til kirken ofte. Det er lett å bli med fordi det er avgrenset i tid og det er ingen krav om medlemskontingent eller deltakeravgift. Noen tenker gjerne at i kontinuerlige aktiviteter er det større forventning om å komme tilbake og at man blir del av et system, mens det ikke er slik i tidsavgrensede tiltak.

Målet er å få barna med på tidsavgrensede breddetiltak så tidlig som mulig. ”Hvis de kommer på første adventssamling, kommer de gjerne seinere også” sier presten. I de tidsavgrensede tiltakene blir barna gjort skikkelig stas på, og man ser en bred oppslutning. Presten er også opptatt av å være realistisk oppi det hele, og sier at ”ikke alle barn i bygda kommer til å gå regelmessig”. Ofte kan *kontinuerlige* tiltak omtales som en motsetning til *breddetiltak* – som fort oppfattes som punktuelle og tidsavgrensede.¹⁴¹ Trosopplæreren i menigheten ser på flere av aktivitetene man har som *kontinuerlige breddetiltak*, og mener dette er fullt mulig å snakke om så lenge alle i målgruppen er velkomne og inviteres inn regelmessig, gjerne gjennom personlige invitasjoner.

4.2.3 Veien fram til i dag

For at nye familier skulle føle tilhørighet til menigheten erkjente stab og menighetsråd for 10-12 år siden at man måtte *satse på barna*. Menigheten har så over en tiårsperiode utviklet barnearbeidet gradvis, fra å være ”barneparkering” til nå å være en egen menighet av barn.¹⁴² Man har i dag søndagsskoletilbud og gudstjenestetilbud for alle barn og unge opp til myndighetsalder, og ca. 50 barn kommer på gudstjenestene hver søndag. Speider, KRIK, barnekor, tårnagent-helg, barneklubb, kirkekino og adventssamlinger er eksempler på tiltak som kommer i tillegg. Søndagsskolearbeidet foregår i samarbeid med Norsk søndagsskoleforbund, og menigheten samarbeider også med blant andre KFUK/KFUM og Normisjon/Acta.¹⁴³

¹⁴¹ Se *Gud gir – vi deler*, 18.

¹⁴² Jf. upublisert kilde: Menighetsblad for menighetene i prestegjeldet, sommeren 2006.

¹⁴³ Lokal trosopplæringsplan, 2-30.

Presten forteller at aktivitetsnivået for familiene på tettstedet ofte er høyt. Barna har sine fritidsaktiviteter utenom skoletid og helgene går med til hytte- og båtliv. Dette gjør at folk ofte er opptatte. Menigheten har derfor prøvd å være strategiske og har satset på søndagen som familiedag. Den dagen er det et tilbud for alle som kommer til kirken, uansett alder. Man har også prøvd å informere om ting som skjer på måter som folk får med seg; gjennom annonser, direkte personlig kontakt, menighetens hjemmeside, menighetsbladet, plakatoppslag og presseomtale. Et viktig ledd på veien fram til dagens situasjon har vært villige frivillige. Folk er positive til å bidra, og mange frivillige er med i det kirkelige arbeidet. Over femti frivillige medarbeidere er involvert i trosopplæringsarbeidet, og av disse er ca. 25 med i tiltak for tweens.¹⁴⁴ For å ta vare på de frivillige har hver av dem sin overordnede i staben, og årlig arrangeres det medarbeiderfest for å gjøre stas på alle som bidrar frivillig.

4.3 Trosopplæringen for tweens

4.3.1 Tilbudet for tweens i denne menigheten

Av årlige breddetiltak for tweens har denne menigheten ”Lys Våken” for 6.klassingene og vennefest for 3.-7.klasse. Når det gjelder kontinuerlig arbeid er søndagsskolearbeidet det største, hvor ungene er delt inn i grupper etter alder, og den eldste gruppa går fra 3.-7.klasse.¹⁴⁵ I tillegg har man ”Tweens-kveld” (5.-7.klasse) en lørdag i måneden og kontinuerlig speiderarbeid (7-15 år).

Det var i alt 76 barn og unge innom den eldste søndagsskolegruppa i 2011, og dette utgjorde en oppslutning på 63% av målgruppa. Snittet ligger på 15 unger hver søndag, men mange flere er altså innom en eller flere ganger i løpet av året. Dette tilbudet regnes som et kontinuerlig breddetiltak (jf. 4.2.2) og det er åtte frivillige ledere engasjert. Et felles mål for hele søndagsskolen er at ungene skal ha det gøy samtidig som de får hjelp til å utvikle en personlig tro. Målet for den eldste gruppa, 3.-7.klassingene, er å hjelpe barna til å vokse i kjennskap til den treenige Gud gjennom ulike prosjekter og gjennom ”forskning”/oppdagervirksomhet. Som en del av søndagsskolens diakoniplan er barna med på å arrangere en årlig vennefest for sine medelever. Alle 3.-7.klassingene i bygda blir invitert til vennefest i kirken gjennom invitasjoner som gis ut på skolene. I tillegg inviterer søndagsskolebarna selv med seg

¹⁴⁴ Ibid., 1.

¹⁴⁵ Upublisert kilde fra www.kirken.no.

klassevenner til festen. Dette er med på å styrke barnas egen frimodighet og tro. Søndagsskolebarna deltar aktivt i både planleggingen og gjennomføringen. Målet med festen er at ungene skal lære hva det vil si å være elsket av Gud og vise nestekjærlighet til sine klassevenner.¹⁴⁶ På forrige vennefest kom godt over 100 barn og unge (som tilsvarer over 50% av målgruppa).

Tweens-kveld karakteriseres også som et kontinuerlig breddetiltak. En lørdag i måneden får 5.-7.klassingene komme til kirken og oppleve at det er et godt sted å være. På programmet står aktiviteter, sang og andakt. En del av kvelden velger 10-13-åringene selv hva de vil gjøre, men man har også én felles aktivitet hver kveld (karaoke, bingo o.l.). På samlingene lærer de unge bibelhistorier og bibelske sannheter, og gjennom å delta i grupper og storsamlinger får 10-13-åringene mulighet til å *reflektere over etiske spørsmål*. Det er stort rom for samtale med voksne og barn seg imellom. Spørsmålsstillinger som tas opp er for eksempel ”Hva er meningen med livet?” og ”Hva er sant og riktig?”. Med jevne mellomrom har man også bønnevandringer der 10-13-åringene får arbeide med kropp og selvbilde, vennskap, følelser, tilgivelse, forsoning, tro og tvil. Målet er at de unge skal kunne ha et sosialt møtepunkt med andre på samme alder i et trygt miljø omsluttet av stabile og trygge voksne.¹⁴⁷ I gjennomsnitt kommer det 60 stykker hver tweens-kveld, og i 2011 var 70% av 10-13-åringene på tettstedet innom.¹⁴⁸ Noen kommer fast, andre en gang innimellom, noen er døpt, andre ikke. Trosopplæreren får mye positive tilbakemeldinger fra foreldre og bygda ellers, og sier at det er blitt godtatt og kult blant 5.-7.klassingene i området å komme på dette tiltaket. Menigheten har i alt 86 timer trosopplæring for aldersgruppa mellom 10 og 13 år.¹⁴⁹

4.3.2 *Utformingen av tiltak*

Tweens er en befolkningsgruppe som er midt imellom barn og ungdom, og i kirkelig sammenheng er de ofte for store for det øvrige barneopplegget, men ennå ikke konfirmanter. For menigheten på tettstedet ble det viktig å ha en god overgang mellom barne- og ungdomsårene. De merket også at mange unge i bygda hadde lyst til å komme mer til kirken. En av informantene forteller at da sønnen begynte i

¹⁴⁶ Lokal trosopplæringsplan, 23.

¹⁴⁷ Ibid., 24.

¹⁴⁸ Upublisert kilde fra www.kirken.no.

¹⁴⁹ Lokal trosopplæringsplan, 4.

7.klasse fikk hun ham ikke lenger med på søndagsskolen og hun så behovet for en treffplass for hans aldersgruppe, et sted med både sosialt og åndelig fellesskap. En gruppe av foreldre og ansatte utviklet så konseptet ”Tweens-kveld”, og både menighetsråd og stab støttet opp om forslaget. Presten uttrykker at tweens-kvelden ble utformet som svar på et behov, et behov som verken punktuelle breddetiltak eller søndagsskolen dekket.

Trosopplæreren sier at man har prøvd å få til en balanse mellom trospraksis og trosopplæring. ”Barn lærer på ulike måter, alle sanser må tas i bruk ... [Å praktisere troen er] viktig for å kunne ta det som sitt eget” sier hun. Hvordan denne balansen ser ut varierer i de ulike tiltakene. På tweens-kvelden starter man i kirkerommet med lovsang og andakt, og avslutter kvelden med lystenning. På enkelte tweens-kvelder har man også bønnevandringer. De andre trosopplæringstiltakene er tydeligere knyttet opp til gudstjenesten.

4.3.3 Kriterier for vellykkethet og hva man selv lykkes med

Når de tre informantene oppmuntres til å sette ord på hva de lykkes med i sitt tilbud for tweens, er det første hver av dem nevner at det kommer så mange og at mange kommer igjen og igjen. Et mål med trosopplæringsreformen er jo nettopp å nå en stor prosent av de døpte, og det gjør denne menigheten. To av informantene legger raskt til at de lykkes med å formidle troen. ”Ungene lytter til andaktene, lurer på ting og stiller spørsmål” sier den frivillige lederen. Presten legger vekt på at 10-13-åringene kan mye om Bibelen, kjenner mange bibelhistorier og har en del ”basisgods”. ”De er ikke stuck i Sakkeus-fortellingen” sier han, ”både utøvelse og tro er de i gang med”. Presten fortsetter å snakke om gudstjenesten som en nødvendig ramme for ukentlig å leve ut troslivet, også for tweens. Det utfordrer ham selv og andre som leder til ikke å være langtekkelige eller for ordrike. Han beskriver dagens kultur som en kultur hvor man kommer til poenget fort, og hyller kirken de viktige tingene inn i for lange prefasjoner og liturgiske ledd distanserer den seg fra kulturen og menneskene den skal møte. Utfordringen er å finne balansen mellom når man skal være grundig og når man må komme til poenget. Han avslutter med å si at ”gudstjenesteritualet er fullt mulig å gjøre med barn og unge så det blir en del av deres trosspråk. Skal du konkurrere med Justin Bieber trenger du større budsjett enn trosopplæringsmidlene gir. Iallfall hvis du skal gjøre det hver uke. Kjernen er trosutøvelse.”

I tillegg til at menighetens tweens har basiskunnskap og kjenner bibelhistorier trekkes det fram at de også kan Fader vår og trosbekjennelsen og de vet hva det er å be. Informantene vektlegger altså både opplæringen og praksisen når de trekker fram hva de lykkes med i møte med tweens. Trosopplæreren trekker fram at de også lykkes med dialogen med skolene, å få med voksenpersoner, at foreldrene har lyst til å sende barna sine på tiltak og at de unge gir tilbakemelding på at de har det kjekt.

Hvilke faktorer mener informantene må være til stede for å kunne si at man har et vellykket tweensarbeid? Presten sier at man lykkes hvis man har en *form* som tweens vil delta på, og et *trosopplæringsinnhold* som er bra. Trosopplæreren sier at det er *viktig å ha det gøy og at ungene trives*. ”Hvis ikke vi har det gøy kommer ikke ungene igjen... Unger åpner opp sansene hvis de har det gøy”. Samtidig er hun tydelig på at dersom man bare har det gøy har man ikke lyktes. Det må være et *tydelig kristent fokus* i tillegg til positive og sosiale rammer. Når det gjelder oppslutning sier hun at det ikke bare er kvantiteten som teller, resultatet til sist er like viktig. Men man må likevel *nå bredden og ha en viss oppslutning*. Man har ikke lyktes dersom det kun kommer én tween på et tiltak. Presten uttrykker at dersom man vil nå flere enn de dømte må man finne ut hva som er et realistisk antall og ha det som mål. Dersom 50% av 10-13-åringene i bygda hadde vært innvandrere med en ikke-kristen religiøs tilhørighet, hadde det ikke vært et realistisk mål å skulle nå 70%. Videre trekker et par av informantene fram at man må ha mange nok gode, voksne ledere for å lykkes. De voksne må selv trives, og skape trygge rammer for 10-13-åringene. De må våge å være voksne og sette grenser, men også menge seg med ungene selv om disse til tider kan være frekke og spydige. Trosopplæreren runder av temaet med å si at for henne vil et kriterium for å lykkes være at *barna omtaler kirken som ”sin kirke”*.

4.3.4 *Hvorfor menigheten lykkes i å nå tweens*

Innbyggerne i soknet karakteriseres av presten som en *forholdsvis homogen gruppe*. Det er knapt nok innvandrere med andre livssyn og han anslår at 80-90% av de som bor på tettstedet er *positive til kirken*. Gode rykter sprer seg på bygda; har noen vært på et godt trosopplæringstiltak i kirken forteller de det til venner og familie, og da vil andre også komme. Og skal barn og unge på gudstjeneste i forbindelse med trosopplæringstiltak, så kommer tanter, onkler og besteforeldre og. En annen faktor er

at *mange voksne er med og driver tweens-oppleggene*, de stiller opp og tar ansvar. Trosopplæreren tekker fram at man har ønsket at ungene skal *komme til noe skikkelig*, altså opplegg som holder god kvalitet. Det nye kirkebygget gir gode rammer for dette. Menigheten har *satset økonomisk med skikkelig materiell*. 10-13-åringene har tilgang til bordtennis, biljardbord, wii og fotballspill. I tillegg er det PC og projector i lokalene, og man er rause med for eksempel pizza og premier til ulike aktiviteter. Hun trekker også inn *den gode relasjonen til skolene* som en grunn til at de lykkes, samt *god planlegging og organisering* i forkant av tiltak og *gode strukturer* for både tweens, frivillige og stab.

4.4 Oppsummering

Den andre menigheten jeg har undersøkt opplever at innbyggerne på tettstedet er positive til kirken, villig sender barna sine på trosopplæringstiltak og at mange menighetsmedlemmer legger ned en betydelig innsats som frivillige medarbeidere. Det har blitt kult og godtatt for tweens å gå på trosopplæringstiltak, og man er opptatt av å ha en balanse mellom trosopplæring og trospraksis. Menigheten er bevisst på å ha kontinuerlige tilbud som er like gode som de tidsavgrensede tilbudene, slik at man har noe å invitere barn og unge inn i etter punktuelle breddetiltak. Trosopplæreren snakker med frimodighet om en del av tweensopplegget som kontinuerlige breddetiltak, da alle 5.-7.klassingene i bygda jevnlig blir invitert til tiltakene gjennom informasjon via skolene og personlige invitasjoner. Menigheten har en stor prosentvis oppslutning på mange av sine trosopplæringstiltak.

5 Analyse og drøfting av praksis i lys av teori

Innledningsvis i oppgaven har jeg skrevet om bakgrunnen for trosopplæringsreformen. I hoveddel 2 har jeg lagt fram fakta og teori om tweens. Etter så å ha presentert de to menighetene jeg har undersøkt, vil jeg nå drøfte og analysere funnene i lys av teori. For å ha et fyldigere bakteppe å analysere mine funn ut ifra vil jeg begynne denne delen med å skrive mer om hva trosopplæring er, litt om barne- og ungdomspsykologi og om hvordan vi kan møte tweens på en god måte. Videre vil jeg se på likheter og forskjeller ved menighetene jeg har undersøkt og drøfte menighetenes praksis opp mot teorien jeg har presentert. Mot slutten vil jeg på bakgrunn av intervjumaterialet drøfte hva som skal til for å lykkes med å nå tweens.

5.1 Hva er trosopplæring?

Stortingsmelding nr. 7 (2002-2003) sier at barn og unge har rett til opplæring i sin egen tro. Videre sier den at opplæring i egen tro gir grunnlag for å utvikle og å være trygg på egen identitet. Hjemmene og de ulike trossamfunnene anerkjennes som steder der trosopplæring foregår, og dåpen som selve grunnlaget for trosopplæringen. I meldingen kommer det fram at regjeringen ser en styrking av dåpsopplæringen i kirken som en del av den oppgaven det er å føre videre den kristne kulturarv og holde ved like og utvikle Den norske kirke som en levende folkekirke.¹⁵⁰

Å forstå trosopplæring som formidling av kunnskap er en naturlig følge av at kirkens trosopplæring i stor grad skal erstatte skolens kristendomsundervisning. Men heldigvis finner vi ikke en slik ensidig kunnskapsorientert forståelse i de dokumenter som ligger til grunn for trosopplæringsreformen. I dokumentene forstår man trosopplæring mye videre, der kunnskap inngår som ett av flere elementer.¹⁵¹ Blant annet sies det at vi skal utvikle en ”systematisk trosopplæring som fremmer kristen tro, gir kjennskap til den treenige Gud og gir hjelp til livstolkning og livsmestring for alle døpte i alderen 0 – 18 år, uansett funksjonsnivå”.¹⁵² At formidling av kristen kunnskap bare regnes som én av flere sider ved trosopplæring kommer til uttrykk allerede i dåpsopplæringsplanen av 1991. Der blir kunnskap presentert som ett

¹⁵⁰ *Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja* (Oslo: Det kongelege kultur- og kyrkjedepartement. Stortingsmelding nr. 7 (2002-2003)), 5.

¹⁵¹ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 119.

¹⁵² Strategiplan for Den norske kirke, 2005-2008 (Kirkemøteprotokoll, Den norske kirke, KM 6/04), 10.

element ved siden av ”hjelp til å leve i menighetens fellesskap”, ”hjelp til å leve som kristen” og ”livslæring”.¹⁵³ De elementene i kirkens trosopplæring som kommer i tillegg til kunnskapsformidlingen kan sammenfattes under begrepene opplevelse og fellesskap. Å tilegne seg den kristne tro er noe man gjør som del av et troende fellesskap og ikke i ensomhet. Kunnskap må deles av andre for at den skal oppleves som troverdig. I tillegg lærer barn og unge mest ved selv å delta, for det man selv har opplevd gjør et større inntrykk enn det man bare har blitt informert om.¹⁵⁴ Vi kan skille mellom trosopplæring og trospraksis, men også mellom trospraksis og trosopplevelse. Mens *praksis* først og fremst refererer til den handlingen eller det handlingsmønster den enkelte er deltakende i, refererer *opplevelse* mer til det subjektive helhetsinntrykket som den enkelte sitter igjen med.¹⁵⁵

5.1.1 Menneskelig religiøsitet

Religiøsitet kan beskrives som menneskets forhold til *religion*. Og en parallell til forholdet mellom religion og religiøsitet finner vi i begrepene *livssyn* og *livstolkning*. *Livssyn* står gjerne for mer eller mindre overordnede, politiske, religiøse eller ideologiske tradisjoner, mens *livstolkning* forstås som den enkeltes inkludering av elementer fra disse områdene i sin egen tenkning og tro.¹⁵⁶ Teologiprofessor James Fowler forstår *tro* som en allmenn menneskelig faktor som skaper mening, helhet og sammenheng i tilværelsen. Tro gjelder den måten mennesket konstruerer verden på.¹⁵⁷ Vi kan snakke om fem hoveddimensjoner ved menneskets religiøsitet: den *intellektuelle dimensjonen*, *opplevelses- og erfaringsdimensjonen*, den *ideologiske dimensjonen*, den *rituelle dimensjonen* og *konsekvensdimensjonen*.¹⁵⁸ Disse dimensjonene fungerer i praksis som en helhet, så oppdeling kan bli kunstig. Samtidig kan det gjøre oss bevisste på hvilke dimensjoner som er i funksjon eller som uttrykkes hos et menneske. For eksempel må et barns religiøsitet og tro ikke bare vurderes etter den intellektuelle dimensjonen, men også etter de andre dimensjonene. I møte med barn og unge kan opplevelses-dimensjonen eller den rituelle dimensjonen gi et mye

¹⁵³ *Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke*, (Oslo: Kirkerådet, 1992), 8f.

¹⁵⁴ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 121 og 123.

¹⁵⁵ *Ibid.*, 122.

¹⁵⁶ Oddbjørn Evenshaug og Dag Hallen, *Barne- og ungdomspsykologi* (Oslo: Gyldendal Akademisk, 2000), 354.

¹⁵⁷ Oddbjørn Evenshaug og Dag Hallen, *Barnet og religionen* (Oslo: Luther forlag, 1983), 62.

¹⁵⁸ Evenshaug og Hallen, *Barne- og ungdomspsykologi*, 354-355. Materialet jeg her henviser til hos Evenshaug og Hallen bygger på C.Y.Glocks modell for dimensjoner ved menneskelig religiøsitet. Jeg har valgt å henvise til Evenshaug og Hallen fordi de skriver på norsk. Modellen ble presentert i 1965 i boka *Religion and Society in Tension*, av Charles Y.Glock og Rodney Stark,

riktigere bilde av deres tro. Undersøkelser viser at barn allerede i småbarnsalderen kan ha dype og ekte opplevelser av Gud og Guds nærvær, selv om de ikke intellektuelt klarer å forklare hva som skjer.¹⁵⁹ Det viktige er at voksnes religiøse ytringsformer ikke gjøres til norm når man skal vurdere barns religiøsitet.¹⁶⁰

5.1.2 Åndelig utvikling for tweens og familiens rolle

”Religionen er i sitt vesen slik at den driver mennesket til et valg, og et modent forhold til det religiøse forutsetter en selvstendig stillingstaking” skriver Evenshaug og Hallen.¹⁶¹ Tweens er naturlig åndelige skapninger, og mange tar et valg om å tro eller ikke tro i tweens-årene. Interessen for religiøse dogmer og læresetninger avtar gjerne i denne perioden, men undersøkelser viser at mange unge er levende opptatt av eksistensielle problemstillinger som for eksempel spørsmål om meningen med livet, menneskeverd, nød, lidelse, skyld og ensomhet.¹⁶²

Åndelig utvikling dreier seg om alle områder i et menneskes liv. Kristen tro er en livslang relasjon med Gud som må bli utviklet og sådd inn i tweens. Familien spiller fortsatt en stor rolle for 10-13-åringene, og for at de unge skal kunne utvikle et ekte åndelig liv bør familien være involvert i prosessen med å skape en åndelig atmosfære.¹⁶³ Her kommer tidspress og travle liv inn som en trussel. I dag har de aller fleste voksne et arbeid utenfor hjemmet, og det meste av dagen er de ikke sammen med barna sine. Mange opplever at det stilles store krav til innsats fra arbeidsgiver og at de kan mangle overskudd og engasjement til å følge opp barna i deres skolehverdag og fritidsaktiviteter. Dette gjelder spesielt enslige foreldre og familier med mange barn.¹⁶⁴ I tillegg vet vi at hjemmet er det viktigste læringsmiljøet for den religiøse oppdragelsen av barn, og dermed også for trosopplæring.¹⁶⁵ Tweens henter forbilder og modeller for livet sitt hjemmefra og påvirkning utenfra blir filtrert via foreldrene. Forestillinger de får om livet preges av hva foreldrene fyller hjemmet med av holdninger og innhold.¹⁶⁶ Mange foreldre ønsker at deres barn skal få et åndelig liv,

¹⁵⁹ Evenshaug og Hallen, *Barne- og ungdomspsykologi*, 360.

¹⁶⁰ Evenshaug og Hallen, *Barnet og religionen*, 31.

¹⁶¹ Evenshaug og Hallen, *Barne- og ungdomspsykologi*, 363.

¹⁶² *Ibid.*, 369.

¹⁶³ Stoner, *Tween Spirituality*, 4-5.

¹⁶⁴ ”...til et åpent liv i tro og tillit”. *Dåpsopplæring i Den norske kirke* (Fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 16. juli 1999. Avgitt til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 10. oktober 2000. Norges offentlige utredninger 2000: 26), 8-9.

¹⁶⁵ *Trusopplæring i ei ny tid*, 10.

¹⁶⁶ Aasmund Dale, *Læring i kirken. En praktisk kirkedidaktikk* (Oslo: IKO-forlaget, 1994), 21.

men mangler verktøy og tid til å fremme denne prosessen.¹⁶⁷ Kirkens utfordring er å gi støtte til foreldre og foresatte som ønsker å gi trosopplæring til egne barn, og samtidig tilby en opplæring av barn og unge som ikke oppleves som et ytterligere press på familiens tidsklemme. Det må være et mål at foreldre opplever at kirken stiller opp og bistår dem i arbeidet med opplæring av barna i den kristne tro.¹⁶⁸

Undersøkelser gjort av The Barna Group viser at i situasjoner hvor barn har blitt modne kristne finner man ofte et tett samarbeid mellom foreldrene og deres kirke.¹⁶⁹ Rollen foreldre spiller i barns liv endres med barnets alder, men som tidligere beskrevet spiller voksne en viktig rolle også for tweens. Hvis man vil ha tweens med på kirkens arbeid må man samarbeide med foreldrene. Uten foreldre har man ingen tweens; det er de som kjører dem til kirken, betaler for alt tweens trenger og minner dem på datoer og hendelser.¹⁷⁰ For at foreldrene skal kunne ta det ansvaret de kan og bør ha for trosopplæringen av sine barn er det viktig at kirken informerer dem om hva det undervises i og hva som skjer.¹⁷¹ Foreldrene kan også spille en helt sentral rolle i spredningen av gode rykter om kirkens tiltak og aktiviteter.

Når det gjelder kirkens trosopplæringstilbud har et utvalg nedsatt av stortinget uttrykt at av pedagogiske grunner bør opplæringstilbudet som gis til barn fra 6 år og opp til konfirmasjonsalder foregå i konsentrerte bolker, altså ved flere timer i sammenheng eller over hele dager. Det foreslås at dåpsopplæringstilbudet for barn og unge mellom 11 og 14 år i hovedsak blir organisert i form av leirer og at tiltakene ellers blir knytta opp mot gudstjenesten. De bør også være i kontakt med diakoni og solidaritetsarbeid. I tillegg til dette kommer deltakelse i kor, ungdomsklubber o.l.¹⁷²

5.1.3 Variasjoner i målgruppen

I følge Evenshaug og Hallen kan barn og unge vokse opp med tre ulike oppfatninger med tanke på religion og religiøsitet: den integrerende, den aksepterende og den sekulære oppfatning. Barn med en *integrerende oppfatning* lever gjerne i en familie der religiøs praksis som kirkegang og bønn er en naturlig og integrert del av familiens

¹⁶⁷ Stoner, *Tween Spirituality*, 4.

¹⁶⁸ "...til et åpent liv i tro og tillit", 8-9.

¹⁶⁹ The Barna Group, "Research Shows That Spiritual Maturity Process Should Start at a Young Age".

¹⁷⁰ Snow, *Leading Preteens*, 77-78.

¹⁷¹ Marie Sandell, *Alle kan lære! – men ikke på samme måte, og ikke på samme dag* (Oslo: Kommuneforlaget, 2006), 14-15.

¹⁷² *Trusopplæring i ei ny tid*, 11.

liv, og der troen preger synet på tilværelsen. Barn som vokser opp i hjem der holdningen mer er preget av velvillig nøytralitet får en *aksepterende oppfatning*. Foreldrene er gjerne medlemmer av folkekirken, men barna opplever ikke at kirketilhørigheten får synlige uttrykk gjennom religiøs praksis. Disse barna møter kristendommen gjennom skolen og kanskje gjennom besteforeldre. Barn med den *sekulære oppfatningen* lever i en helt profan verden. De kommer gjerne fra familier som bevisst har tatt avstand fra en religiøs livstolkning.¹⁷³ Hvilke barn som kommer fra hvilken bakgrunn kan være vanskelig for ledere i kristne sammenhenger å avgjøre, og dermed også å møte barna på den måten de har behov for. Utfordringen vil være størst i tidsavgrensede breddetiltak der man ikke rekker å bli kjent med barna og deres bakgrunn. I tillegg vil det være stor variasjon innen de tre ulike gruppene. Undersøkelser har vist at mennesker som gir uttrykk for den samme tro, eller som deltar i de samme religiøse handlinger, kan atskille seg tydelig fra hverandre når det gjelder spørsmålet om hvilken plass religionen har i livene deres.¹⁷⁴

5.2 Å presentere troen for tweens

Kristne tweens-ledere skulle kanskje ønske at det barna lurer på når de kommer til kirken er hvilke bibelvers de kan få lære utenat eller om noen i gruppa trenger forbønn eller en ekstra oppmerksomhet. Men dette er ikke i tankene og hodene til tweens. Deres spørsmål gjenspeiler deres følte behov: mat, venner, ønske om å bli sett og behov for å ha det gøy. Gordon og Becki West har skrevet en liste over vanlige spørsmål tweens har når de kommer til kirken: Skal vi ha noe snacks? Hvem kommer? Hva skal vi gjøre nå? Hva skal vi spise? Kan vi gå nå? Hva sa du? Må vi? Når skal vi spise?¹⁷⁵ Disse spørsmålene og behovene må møtes, samtidig som kirken må ta tweens lenger og legge til rette for en åndelig opplæring og utvikling.

5.2.1 Trivsel og tilhørighet

Det aller første målet for enhver lokal menighet er å faktisk *komme i kontakt* med tweens. Dersom det ikke er noen kontakt eller dersom 10-13-åringer ikke kommer på tiltak, så hjelper det ikke å ha planlagt de flotteste opplegg eller den beste andakten. Enhver lokalmenighet må avgjøre hvordan denne kontakten kan opprettes. Barn og

¹⁷³ Evenshaug og Hallen, *Barne- og ungdomspsykologi*, 369-370.

¹⁷⁴ *Ibid.*, 355.

¹⁷⁵ West, G. og B., *Preteen Ministry*, 13-14.

unge i dag spør først og fremst etter *trivsel*. Hvis ikke 10-13-åringene trives i kirken kommer de ikke igjen.

”Believe, behave, belong” var lenge tankegangen blant kirker og grupper av mennesker i vesten når det kom til ungdom og barn i tweens-alderen. Man hevdet at først måtte de unge tro. Tro var nesten en forutsetning for å komme til kirken. Det neste steget på vei inn i menigheten var å oppføre seg riktig, det vil si gå på gudstjeneste, gi kollekt, lese i Bibelen, gjøre *det*, men ikke *det*, lytte til *den* musikken, men ikke *den*, osv. Først når ungdommene oppfylte kravet om å tro og oppføre seg riktig fikk de tilhøre menigheten og bli et medlem av kirken eller gruppen. Heldigvis har flere og flere ledere i kristne sammenhenger forstått at det bør være en helt annen rekkefølge når man skal møte ungdom, nemlig ”belong, believe, behave”.¹⁷⁶ Ser vi på Jesu liv ser vi flere eksempler på at det var denne rekkefølgen han praktiserte. Først ble disiplene kalt med ordene ”følg meg” (Mark. 1,17). De hørte altså aller først til. Så lærte de Jesus å kjenne og trodde på ham. Til sist lærte de hvordan de skulle leve. Troen kom naturlig etter at de hadde erfart Jesu ubetingede kjærlighet gjennom fellesskap med ham. Og først etter at disiplene hadde erfart at de hørte til, og begynt å tro på Jesus, fikk dette konsekvenser for hvordan de levde livene sine. I møte med 10-13-åringer kan denne innstillingen og rekkefølgen (belong, believe, behave) ikke understrekes nok. Globaliseringen barn og unge vokser opp med har gjort ustabilitet til en kulturell norm og rokker ved følelsen av tilhørighet. Konsekvensene av dette er likevel en mer intens lengsel etter noe å kalle ”mitt” og ”hjem”.¹⁷⁷ Tweens trenger et sted og en gjeng å *tilhøre*. De prøver gjerne ut ulike typer oppførsel for å teste om de er verd å bli elsket. De kan også bære på mye sinne fordi de ikke forstår ting rundt seg eller forstår seg selv, og de kan kreve oppmerksomheten din når du egentlig ikke har tid. Men alt de vil er å bli elsket og høre til. Trosopplæreren i tettsteds-menigheten satte som et kriterium for at de lyktes at barna omtalte kirken som ”sin kirke”.¹⁷⁸ Dette gjenspeiler et ønske om at barna i menigheten skal oppleve at de hører til, noe som igjen åpner opp for tro og etter hvert en tro som leves ut i barnas liv.

¹⁷⁶ Relevant, ”Belong, Believe, Behave”; tilgjengelig på <http://www.relevantmagazine.com/god/church/blog/428-belong-believe-behave>; besøkt 11.Okt. 2012.

¹⁷⁷ Kenda Creasy Dean (red.), *OMG: A Youth Ministry Handbook* (Nashville: Abingdon press, 2010), 29.

¹⁷⁸ Upublisert kilde: Intervju med trosopplærer i menighet på tettsted, foretatt 16.Oktober 2012.

5.2.2 *Formen*

Målet med trosopplæring er å formidle en tro som holder gjennom hele ungdomstiden og inn i voksenlivet. Et viktig spørsmål er hvilken rolle lederne, og spesielt formidleren i et tiltak, skal ha. Skal han eller hun være den kunnskapsrike *læreren* som fyller kunnskapsstoff i ”tomme kar”, *formidleren* som gir Bibelens fortellinger videre eller *medvandrer* som sammen med 10-13-åringene er på oppdagelsesferd i et nytt og ukjent landskap?¹⁷⁹ Alle rollene er viktige, men med tanke på det relasjonelle og det sosiale fokuset tweens har blir medvandrer-rollen spesielt viktig. Klarer man i tillegg å være en god formidler og fange de unges oppmerksomhet og fascinasjon, vil man automatisk bli respektert som lærer uten nødvendigvis å bli sammenlignet med lærerne ungene møter i skolesammenheng. For å lykkes med formidlingen, er det først og fremst nødvendig at lederne har et reflektert forhold til gruppen med tweens og til seg selv, sitt liv og sin troshistorie. Den største ressursen i møte med de unge er lederens egen tro og engasjement. Å få fram at både det som skal formidles og barna det skal formidles til betyr noe for lederen er viktigere enn å være ”flink” til å formidle i utgangspunktet.¹⁸⁰ Ekte og ærlige liv virker tiltrekkende. Det samme gjør tydelig engasjement for mennesker og Gud.¹⁸¹

Å ha noe kjennskap til hvordan kommunikasjon faktisk foregår, og å være bevisst på kommunikasjonsforstyrrelser, kan være svært nyttig for kristne ledere i kontakt med tweens. Ethvert menneske opplever og erfarer verden på sin måte. Enorme mengder sanseinntrykk møter oss hele tiden, og automatisk velger vi ut noen sanseinntrykk og bearbejder dem. Vi organiserer, forenkler og forandrer sanseinntrykk slik at de gir mening for oss. Sanseinntrykk som ikke er interessante for oss stenger vi ute.¹⁸² I en forkynnelsessituasjon med en gruppe tweens som tilhørere vil det være vanskelig å vite hva hver enkelt faktisk tar inn og får med seg. Hvert barn vil oppfatte ting forskjellig ut ifra de erfaringene det har. Kommunikasjonssirkelen er et verktøy for å forstå hva som skjer når noe kommuniseres. Enhver kommunikasjon er en prosess, der det er en sender og en mottaker. Avsenderen har noe han eller hun vil formidle. Dette blir konkretisert og formidlet på en eller annen måte som et budskap.

¹⁷⁹ Rolf Steffensen og Randi Langkaas, *Konfirmantbibelen. Veilederheftet* (Oslo: Det Norske Bibelselskap, 2002), 14.

¹⁸⁰ Steffensen og Langkaas, *Konfirmantbibelen. Veilederheftet*, 15.

¹⁸¹ Barsnes m.fl., *Vil du meg noe?*, 29.

¹⁸² Rogaland fylkeskommune, ”Selektiv persepsjon”; tilgjengelig på <https://wiki.rogfk.no/groups/psykologi1/wiki/Oee98/>; besøkt 31. November 2013.

Mottakeren ”sanser” budskapet, tolker det og gir det mening ut ifra sine referanserammer. Mottakeren gir så tilbakemelding til avsenderen som får mulighet til å sikre at budskapet er mottatt slik det var tenkt.¹⁸³ For en som forkynner evangeliet til tweens vil det være viktig å både være ekte, ærlig, konkret og livsnær. I tillegg må forkynneren sørge for å sjekke om gruppen av tweens faktisk har forstått budskapet han eller hun kom med.

Dagens tweens vokser opp med film og TV-show i alle mulige kategorier og de er vant til å bli underholdt. Med TV-ens innpass i de mange hjem har evnen til å lytte blitt endret. Selv om 10-13-åringer lytter til at noen snakker, ”zapper” de rundt i hodet og tanker. Andaktsholdere og formidlere må derfor kjempe om de unges oppmerksomhet.¹⁸⁴ Gjennom TV-programmer og media er barn også vant til å være aktive og gi respons på det de ser. Barn og unge forventer å bli snakket *med*, ikke snakket til eller ned til.¹⁸⁵ Den beste formidleren er den som bruker ord som kan sees, luktes, føles, smakes og høres. Ord som aktiverer lytterens forestillingsevne og deres ”indre skjerm”.¹⁸⁶ Tweens liker å bli respektert, utfordret og involvert. Konkurranser, lek, aktiviteter og diskusjoner er glimrende læringsarenaer. Og variasjon er viktig. Barn og unge husker, lærer og forstår ting på forskjellige måter. Howard Gardner mener vi kan snakke om minst sju forskjellige måter å forstå verden på; gjennom språk, logisk-matematisk analyse, visuell og romlig framstilling, musikalsk tenkning, bruk av kroppen til å løse problemer, sosial intelligens og selvinnsikt. Hvilke forståelsesmåter man lettest bruker og hvordan de blir anvendt og kombinert for å utføre ulike oppgaver, vil variere stort fra et menneske til et annet.¹⁸⁷ Variasjon i aktiviteter, opplegg og undervisningsform vil hindre at kirken og kristne ledere favoriserer én type barn og unge med én spesiell forståelsesmåte.

Ved å sette seg inn i tweens’ hverdag kan den som skal formidle evangeliet bruke eksempler fra deres verden til å gjøre budskapet relevant. Jo mer man kjenner de

¹⁸³ NHO Reiseliv, ”Håndbok for turistkontor”; tilgjengelig på <http://www.nhoreiseliv.no/wp-content/uploads/2012/05/Haandbok-for-turistkontorer.pdf>; besøkt 31.November 2013.

¹⁸⁴ Jolyon Mitchell, ”Preaching Pictures”, i *A Reader on Preaching. Making Connections* (red. D.Day, J.Astley og L.J. Francis. Hands og Burlington: Ashgate, 2005), 155.

¹⁸⁵ Mitchell, ”Preaching Pictures”, 156.

¹⁸⁶ *Ibid.*, 161.

¹⁸⁷ Howard Gardner, *Slik tenker og lærer barn – og slik bør lærere undervise* (Bekkestua: Praxis Forlag, 1993), 21.

unges verden, jo mer forstår man deres tankemåte og dess bedre kan man vite hvordan et budskap blir oppfattet og forstått. For å sette seg inn i tweens' hverdag trenger man ikke å oppføre seg som dem eller late som om man liker alt de gjør. Derimot bør man finne ut hva de blir gira av, hvilken sport de liker, hvilke filmer de ser og hvilke videospill de spiller.¹⁸⁸ Å snakke om dogmer og læresetninger fungerer sannsynligvis dårlig, men ved å bruke eksempler fra deres hverdag oppleves budskapet nært og relevant. Det var også dette Jesus gjorde da han underviste. Jesus brukte fikener og penger og sauer i sine historier – ting tilhørerne kunne relatere til.¹⁸⁹ Bruker formidleren eksempler fra musikk, familie, skole og sport som 10-13-åringene kan kjenne igjen, vil ungene føle at formidleren forstår dem og bryr seg om dem.¹⁹⁰ ”When it comes to teaching and leading preteens, there’s no one right way to do it. I think it’s best to have the biggest possible ”bag of ideas” and then to pull different things out of it as they’re needed” skriver Patrick Snow.¹⁹¹

Jeg har flere steder i oppgaven kommet inn på at trosopplæring ikke skjer uavhengig av alt annet, men som del av en helhet. Kirken må ta 10-13-åringers behov og ønsker alvorlig for at troen kan bygges og barna trives. Oppsummert kan vi si at tweens har fysiske, sosiale, følelsesmessige, intellektuelle og åndelige behov. Deres *fysiske* ønsker og behov går ut på at de vil være aktive, samtidig som de trenger hvile og energi i form av mat. De er alltid sultne! Deres *sosiale* ønsker og behov kan møtes ved å gi rom for tweens til å snakke og la dem kjenne at de hører til og har venner. Å legge opp til både rene jente- og guttegrupper og blanda grupper kan være verdifullt. Frihet parallelt med trygge rammer og anledning til å bygge relasjoner med andre voksne enn foreldrene er også gode måter å dekke tweens sosiale behov. De *følelsesmessige* behovene kommer til uttrykk ved at tweens trenger å føle seg inkludert, erfare at det er behov for dem, ta del i avgjørelser og bli involvert i kirken på en meningsfull måter. De trenger rutiner, strukturer og klare grenser. I tillegg trenger de å føle at de er kompetente og kan mestre og gjennomføre ting. Å utfordre tweens til abstrakt tenkning er en måte å møte deres *intellektuelle* behov på. Ny informasjon som kobles til ting de allerede vet møter også dette behovet. Til sist har tweens *åndelige* behov og ønsker. Tweens er på leting etter en personlig relasjon til

¹⁸⁸ Snow, *Leading Preteens*, 15.

¹⁸⁹ Se for eksempel Lukasevangeliet, kap. 15.

¹⁹⁰ Snow, *Leading Preteens*, 17-18.

¹⁹¹ *Ibid.*, 33.

Gud og trenger å personliggjøre sin stadig nye forståelse av tro. De må føle seg ubetinget elsket av mennesker for å føle seg elsket av Gud, og det kristne livet må presenteres som vitalt og spennende for dem.¹⁹²

5.2.3 Innholdet

Ingen former eller programmer eller opplegg kan skape tro. Alle slike ting er rammer, og kun rammer, for at troen kan vokse fram. Bare et autentisk møte med evangeliet og ekte relasjoner med voksne ledere kan bringe tro inn i tweens' liv.¹⁹³ Og troen er alene Guds skaperverk gjennom nådemidlene.¹⁹⁴ En omfattende undersøkelse, gjort i USA, viste at i menigheter med et ungdomsarbeid som faktisk førte til resultater var Guds nærværende aktivitet i fokus. Opplæring i praktisk disippelskap var tydelig. En 17 år gammel tenåring som deltok i undersøkelsen mente det fantes tre ulike typer kirker. Den første typen sammenlignet han med *et museum*. Der handlet alt om fortiden; hva Gud hadde gjort på Bibelens tid eller gjennom historien. Den andre typen kirker var mest opptatt av å prate om *psykologi og sosiologi*. De var moderne, men virket flau over Jesus. Den tredje typen kirker våget å snakke om *Gud som et levende subjekt* i nåtiden. ”Det er til slike kirker vi vil komme” sa denne ungdommen.¹⁹⁵ Tweens tenker annerledes enn 17-åringene, men dersom troen skal bli interessant for dem må Gud presenteres som *nær, relevant, oppdatert og tilstede*. Blir Gud presentert som svaret på deres usikkerhet og en sikker havn for deres utrygghet, kan troen bli noe tweens velger og utforsker. Tweens trenger å studere Bibelen. De trenger Bibelstudieopplegg som hjelper dem til selv å oppdage hva de tror på. De trenger dessuten hjelp til å forstå at Bibelen er relevant for livene de lever hele uka, ikke bare på søndager.¹⁹⁶ Ofte strever 10-13-åringene med trosspørsmål og det å gjøre troen til sin egen. De trenger derfor rom til å utforske troen og velge den for seg selv og sitt liv. Det kan være helt essensielt at de får uttrykke tro sammen med andre og imitere andres trosuttrykk.¹⁹⁷

¹⁹² West, G. og B., *Preteen Ministry*, 23-38.

¹⁹³ Snow, *Leading Preteens*, 11.

¹⁹⁴ Evenshaug og Hallen, *Barnet og religionen*, 40.

¹⁹⁵ ”Hvordan skape ung tro”, *Vårt Land*, 27. Oktober 2008.

¹⁹⁶ Stoner, *Tween Spirituality*, 40.

¹⁹⁷ *Ibid.*, 111.

5.3 De to menighetene

5.3.1 Forskjeller og likheter

De to menighetene jeg har undersøkt har sitt virke og sitt arbeid i forholdsvis ulike lokale kontekster. Å være menighet i by og på bygda ser ulikt ut, og miljøet har naturlig nok preget måten man har lagt opp kirkelige aktiviteter og trosopplærings-tiltak på. Bymenigheten har en mye større gruppe av dømte de skal nå enn menigheten på tettstedet (ca. tre ganger så stor). Samarbeidet med skolene i byen er ikke så god som for menigheten på bygda, men bymenigheten har fordelen av å ha mottatt trosopplæringsmidler i 8-9 år. Det har bidratt til at folk i dag vet hva som skjer og er positivt innstilte til kirken. Menigheten på tettstedet har et nytt kirkebygg med gode fasiliteter. De har også et godt samarbeid med skolene i nærmiljøet som gjør at de får invitert alle barn og unge til trosopplæringstiltak. De har bare mottatt trosopplæringsmidler et par år, og har mindre økonomiske ressurser enn bymenigheten.¹⁹⁸

Prester og andre ansatte preger fokus, tankeganger og prioriteringer i en menighets arbeid, og menighetene jeg har undersøkt har hatt engasjerte og gode ansatte. Da de fikk midler til å gjennomføre reformen hadde begge menighetene sett behovet for, og var i ferd med, å tenke nytt og bredere om trosopplæring. Hver av dem har analysert sin situasjon og sitt nærmiljø, konkretisert behov og prøvd å skreddersy en trosopplæring som treffer deres målgruppe. Ingen av informantene nevnte fagstoff, spørreundersøkelser eller litteratur som var blitt brukt i forkant av eller i utformingen av tiltak. De ulike tiltakene ser derfor ut til å ha blitt til ut fra et følt og antatt behov. Begge menighetene nyter godt av å ha et stort frivillig engasjement blant menighetsmedlemmene. De ansatte er opptatt av å ta vare på de frivillige, og dette gjøres blant annet gjennom møter i forkant og etterkant av tiltak, samt medarbeiderfest. I tillegg har menighetene bevisst utnyttet områder med potensial. Bymenigheten har hatt forholdsvis god økonomi, stor stab og mulighet til å få trosopplæringsmidler tidlig, mens tettstedsmenigheten har aktivt brukt det gode forholdet til skolene, og at mange i bygda kjenner hverandre.

¹⁹⁸ Upublisert kilde: Intervjuer med prest, trosopplærer og frivillig medarbeider i menighet i mindre by og i menighet på tettsted. Foretatt 14.September, 1.Oktober og 16.Oktober 2012. Der menighetene omtales videre i oppgaven og det ikke er oppgitt annen kilde, er intervjumaterialet kildegrunnlag.

Begge menighetene har en visjon for arbeidet de driver. Bill Hybels skriver at ”en visjon er et framtidsbilde som framkaller entusiasme”.¹⁹⁹ Hensikten med å stille opp et mål og en visjon for menighetens arbeid er at en skal bli bevisst på hva en vil prioritere, hva en ikke vil prioritere og hva som skal til av ulike former for innsats dersom man skal nærme seg målet. Det må være sammenheng mellom det som gjøres ved et bestemt samvær og det mer langsiktige målet som er satt.²⁰⁰ Informanter fra begge menighetene kunne gjengi visjonen for arbeidet de var en del av, noe som viser at de kjente den, var bevisst på den og ikke bare så visjonen som fine ord i et tilfeldig dokument. Å utarbeide en visjon krever ofte investeringer i form av energi og tid, og veien kan være både kronglete og ujevn, men belønningen er stor. Har menigheten en visjon, kan både ulønnede og lønnede ledere stå sammen i arbeidet; en visjon gir sammenheng, en plan og et mål.²⁰¹ For bymenigheten er visjonen at kirken skal oppleves som et sted for alle, mens menigheten på tettstedet har tydeligere satt ord på at man ønsker at barn og unge skal bli bevisst etterfølgere av Jesus og se på kirken som *deres* kirke. Man kan si at bymenigheten enda mer enn tettstedsmenigheten har fokus på å nå bredt, nå alle, mens tettstedsmenigheten har et sterkt fokus på at de som kommer skal få en god relasjon til kirken og Jesus.

5.3.2 Trosopplæringstiltakene i byen og på landet

Menighetens fokus har kommet til uttrykk i måten de har lagt opp trosopplærings-tiltak på. Informanter fra begge menighetene uttrykker at trosopplæring ikke bare er teoretisk kunnskap, men en kombinasjon av opplevelser og formidling²⁰² av Bibelens ord og kristen praksis.²⁰³ Deres oppfatning samsvarer altså med synet som formidles i dokumentene som ligger til grunn for trosopplæringsreformen. Menigheten som ligger i by har tatt på alvor stortingsutvalgets pedagogiske råd om å tilby trosopplæring i bolker (jf. 5.1.2), og tilbyr årlige tidsavgrensede breddetiltak for alle aldersgrupper. Tettstedsmenigheten så at barnefamiliene var nøkkelen til vekst i menigheten, og at de måtte satse på søndagen som familiedag. De har mye større vekt på kontinuerlige tiltak og har dette for alle barn og unge, uansett alder. De ønsker at punktuelle breddetiltak skal være i tydelig kontakt med det kontinuerlige og tilbyr

¹⁹⁹ Bill Hybels, *Modig lederskap* (Oslo: Luther Forlag, 2003), 39.

²⁰⁰ Dale, *Læring i kirken*, 18-19.

²⁰¹ Hybels, *Modig lederskap*, 40-41.

²⁰² Upublisert kilde: Intervju med trosopplærer i menighet i mindre by, foretatt 14. September 2012.

²⁰³ Upublisert kilde: Intervju med prest i menighet på tettsted, foretatt 16. Oktober 2012.

begge deler i regi av kirken.

De to menighetene har tatt på alvor at trosopplæring ikke er noe man gjør i menighetshuset eller i kirkens kjeller, mens den voksne delen av menigheten samles i ro og fred i kirkerommet. Trosopplæring er del av en hel pakke.²⁰⁴ Man har vært bevisste på å knytte trosopplæringstiltak opp mot gudstjenesten, men hovedgrunnen for dette ser ut til å være noe ulik. I bymenigheten er man tydelig på at man ønsker å nå foreldrene gjennom gudstjeneste-tilknytningen, da erfaring viser at foreldrene kommer med barna på gudstjenestene i forbindelse med trosopplæringstiltak. For menigheten på tettstedet ser grunnen mer ut til å være et ønske om at barn og unge skal bli kjent med gudstjenesten som arena for uttrykt tro, og at gudstjenestefeiringen kan bli den jevne rytmen også i barn og unges trosliv, ikke bare i voksnes.

Menighetene ønsker at barna skal få muligheten til å erfare og oppleve Gud som et levende *du* som de kan henvende seg til i bønn, lovsang, gjennom gudstjenester og andre former for kristent andaktsliv og fellesskap. Gjennom denne vektleggingen tar de på alvor slektskapet mellom sosialisering og læring når det kommer til tro; at barn lærer gjennom sine egne erfaringer som deltagere i ulike menighetspraksis.²⁰⁵

Hjemmet som trosopplæringsarena er dessuten tatt på alvor i begge menighetene, blant annet ved at man deler ut diverse materiell. Menighetene anerkjenner hjemmets rolle og viktigheten av at foreldrene blir informert og inkludert. De ønsker at de religiøse erfaringene barna får ikke bare skal være et spørsmål om hvilke *ord* som formidles om Gud og Jesus i barnas hjemmemiljø, men også om de får anledning til å oppdage religionen i praksis sammen med familien sin.²⁰⁶ Gjennom dette fokuset etterstreber menighetene ikke bare en verbal trosformidling, men en total trosformidling, som Sundén så tydelig vektlegger viktigheten av (jf. 2.2.1).

5.3.3 Tweens på landet og i byen – forskjell i kultur

Ingen grupper av tweens er like, og det som er relevant eller interessant for én gruppe tweens trenger ikke være relevant eller interessant for en annen gruppe tweens.²⁰⁷

Gjengen av 10-13-åringer som de to menighetene når er forskjellige. En

²⁰⁴ Hegstad, Selbekk og Agedal, *Når tro skal læres*, 126.

²⁰⁵ Geir Afdal, *Religion som bevegelse*, 46 og 50.

²⁰⁶ Evenshaug og Hallen, *Barne- og ungdomspsykologi*, 365.

²⁰⁷ Snow, *Leading Preteens*, 16.

hovedforskjell er at den ene gjengen bor i by, den andre på bygda. Andelen unge som bor med bare én av foreldrene er statistisk sett høyere i byene enn i distriktskommuner, og samværet med andre familiemedlemmer varierer mer. En annen forskjell er forholdet mellom ”uteliv” og ”foreningsliv”. Tiden man bruker til foreningsliv synker jo nærmere byen tweens bor, og interessen for trender og moter ser dessuten ut til å øke. Dette gjelder særlig blant jenter.²⁰⁸ Gjennom intervjuene kunne tendensen til mindre foreningsliv i byene skimtes. Eksempelvis trakk flere av informantene på tettstedet fram at bygda var preget av aktive idrettsmiljøer innenfor flere idrettsgrener, og at familiene var travle. Dette ble ikke nevnt eksplisitt av informantene i bymenigheten. Innbyggerne på tettstedet ble av den lokale presten også karakterisert som en forholdsvis homogen gruppe, med blant annet få innvandrere.²⁰⁹ Bymenigheten møter naturlig nok en større utfordring ved at gruppen de skal nå er mye mer sammensatt, både kulturelt og religiøst.

5.3.4 Menighetenes arbeid sett i lys av lærings- og kommunikasjonsteori

Alle informantene jeg snakket med understrekte at det var viktig å lage opplegg der 10-13-åringer trivdes. Flere sa at hvis ikke barna kom tilbake igjen og igjen, hadde man ikke lyktes. Og naturlig nok kan man ikke drive trosopplæring i det hele tatt dersom ingen barn og unge kommer. Jeg har tidligere i oppgaven skrevet om barn og unges ulike læringsmåter, og jeg har blant annet presentert Gardners sju forskjellige måter å forstå verden på. Etter å ha gått gjennom intervjumaterialet kan jeg ikke se at læringsteori eller kommunikasjonsteori om de ulike aldersgruppene har vært viktig for informantene, heller ikke under utformingen av trosopplæringstiltak. Dette kan skyldes måten spørsmålene var formulert, men kan også vise at dette fokuset detter ut i en travel menighetshverdag. I praksis kan likevel varierte og forskjellige aktiviteter imøtekomme det læringsteorien fokuserer på, så hva fant jeg med tanke på aktivitetene i menighetene? Informantene fra tettsteds-menigheten nevnte ikke konkret at det var viktig for dem å ha et veldig variert tilbud, noe som nok kan ha sin forklaring i at innbyggerne på tettstedet ble karakterisert som en homogen gruppe. Informantene fra bymenigheten vektla derimot viktigheten av tøffe aktiviteter som fanger både gutter og jenter, og selv hadde de lagt opp til en egen action-dag for 8.klassingene for å imøtekomme dette behovet.

²⁰⁸ Aagre, *Ungdomskunnskap*, 85.

²⁰⁹ Upublisert kilde: Intervju med prest i menighet på tettsted, foretatt 16. Oktober 2012.

Fordelen med å tilby mange forskjellige aktiviteter er at alle deltakerne får en større mulighet til å oppleve glede ved å lykkes og forstå nye ting.²¹⁰ Faren ved å ha lite fokus på de ulike måtene barna lærer på vil være at menighetene fort kan favorisere, eller bare kommunisere til, én gruppe barn. Er man bevisst på at barn har forskjellige ”intelligenser” eller måter å lære på, kan man legge opp undervisning og forkynnelse med ulike metoder for kunnskapstilegnelse slik at alle barna får mulighet til å lære og utvikle seg.²¹¹ Å lære om kommunikasjon, hvordan den foregår og viktigheten av tilbakemelding fra den som hører, vil kunne hjelpe menighetene til å jobbe enda mer effektivt de få timene de faktisk er i kontakt med barna. Det vil særlig være nyttig i tidsavgrensede breddetiltak, der det kan være et helt år til barna kommer tilbake. Jeg er klar over at et sterkere fokus i intervjuene på hvordan menighetene tenker rundt forkynnelse og undervisning til tweens ville gitt et bedre bilde av hva de faktisk tenker og gjør på dette området. Det skal understrekes at begge menighetene tydelig ønsker å nå bredt, nå mange ulike typer barn. Dette ser vi av visjonene deres. Visjonen for bymenigheten er at kirken skal være et sted for *alle*, mens på tettstedet ønsker man at barn og unge skal se på kirken som *deres* kirke (jf. 5.3). Bymenigheten har i størst grad fokus på å tilrettelegge tiltak som trekker barn og unge med ulike interesser. Men ved å koble trosopplærings tiltakene tett opp mot gudstjenesten har begge menighetene sørget for at 10-13-åringene møter flere dimensjoner ved troen, ikke bare én eller to (jf. 5.1.1).

5.4 Breddetiltak eller kontinuerlige tiltak?

5.4.1 Breddetiltak for tweens – positive og negative sider

Trosopplæringsplanene legger stor vekt på at bredden av årskull skal nås,²¹² og en konsekvens av dette har i mange menigheter blitt storsatsing på tidsavgrensede breddetiltak. Det er mange styrker ved slike tiltak. Tidsavgrensede breddetiltak har vist seg å være en nøkkel med tanke på å nå det første og viktigste målet for menigheter landet over, nemlig å faktisk komme i kontakt med 10-13-åringene i soknet. Tilgangen til ressurser og godt materiell fra sentralt hold til flere breddetiltak sikrer kvalitet, og avgrensningen i tid gjør det lettere å få med frivillige ledere. For deltakerne gjør den høye kvaliteten på innholdet tilbudene attraktive, samtidig som

²¹⁰ Sandell, *Alle kan lære!*, 13.

²¹¹ *Ibid.*, 19-20.

²¹² Se *Gud gir – vi deler*, 12.

tidsavgrensningen gjør deltakelse mer overkommelig.²¹³ Mange menigheter når en stor prosent av målgruppa med sine tidsavgrensede breddetiltak, også ”ytterkantene”. At det er liten grad av forpliktelse gjør breddetiltak til lavterskeltilbud, og siden det går lang tid mellom hvert tiltak kan de lett kombineres med en travel familiehverdag. Ved å se barna årlig kan kirken vekke og styrke kristentro og gi kjennskap til den treenige Gud.

Ut ifra det jeg har presentert av fakta og teori om tweens er jeg derimot usikker på om tidsavgrensede breddetiltak er den beste måten å drive trosopplæring for 10-13-åringer på. Årlige møtepunkter med barna kan vekke og styrke kristentro. Men det er tvilsomt at slike tiltak kan bidra til å gi tweens en kristen livstolkning og livsmestring, som også er uttrykte mål i trosopplæringsreformen.²¹⁴

Den norske kirke definerer livstolkning og livsmestring slik:

Livstolkning innebærer å utvikle seg i relasjon til Gud, til seg selv og andre mennesker og i forhold til skaperverket. Dette gir utrustning til å leve livet i hverdag og høytid, i sorg og glede, i krise og oppbrudd, alene og i fellesskap. Livsmestring handler ikke om å lykkes i livet, men å bli utrustet til å møte livet både i medgang og i motgang.²¹⁵

Relasjoner er svært viktig for 10-13-åringer. Relasjoner er nettopp det som gjør det mulig for kristne voksne ledere å bety noe for tweens. Men å bygge en relasjon krever tid, og at man møtes jevnlig. En svakhet ved årlige breddetiltak er at de unge ikke får bygd relasjon med lederne i tiltaket. Når viktigheten av relasjoner for tweens er så stor, hvilken betydning får det som en tween møter i et breddetiltak én gang i året? Et år er lang tid for voksne, men oppleves enda lengre for barn og unge fordi forandringene i kropp og modenhet gjennom ett år er så store. De endrer seg og vokser mye. Fordi tweens er så relasjonelle, styrker samtaler og samvær deres opplevelse av å høre til og være verdifulle i egne og andres øyne. Jeg er usikker på om det i aktiviteter som faller inn under tidsavgrensede tiltak kan skapes rom for den type samtale og refleksjon som tweens både trenger og søker. Mange stemmer prøver

²¹³ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 125.

²¹⁴ *Gud gir - vi deler*, 4-5.

²¹⁵ *Vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke. Høringsutkast* (Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke, 2009), 11-12.

å nå inn i tweens' hoder. Hvorfor skulle nettopp kirkens møte med 10-13-åringene én gang i året gi dem rammer for livstolkning og livsmestring?

I alderen fra 10 til 13 år skjer det en stor kognitiv utvikling hos oss mennesker. Utdanningspsykologen Benjamin Bloom presenterte i 1956 en seksdelt inndeling av kunnskapsnivåer som angir økende dybde i læring. Nivåene går fra gjengivelse av fakta og informasjon til det å klare å vurdere og analysere.²¹⁶ Det første nivået innebærer å kunne gjengi og huske fakta. Neste nivå er å knytte informasjonen til lignende eller tidligere innlærte begreper og oppfatninger. På tredje nivå utnytter man kunnskapene sine ved å bruke dem i praksis. På fjerde nivå kan man bryte ned kunnskapen til enklere deler og se sammenhengen mellom dem. Man kan gruppere informasjon, sammenligne, se forskjeller og analysere. Å sette sammen kunnskapene på uvanlige og fleksible måter, samt tenke kreativt og kunne formulere egne teorier ligger på nivå fem. Det siste nivået, nivå seks, innebærer evne til kritisk tenkning; vurdere forskjellige forklaringer på samme fenomen og kunne bedømme hvor relevant, pålitelig, troverdig og nøyaktig informasjon er.²¹⁷

Det som tar kortest tid å kontrollere er gjengivelse av fakta og informasjon. Har man en andakt for tweens eller andre aldersgrupper er det lett å sjekke om barna har fulgt med ved å be dem gjengi det som ble sagt. Men gjengivelse av fakta og informasjon er noe ganske annet enn å vurdere det man har hørt kritisk og sette det ut i live. For mindre barn kan gjengivelse av fakta være et mål fordi de kognitivt ikke evner mer (jf. 2.4). Hos tweens kan man derimot forvente en dypere forståelse, men for at undervisningen skal bli til læring kreves det tid, samtale og refleksjon. En 11-åring trenger hjelp til å bevege seg fra nivå til nivå i Blooms taksonomi; livstolkning og livsmestring er noe ganske annet enn gjengivelse av fakta. At det på grunn av tidspress og mange deltakere vil være vanskelig å legge til rette for at den enkelte tween får tid og rom til å reflektere og lære er altså en annen svakhet ved tidsavgrensede tiltak. Det er selvfølgelig ønskelig at punktuelle tidsavgrensede tiltak skal være forenlige med å gi de unge hjelp til å mestre livet. Da kreves det av de voksne lederne makter å legge til rette for samtaler og refleksjoner i løpet av den korte tiden de har sammen med 10-13-åringene. Det være seg et dagsopplegg i kirken, eller

²¹⁶ Sandell, *Alle kan lære!*, 73.

²¹⁷ *Ibid.*, 74-75.

juniorconfirmantleir.²¹⁸ Det er ikke umulig, men krever bevissthet og fokus dersom man vil gi tweens den nødvendige dybden i trosformidlingen.

Konsekvensene av at det i tidsavgrensede breddetiltak blir lite rom til refleksjon og samtale er den tredje og siste svakheten jeg her vil trekke fram. Uten at tweens får tid og rom for refleksjon og samtale oppnår man ikke å gå i dybden. Et spørsmål blir om menigheter som kun tilbyr breddetiltak bidrar til en tendens der det er mange barn og unge som har fått litt opplæring, men få som kan mye om kirkens tro og praksis og som kan inspirere de rundt seg og bli gode ledere og prester i framtiden. Er dette tilfellet må kirken tenke nytt om rekrutteringsarenaer for nye ledere og fremtidige prester.

Samtidig som relasjons-biten, rom for samtaler og dybde i læringen er utfordringer i et tidsavgrenset tiltak, kan tøffe aktiviteter, utfordrende oppgaver og lek av ulike slag gi 10-13-åringene en erfaring av å mestre livet.²¹⁹ I bymenigheten jeg har undersøkt har man kun tidsavgrensede breddetiltak i regi av kirken, men trosopplæreren nevnte som et kriterium for å kunne si at man lyktes med tweens, at ungene følte seg sett og tatt på alvor.²²⁰ Dette viser at man er bevisst på betydningen av samtaler og refleksjoner for 10-13-åringene, og ikke bare vektlegger kule aktiviteter. Presten jeg intervjuet i bymenigheten sa også at nye konfirmanter vet mye mer nå om kirken og troen enn tidligere konfirmanter gjorde.²²¹ Slik sett har de årlige breddetiltakene en viktig funksjon. Confirmantkull har ofte vært en svært sammensatt gjeng når det gjelder grad av kjennskap til kristen tro. Allerede etter 8-9 år med trosopplæring hovedsaklig i form av breddetiltak fremstår den årlige gruppen av konfirmanter i denne menigheten som mer homogen; nesten alle vet mer og kjenner kirken bedre.

5.4.2 *Kontinuerlige tiltak for tweens – positive og negative sider*

I kontinuerlige tiltak vil det være betydelig lettere å møte tweens' ønsker og behov på en god måte enn i tidsavgrensede tiltak. At man møter ungene igjen og igjen er den største styrken ved kontinuerlige tiltak. Det gir mange muligheter. Lederen har mulighet til å bygge relasjoner med ungene. Dette vil i neste runde legge til rette for

²¹⁸ Inga Harsem, *Barns livsmestring og livstolkning. Et kvalitativt studium av trosopplæringsprosjekt med fokus på barn i alderen 6-12 år* (Oslo: Masteroppgave, Diakonhjemmet Høgskole, 2009), 59.

²¹⁹ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 124.

²²⁰ Upublisert kilde: Intervju med trosopplærer i menighet i mindre by, foretatt 14. September 2012.

²²¹ Upublisert kilde: Intervju med prest i menighet på tettsted, foretatt 16. Oktober 2012.

gode samtaler og mulighet for påvirkning og formidling av tro fra lederen til 10-13-åringene. Lederen har mulighet til å tilrettelegge for prosesser i ungene og følge utviklingen og modningen i barna tett. I tillegg kan ungene bygge relasjoner med hverandre og få gode venner innad i gruppen. Fordi lederen etter hvert kjenner barna som kommer har de mulighet til å involvere de unge i opplegget, gi barna oppgaver de liker og gi hver tween personlige utfordringer. Lederen har også mulighet til å følge opp familiene på en annen måte enn i et tidsavgrenset breddetiltak.

Terskelen inn i et kontinuerlig tiltak og ressursbruken det krever vil jeg si er de største svakhetene. Fordi lederen etter hvert kjenner ungene, og ungene kjenner hverandre, kan det bli vanskelig for nye barn å bli en del av gruppen. I tillegg kan kontinuerlige tiltak være for tidkrevende for enkelte tweens og deres familier. På grunn av dette vil tidsavgrensede breddetiltak i mange situasjoner være mer "lavterskeltilbud" enn kontinuerlige tiltak. Kontinuerlige tiltak er også mer ressurskrevende da man må ha faste ledere som er villig til å stille opp jevnlig.

En kombinasjon av tidsavgrensede breddetiltak og et kontinuerlig tiltak å invitere videre til utkrystalliserer seg som den beste løsningen for aldersgruppen 10-13 år. For menighetene jeg har undersøkt vil det si at bymenigheten kan utfordres på å vurdere mulighetene for selv å starte noe kontinuerlig for tweens, mens tettstedsmenigheten må fortsette å være seg bevisste viktigheten av breddetiltakene som rekrutteringsarena inn i det kontinuerlige.

5.5 Å lykkes med tweens

Jeg har innledningsvis i oppgaven skrevet at jeg ville undersøke menigheter som lykkes med å nå tweens. I intervjuene inviterte jeg informantene til å reflektere over hva de selv mener de lykkes med, kjennetegn ved tiltak som lykkes i å nå tweens og kriterier for å kunne si at man lykkes.

5.5.1 Hva lykkes menighetene med?

Oppsummeres intervjumaterialet og drøftingen av menighetene som jeg har foretatt i denne hoveddelen, kommer det fram flere ting menighetene lykkes med. Informanter fra begge menighetene jeg har undersøkt setter ord på at de har lykkes i å tilrettelegge opplegg som barn og unge vil komme på, kommer på og tar med seg venner på.

Resultatet av dette er at trosopplæring faktisk kan skje. Menighetene lykkes med å

gjøre trosopplæringen til en del av en større pakke, slik at tweens kan erfare Gud som et levende *du*, i fellesskap med andre. Familiene er også tatt på alvor som den viktigste trosopplæringsagenten. Ved å skreddersy trosopplæringen slik at den treffer deres målgruppe lykkes de i å nå bredt ut med sine tidsavgrensede tiltak.

5.5.2 *Hva må til for å lykkes med tweens?*

Selv om de formulerte seg forskjellig trakk informanter fra begge menighetene fram de samme momentene. For å kunne si at man lykkes mente de at man må ha en viss oppslutning og samtidig nå bredden av befolkningen ved å rekruttere fra ulike sosiale lag. Man må ha en form på tiltakene som tweens liker og som gir gode opplevelser slik at de kommer igjen og igjen og drar med seg venner. I tillegg må man formidle tro og bibelstoff, ha et godt trosopplæringsinnhold og et tydelig fokus.

Trosopplæreren på tettstedet sa også at et kriterium for henne var at 10-13-åringene følte de hørte til og at de omtalte kirken som ”sin kirke”. Informantene i bymenigheten nevnte at barna må bli sett og tatt på alvor for at man skal kunne si at man lykkes.

5.5.3 *Hvorfor lykkes disse menighetene?*

Informantene fra bymenigheten sier selv at de lykkes fordi de har tiltak som passer begge kjønn, varierte aktiviteter som fanger mange, at aktiviteter og samlinger kommer vekselvis, at de får ut god informasjon, at de unge i byen er positive til kirken og at både ungdom og voksne er med som frivillige ledere. Informantene fra menigheten på tettstedet sier de lykkes fordi folk er positive til kirken, gruppen de skal nå er forholdsvis homogen, mange voksne er med som ledere, de har god relasjon til skolene, gode strukturer, god planlegging og organisering, en funksjonell bygning og man har satset økonomisk på godt materiell.

Informantene fra de to menighetene nevner forholdsvis ulike sett av faktorer som har bidratt til at de lykkes. Dette gjenspeiler at de jobber i ulike lokale kontekster og møter forskjellige utfordringer. I tillegg viser det at de begge har utviklet stedegne trosopplæringsplaner, som er et mål i trosopplæringsreformen. Eksempelvis nevner en av informantene på tettstedet at en grunn til at de lykkes er at de har en ny og funksjonell bygning.²²² Bygningsstrukturen for bymenigheten er svært annerledes, men ser ikke ut til å være et hinder for dem. ”Jeg har funnet levende og livskraftige

²²² Upublisert kilde: Intervju med trosopplærer i menighet på tettsted, foretatt 16. Oktober 2012.

menigheter i låver og teatre, hoteller og brakker, i dårlige egnede bygninger av alle slag” skriver Bill Hybels i *Modig lederskap*.²²³ En ny arbeidskirke er altså ikke nødvendig for å lykkes, men for de som har det, oppleves det som en positiv faktor. Slik vil det også være med noen av de andre tingene som nevnes. Samtidig vil noen faktorer være essensielle uansett situasjon og kontekst, som for eksempel å få ut god informasjon om tiltak på en effektiv måte.

5.5.4 Refleksjon over kjennetegn ved arbeid som lykkes

Er listene informantene ga over kjennetegn ved arbeid som lykkes fullstendige og absolutte? Er alle faktorene som gjør at menighetene lykkes kommet fram i intervjuene? Sannsynligvis ikke. Mange av rammene og forutsetningene for hvordan man gjør ting vil være selvfølgelige og ubevisste for informantene og nevnes derfor ikke i intervjuene. Grundigere undersøkelser av den lokale konteksten og forutsetningene menighetene jobber under ville avslørt disse og gitt et enda mer utfyllende bilde. Samtidig gjenspeiler informantenes svar det de selv legger vekt på og opplever som viktig.

Lista informantene ga over kjennetegn som må være til stede for å kunne betegne et arbeid som vellykket (jf. 5.5.2) vil jeg si er utfyllende, selv om den kunne vært enda mer konkret. Lista gjenspeiler de mest sentrale behovene man må dekke for å imøtekomme tweens på en god måte, sett i lys av teori om aldersgruppa. Samtidig kunne de vært enda mer spesifikke. Tweens har fysiske, sosiale, følelsesmessige, intellektuelle og åndelige behov og ønsker. Sammenlignes tweens’ behov og ønsker slik jeg beskrev dem i pkt. 5.2.2 med informantenes kriterier for å lykkes, utpeker informantenes kriterier seg som svært generelle. Selv om en menighet oppfyller alle de nevnte kriteriene er det likevel ikke sikkert at de imøtekommer behovene og ønskene tweens har på en god nok måte.

Sammenlignes de presenterte behovene med informantenes kriterier for å lykkes, bør man etter mitt syn konkretisere ytterligere to kriterier for vellykkethet i tweens-arbeid, nemlig *involvering av tweens og rom for refleksjon og samtaler*. Dette på grunn av betydningen involvering og samtaler har for 10-13-åringer. Undersøkelser viser at fire av fem pastorer, ansatte i kirken og frivillige ledere hadde vært involvert i

²²³ Hybels, *Modig lederskap*, 22-23.

menighetsarbeid over flere år før de nådde 13-års alderen.²²⁴ Å involvere tweens i avgjørelser, planlegging og gjennomføring av opplegg er derfor viktig, både for ungene selv og som en måte å bygge lederidentitet og lederferdigheter inn i unge mennesker. Tweens trenger å erfare at det er behov for dem.²²⁵ Jeg mener med dette ikke å si at menighetene jeg har undersøkt ikke etterstreber dette. Tettstedsmenigheten la for eksempel stor vekt på å involvere tweens som var en del av det kontinuerlige arbeidet i å planlegge vennefest for sine medelever og venner. Det ble likevel ikke nevnt som et kriterium for å lykkes. Når det gjelder det andre kriteriet, rom for refleksjon og samtale, dekker dette på en sentral måte tweens' sosiale behov. Jeg vil derfor trekke det inn som et eget kriterium for å lykkes, særlig med tanke på hvordan man kan lykkes med selve trosopplæringsbiten. Involvering og rom for samtale og refleksjon i grupper gir tweens mulighet til å være aktører i trygge rammer og godt fellesskap. Den rent sosiale dimensjonen ved troen er for aldersgruppa 10-13 år så viktig at jeg vil kategorisere den som en egen trosdimensjon ved siden av de fem dimensjonene som er utarbeidet av Charles Y. Glock og presentert av Evenshaug og Hallen (jf. 5.1.1).

Det siste spørsmålet jeg vil ta opp i forhold til menighetene er om de gjør det de skal ifølge trosopplæringsplanen. Som jeg skrev i begynnelsen av hoveddel fem sies det i planen at menighetene skal utvikle en ”systematisk trosopplæring som fremmer kristen tro, gir kjennskap til den treenige Gud og gir hjelp til livstolkning og livsmestring for alle døpte i alderen 0-18 år”.²²⁶ Allerede før trosopplæringsreformen og midlene til å gjennomføre den kom, hadde menighetene jeg undersøkt sett behovet for en mer strukturert plan for opplæringen i ulike aldersgrupper. Jeg har i intervjuene fokusert på menighetenes arbeid rettet mot 10-13-åringene, men mitt inntrykk er at de tenker systematisk om trosopplæringen allerede fra dåpen og opp til ungdomstiden. Bymenigheten hadde årlige breddetiltak for alle aldersgrupper, og tettstedsmenigheten hadde kontinuerlige tiltak for alle. Om opplæringen gir kjennskap til den treenige Gud vil vise seg først om flere år, når barn og unge blir i stand til tydeligere å uttrykke sitt forhold til Gud. Det samme gjelder livstolkning og livsmestring, som jeg vil komme tilbake til.

²²⁴ The Barna Group, “Research Shows That Spiritual Maturity Process Should Start at a Young Age”.

²²⁵ West, G. og B., *Preteen Ministry*, 17.

²²⁶ Strategiplan for Den norske kirke, 2005-2008 (Kirkemøteprotokoll, Den norske kirke, KM 6/04), 10.

5.6 Konsekvenser av trosopplæringsreformen

5.6.1 Konsekvenser for menighetene jeg har undersøkt

Trosopplæringsreformen har gjort det mulig for menighetene jeg har undersøkt å planlegge og gjennomføre tiltak og opplegg man allerede hadde sett behov for, først og fremst gjennom tilføring av økonomiske midler. I likhet med alle andre menigheter i Den norske kirke er de blitt bedt om å utforme trosopplæring for alle aldersgrupper, og dette har utfordret dem spesielt i møte med aldersgruppa 10-13 år.

Trosopplæringsplanen ser ikke tweens som en egen gruppe, men snakker om barndomsårene fra 6-12 år og ungdomsårene fra 13-18 år.²²⁷ På bakgrunn av teoristoffet jeg har presentert, som så tydelig sier at 10-13-åringer må sees på som en egen gruppe med egne behov, ønsker og utfordringer, er dette interessant å merke seg. Hvordan skal 10-13-åringer få den opplæringen de trenger, på en måte som de forstår, dersom de ikke engang skilles ut som en særegen gruppe i nasjonale dokumenter? At menighetene heller ikke ser ut til å ha hatt tilgang til fagstoff eller litteratur om tweens under utformingen av tiltak synliggjør behovet for mer kompetanse om gruppa og tilgang til forskningsresultater (jf. 5.2). Trosopplæring for tweens krever kunnskap om både aldersgruppa og hvordan formidlingen av evangeliet inn i deres liv kan og bør skje, sett på bakgrunn av teori. Bare slik kan man oppfylle reformens mål om at de skal få tilbud tilpasset sine ferdigheter, kognitive nivå og interesser.

5.6.2 Konsekvenser for ulike menighetstyper

Trosopplæringsreformen har bidratt til en viss tilnærming mellom menigheter som i utgangspunktet tilhører ulike grunntyper. For *folkekirkemenigheten* innebærer trosopplæringsreformen et økt aktivitetsnivå. Dermed skjer det en tilnærming til de to andre menighetstypene. I *bedehusmenigheten* brytes det eksisterende mønsteret i relasjonen mellom kirke og bedehus ved at tiltak i større grad startes opp i kirkelig regi i stedet for utelukkende i regi av bedehus og frivillige organisasjoner. Et spørsmål blir om dette fører til en ytterligere selvstendigjøring av menighetslivet i forhold til bedehusene. Bymenigheten jeg har undersøkt har møtt denne potensielle spenningen ved å anerkjenne bedehusene og organisasjonene som drivere av det kontinuerlige tilbudet, mens de selv har tilbudt tidsavgrensede tiltak til barn og unge. For grunntypen *bedehusmenighet* skjer det altså en tilnærming til *arbeidskirketypen*. Oppsummert kan en si at trosopplæringsreformen bidrar til å trekke andre

²²⁷ *Gud gir – vi deler*, 20-21.

menighetstyper i retning av den strukturen og det aktivitetsmønsteret som karakteriserer arbeidskirkemenigheten. Trosopplæringsreformen bidrar i så fall til en prosess i retning av likedanning. Samtidig ser vi tegn til prosesser som bidrar til nye trekk og tendenser også i typiske arbeidskirkemenigheter. Endringer i arbeidskirkemenighetene ser vi ikke minst i den økende vekten på gudstjenesten og andre former for ritualer og ritualisering som gjør seg gjeldende både i trosopplæringstiltak og i måten de knyttes til gudstjenestelivet på.²²⁸ Både gjennom utforming og arkitektur har arbeidskirkene representert det praktiske og hverdagslige, men reformen fører altså til at også denne menighetstypen setter fokuset på gudstjenestene og det mer høykirkelige. Tendenser til dette kan eksempelvis sees i tettstedsmenigheten jeg undersøkte.

5.6.3 *Konsekvenser for tweens*

Gjennom trosopplæringsreformen har menigheter blitt tvunget til å gå sin egen trosopplæring etter i sømmene. For aldersgruppa 10-13 år tror jeg dette har vært svært positivt. Mange menigheter har utarbeidet tiltak spesielt for dem, og nasjonale tidsavgrensede tiltak som "Lys Våken" har fått stor oppslutning. Metodikken innen trosopplæringen er å ta opplevelsen som utgangspunkt for det kognitive. Måten menighetene jeg har undersøkt har lagt vekt på tilknytningen mellom trosopplærings-tiltak og gudstjenestene viser at de har tatt dette på alvor. Tweens må møtes både med trosopplæring og trospraksis.

Å definere måloppnåelsen med trosopplæringen i møte med tweens kan være vanskelig. Hvordan måles livsmestring? Hvordan måle at barn har fått en kristen livstolkning? Og i hvilken grad de har en slik livstolkning? Livsmestring og livstolkning innebærer å utvikle seg i relasjon til Gud, seg selv og andre, og å bli utrustet til å møte livet. Resultatene av en trosopplæring med disse målsettingene vil vise seg først om mange år. Etter hvert som dagens tweens vokser opp vil måten de lever livene sine på, og valgene de tar i utfordrende situasjoner, vise om trosopplæringen faktisk har bidratt til livsmestring og livstolkning. Det viktige for kristne ledere og voksenpersoner som jevnlig er sammen med tweens er å ikke dømme de unges tro ut ifra voksnes premisser og hvordan 10-13-åringene kan forklare troen intellektuelt. Derimot må de la tweens erfare Gud, se andre uttrykke sin

²²⁸ Hegstad, Selbekk og Aagedal, *Når tro skal læres*, 158.

tro og med jevne mellomrom få mulighet til å velge å følge Jesus og uttrykke troen på sine egne premisser.²²⁹

²²⁹ Sundén, *Barn och religion*, 67 ff.

6 Oppsummering og konklusjon

6.1 Oppsummering

Jeg har i denne oppgaven fokusert på 10-13-åringer i norske menigheter, en aldersgruppe i overgangsfasen mellom barn og ungdom. Gjennom presentasjon av teori og henvisning til ulike undersøkelser har jeg tatt til orde for at denne aldersgruppa representerer noe helt eget og unikt. Selv om dette er en gjeng litt midt i mellom så må den behandles som en egen gruppe i trosopplæringen. Tweens' ønsker og behov er annerledes enn yngre barns ønsker og behov, og annerledes enn ungdommers. Dette gjør at både foreldre og andre voksenpersoner som er i kontakt med 10-13-åringer må tenke nytt om hvordan de kan påvirke dem og formidle tro til dem.

I *OMG: A Youth Ministry Handbook* skriver en av forfatterne at "The tragedy ... is that many congregations fail to pay attention to young people until they aren't there".²³⁰ Trosopplæringsreformen i Den norske kirke har vært et viktig grep for å hindre at dette skjer. Reformen har satt fokus på at alle døpte mellom 0 og 18 år skal få tilbud om trosopplæring. Dette har vært positivt for tweens. Mange menigheter som tidligere bare hadde barnarbeid før konfirmasjonsundervisningen tok til, har satt i gang med tiltak og tilbud rettet spesielt mot 10-13-åringer.

For å finne ut hvordan vi i norske menigheter kan lykkes med å nå tweens har jeg undersøkt og analysert praksis i to menigheter som har et godt og vellykket tilbud til denne aldersgruppa. Selv om funn i to enkeltstående menigheter ikke er tilstrekkelig for å kunne trekke omfattende konklusjoner, viser materialet viktige kvaliteter og kjennetegn ved tweens-tilbud som lykkes. Det empiriske materialet har jeg skaffet til veie gjennom noe observasjon i én av menighetene og gjennom intervjuer med en prest, en trosopplærer og en frivillig medarbeider i hver av de to menighetene. Konklusjonen av undersøkelsene jeg har gjort er sammensatt, men noen punkter vil jeg likevel trekke fram.

6.2 Konklusjon

Dagens tweens vokser opp i en konsumkultur og forventer gjerne at alt i livene deres

²³⁰ Dean (red.), *OMG: A Youth Ministry Handbook*, 45.

er spesiallaget for å dekke deres behov. Kirken kan ikke konkurrere med det som media, reklamebransjen, næringslivet og populærkulturen kan gi tweens. En av prestene jeg intervjuet sa det slik: ”Skal du konkurrere med Justin Bieber trenger du større budsjett enn trosopplæringsmidlene gir”.²³¹ Men selv om ikke kirken kan konkurrere med tilbudene i populærkulturen, kan de likevel benytte seg av enkelte elementer. Kristne ledere og andre voksenpersoner bør kjenne den kulturen som tweens er en del av og sette seg inn i ting de er opptatt av. De kan da finne tilknytningspunkter som bygger bro mellom de voksne og 10-13-åringene. Dette kan gjøre formidling av verdier og tro enklere. Elementer fra kulturen kan sånn sett bli nyttige ressurser å ha i ”the bag of ideas” (jf. 5.2.2).

Kirken kan som nevnt ikke konkurrere med det media, reklamebransjen, næringslivet og populærkulturen kan gi tweens, men det er heller ikke et mål. For kirken kan gi tweens noe helt annet. Den kan være et annerledes rom, der tweens får dekt behov som kulturen rundt dem ikke makter å imøtekomme. Menigheten og fellesskapet der kan gi rom for samtale og et sted å bli sett og en plass hvor voksne er tilstede og gir tween oppmerksomhet. Kirken kan være et sted der tweens møter ekthet og tro, og der det gis rom for å søke Gud og samtale om Gud midt i en travel hverdag. Både på skolen, blant venner og hjemme møter mange tweens prestasjonspress og store forventninger. Ved å formidle akseptasjon og trygghet, gi gode rammer for å jobbe med identitet og tillate ulik oppførsel, kan kirken være et etterlengtet og nødvendig pusterom for tweens, og for deres foresatte.

Tweens vokser opp i en verden som sier at det ikke finnes noe objektivt sant. Kirken må makte å skape rom for 10-13-åringene til å snakke ærlig om livene sine, stille spørsmål, bli lyttet til og tatt på alvor. Samtidig må kirken våge å være tydelig. Trosopplæring er ikke synsing, og kirken er kalt til å være mer enn et ”feel-good”-sted.²³² Frykt for å være kjedelig eller umoderne må ikke være styrende, men ønsket om å formidle evangeliet på en relevant og forståelig måte til enhver aldersgruppe. Tweens har en rekke valgalternativer, og det å ta de beste valgene når alternativene er så mange, kan være en vanskelig jobb. Kirken kan peke på noe større, på noe utenfor seg selv, på noe som gir livet mening. Den kan lede tweens til en Gud som elsker dem

²³¹ Upublisert kilde: Intervju med prest i menighet på tettsted, foretatt 16. Oktober 2012.

²³² Jf. ”USAs kirker: Ungdommelige og umodne”, Vårt Land, 5. November 2012.

og ønsker en relasjon med dem. Mange menigheter har satset stort på tidsavgrensede breddetiltak for tweens. Tar man 10-13-åringer på alvor er det derimot flere grunner til å vektlegge kontinuerlige tiltak mer enn tidsavgrensede. Men der tidsavgrensede breddetiltak er i kontakt med et mer kontinuerlig arbeid er potensialet størst for å møte 10-13-åringer på best mulig måte, både sosialt og med evangeliet. I slike settinger gjøres terskelen inn i kirken og menigheten svært lav, samtidig som de unges rom til å utvikle sin relasjon til Gud og bli kjent med andre kristne. Menighetene jeg har undersøkt har begge tatt lokal-kulturen på alvor og vært proaktive i utformingen av en lokal trosopplæringsplan. Dette har ført til gode resultater, både for den menigheten som har hatt tilgang til trosopplæringsmidler over lang tid, og den menigheten som bare har mottatt midler i et par år. Hver av menighetene har sett behovet for et tilbud til tweens, og laget opplegg tilpasset deres behov og ønsker. Vektleggingen har vært todelt; man har ønsket å nå mange (med særlig fokus på bredde og volum) og samtidig ha et godt trosopplæringsinnhold (med fokus på kvalitet og ekthet).

Å tilrettelegge vellykkede tiltak for tweens krever kunnskap både om aldersgruppa i seg selv og hvordan formidling av tro kan skje på en god, forståelig og relevant måte. I siste del av oppgava har jeg drøftet kvaliteter og kjennetegn som *må* være til stede for å kunne si at et arbeid er vellykket. Men *hvorfor* og *hvordan* man lykkes med tiltak for tweens vil variere fra sted til sted og være avhengig av den lokale konteksten og menighetens situasjon. Målet er uansett en total tradisjonsformidling. Tweens må ikke bare hører om Gud en gang i blant, men bli kjent med Gud og få en relasjon til ham. Ofte er det nettopp i tweens-alderen at valget om å følge Jesus blir tatt, selv om det kanskje ikke alltid er like bevisst. Barna utvikler sin egen tro, og har ikke lenger en ”adoptert” tro.²³³ Jeg vil avslutte denne oppgaven med et sitat av K.C.Dean som uttrykker en til tider svært treffende sannhet for alle oss som er involvert i kirkelig arbeid for tweens og eldre ungdommer: ”The humbling truth is that none of us do youth ministry because we are good at it. We do it because Christ has called us to it, called us to serve him in this way”.²³⁴

²³³ Waldemar, *Tro i hjemmet*, 176.

²³⁴ Dean (red.), *OMG: A Youth Ministry Handbook*, 3.

7 Litteraturliste

7.1 Bøker

- Afdal, Geir. *Religion som bevegelse : Læring, kunnskap og mediering*. Oslo: Universitetsforlaget, 2013.
- Barsnes, Hilde; Hegertun, Andreas; Holte, Margit Lovise; Tveitereid, Knut og Weider, Einar. *Vil du meg noe? Forkynnelse for ungdom*. Oslo: IKO-Forlaget, 2004.
- *Bibelen*. [Oslo]: Bibelselskapet, 2011.
- Brunstad, Paul Otto. "Ungdom, religion og kjedsomhet". I *Forankring eller frikopling? Kulturperspektiver på religiøst liv i dag*, red. Tone Lund-Olsen og Pål Repstad, 177-186. Bergen og Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2003.
- Brunstad, Paul Otto og Evenshaug, Trude (red.). *Våge ville være voksen*. Oslo: Utdanningsdirektoratet, 2005.
- Clifford-Poston, Andrea. *Tweens : What to expect from – and how to survive – your child's pre-teen years*. Oxford, England: Oneworld, 2005.
- Dale, Aasmund. *Læring i kirken. En praktisk kirkedidaktikk*. Oslo: IKO-forlaget, 1994.
- Dean, Kenda Creasy (red.). *OMG: A Youth Ministry Handbook*. Nashville: Abingdon press, 2010.
- Evenshaug, Oddbjørn og Hallen, Dag. *Barne- og ungdomspsykologi*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2000.
- Evenshaug, Oddbjørn og Hallen, Dag. *Barnet og religionen*. Oslo: Luther forlag, 1983.
- Gardner, Howard. *Slik tenker og lærer barn – og slik bør lærere undervise*. Bekkestua: Praxis Forlag, 1993.
- Gjelsten, Gudmund og Simonnes, Asbjørn. *Skole og media – kommunikasjon og pedagogikk*. Bergen: Fagbokforlaget, 2007.
- *Gud gir - vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke, 2010.
- Gullestad, Marianne. *Hverdagsfilosofier: verdier, selvforståelse og samfunnssyn i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.

- Harsem, Inga. *Barns livsmestring og livstolkning. Et kvalitativt studium av trosopplæringsprosjekt med fokus på barn i alderen 6-12 år*. Masteroppgave, Diakonhjemmet Høgskole. Oslo: 2009
- Hartley-Brewer, Elizabeth. *Talking to Tweens : Getting It Right Before It Gets Rocky with Your 8- to 12-Year-Old*. North America: Da Capo Press, 2005.
- Haug, Kari Storstein. "As you sow, you will reap": *Interpreting Proverbs 11:18-31, Psalm 73, and Ecclesiastes 9:1-12 in Light of, and as a Response to Thai Buddhist Interpretations. A Contribution to Christian-Buddhist Dialogue*. Stavanger: Misjonshøgskolens forlag, 2008.
- Hegstad, Harald; Selbekk, Anne Schanche og Agedal, Olaf. *Når tro skal læres : sju fortellinger om lokal trosopplæring*. Trondheim: Tapir akademiske forlag, 2008.
- Holmqvist, Morten (red.). *Jeg tror jeg er lykkelig... : Ung tro og hverdag*. Oslo: Kloster forlag, 2007.
- Hybels, Bill. *Modig lederskap*. Oslo: Luther Forlag, 2003.
- Kvalbein-Olsen, Marie. *Tweens – en ny utfordring for kirken? Utfordringer for kirken i møte med aldersgruppen 10-13 år, særlig i forhold til de som vokser opp i hjem med brutte relasjoner*. Masteroppgave, MF. Oslo: 2008.
- Kvale, Steinar. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: ad notam Gyldendal, 1997.
- Lillemyr, Ole Fredrik. *Lek – opplevelse – læring : i barnehage og skole*. Oslo: Tano Aschehoug, 1999.
- Mitchell, Jolyon. "Preaching Pictures". I *A Reader on Preaching. Making Connections*, red. David Day, Jeff Astley og Leslie J. Francis, 154-165. Hands og Burlington: Ashgate, 2005.
- *Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådet, [Den norske kirke], 1992.
- Ross, Julie A. *How to Hug a Porcupine : Negotiating the Prickly Points of the Tween Years*. USA: McGraw-Hill, 2008.
- Rysst, Mari. "I want to be me. I want to be kul": *An anthropological study of Norwegian preteen girls in the light of a presumed "disappearance" of childhood*. Oslo: Universitetet i Oslo, 2008.

- Sandell, Marie. *Alle kan lære! – men ikke på samme måte, og ikke på samme dag*. Oslo: Kommuneforlaget, 2006.
- Snow, Patric. *Leading Preteens*. Cincinnati, Ohio: Standard publishing, 2007.
- Sonna, Linda. *The Everything Tween Book : A parent's guide to surviving the turbulent preteen years*. Avon, Massachusetts: Adams Media Corporation, 2003.
- Steffensen, Rolf og Langkaas, Randi. *Konfirmanbibelen. Veilederheftet*. Oslo: Det Norske Bibelselskap, 2002.
- Stoner, Marcia Joslin. *Tween Spirituality : Offering Opportunities in Preteen Spiritual Growth*. Nashville, USA: Abingdon Press, 2003.
- Strandbu, Åse og Øia, Tormod (red.). *Ung i Norge : Skole, fritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen akademisk forlag, 2007.
- Strategiplan for Den norske kirke, 2005-2008. Kirkemøteprotokoll, Den norske kirke, KM 6/04.
- Swinton, John og Mowat, Harriet. *Practical Theology and Qualitative Research*. London: SCM Press, 2006.
- Sødal, Helje Kringelbotn. *Kristen tro og tradisjon i barnehagen*. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2006.
- "...til et åpent liv i tro og tillit". *Dåpsopplæring i Den norske kirke*. Fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 16. juli 1999. Avgitt til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 10. oktober 2000. Norges offentlige utredninger 2000: 26.
- *Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja*. Det kongelege kultur- og kyrkjedepartement. Stortingsmelding nr. 7 (2002-2003).
- *Vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke. Høringsutkast*. Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke, 2009.
- Waldemar, Jarle. *Tro i hjemmet*. Kjeller: Hermon forlag, 2012.
- West, Gordon og Becki. *Preteen Ministry Smart Pages : The essential guide to understanding and ministering to teens*. USA: Gospel Light, 2005.
- Withers, Margaret. *Mission-shaped children : Moving towards a child-centered church*. London: Church House Publishing, 2006.
- Aagre, Willy. *Ungdomskunnskap : Hverdagslivets kulturelle former*. Bergen: Fagbokforlaget, 2003.

7.2 Artikler

- Afdal, Geir. "Hvordan skjer læring i menigheter?". *Halvårsskrift for praktisk teologi* 28 (2011), 2: 30-31.
- Afdal, Geir. "Menigheten som lærende fellesskap? Sosiokulturell læringsteoris muligheter og begrensninger som perspektiv på kirkelig læring". *Prismet* 59 (2008), 4: 227-245.
- Holtedahl, Øivind K. "Avgrenset og kontinuerlig ungdomsarbeid som trosopplæring? En drøfting av begrepene praksis og fellesskap som utfordring for kristent ungdomsarbeid". *Prismet* 60 (2009), 3: 155-169.
- Holtedahl, Øivind K. "Kjønnsdelt arbeid i trosopplæringen? Muligheter og utfordringer i forhold til likestilling og kjønn". *Prismet* 58 (2007), 3: 171-179.
- Rasmussen, Tarald. "Praktisk teologi". *Norsk Teologisk Tidsskrift* 111 (2010), 3: 157-158.

7.3 Kilder fra internett

- About.com. "15 Must Know Facts About Today's Tweens". Tilgjengelig på <http://tweenparenting.about.com/od/relatingtoyourtween/qt/tweenfacts.htm>. Besøkt 24.august 2012.
- Acta. "Tweens 1, Horve (Rogaland)". Tilgjengelig på http://www.acta.as/index.php?kat_id=80&art_id=5989. Besøkt 11.september 2012.
- The Barna Group. "5 Reasons Millennials Stay Connected to Church". Tilgjengelig på <https://www.barna.org/barna-update/millennials/635-5-reasons-millennials-stay-connected-to-church#.UnIsAyTYmX1>. Besøkt 1.november 2013.
- The Barna Group. "Research Shows That Spiritual Maturity Process Should Start at a Young Age". Tilgjengelig på <http://www.barna.org/barna-update/article/5-barna-update/130-research-shows-that-spiritual-maturity-process-should-start-at-a-young-age?q=spiritual+maturity+process+start>. Besøkt 12.september 2012.
- Cappelen Damm. "Piagets beskrivelse av den tankemessige utviklingen". Tilgjengelig på <http://psykologi.cappelendamm.no/c799778/artikkel/vis.html?tid=803348>. Besøkt 29.oktober 2013.
- Den norske kirke. "Antall døpte 1950-2011". Tilgjengelig på <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=1958>. Besøkt 11.september 2012.

- Den norske kirke. ”Bakgrunn”. Tilgjengelig på <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=9344>. Besøkt 4.oktober 2012.
- FN-sambandet. ”FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen)”. Tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklæringer/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter-Barnekonvensjonen>. Besøkt 4.oktober 2012.
- Hamar Frikirke. ”B-tween, samling for nestenåringer”. Tilgjengelig på <http://www.hamarfrikirke.no/cms/index.php?ref=41&cref=35&name=B-tween>. Besøkt 11.september 2012.
- KFUK/KFUM. ”Hvem er Tweensa?”. Tilgjengelig på <http://twensing.no/index.php/site/hvem/>. Besøkt 11.september 2012.
- LexOpen – dit online leksikon. ”USA”. Tilgjengelig på <http://lexopen.dk/lande/USA.html>. Besøkt 6.april 2013.
- Miami. ”Best Way to Know What Tweens Like Is to Know Tween Facts”. Tilgjengelig på <http://www.miami.com/blog/tweens-tween-facts/>. Besøkt 24.august 2012.
- Miami. ”What Tweens Like... NOT!”. Tilgjengelig på <http://www.miami.com/blog/tweens/>. Besøkt 24.august 2012.
- Netplaces. ”Inside the mind of a tween”. Tilgjengelig på <http://www.netplaces.com/tweens/meet-the-tweens/inside-the-mind-of-a-tween.htm>. Besøkt 24.august 2012.
- Netplaces. ”Top 10 Tips to Help You Understand Your Tween” Tilgjengelig på <http://www.netplaces.com/tweens/meet-the-tweens/top-ten-tips-to-help-you-understand-your-tween.htm>. Besøkt 24.august 2012.
- Netplaces. ”Tweens”. Tilgjengelig på www.netplaces.com/tweens. Besøkt 24.august 2012.
- The New York Times. ”Many Normal-Weight Teens Feel Fat”. Tilgjengelig på <http://well.blogs.nytimes.com/2008/06/23/many-normal-weight-teens-feel-fat/>. Besøkt 26.september 2012.
- NHO Reiseliv. ”Håndbok for turistkontor”. Tilgjengelig på <http://www.nhoreiseliv.no/wp-content/uploads/2012/05/Haandbok-for-turistkontorer.pdf>. Besøkt 31.november 2013.

- NOVA. ”Kroppsbilder blant ungdom – En undersøkelse av variasjoner mellom grupper, endringer over tid og utvikling med alder”. Tilgjengelig på <http://nova.no/id/1743.0>. Besøkt 28.oktober 2013.
- Relevant. ”Belong, Believe, Behave”. Tilgjengelig på <http://www.relevantmagazine.com/god/church/blog/428-belong-believe-behave>. Besøkt 11.oktober 2012.
- Rogaland fylkeskommune. ”Selektiv persepsjon”. Tilgjengelig på <https://wiki.rogfk.no/groups/psykologi1/wiki/0ee98/>. Besøkt 31.november 2013.
- Quirky Kid Clinic. ”Tweens”. Tilgjengelig på <http://childpsychologist.com.au/resources/tweens>. Besøkt 26.september 2012.
- Search Institute. ”Youth in Protestant Churches”. Tilgjengelig på http://www.search-institute.org/downloadable/youth_in_protestant_churches.pdf. Besøkt 1.november 2013.
- Wikipedia. ”Ungdom”. Tilgjengelig på <http://no.wikipedia.org/wiki/Ungdom>. Besøkt 21.september 2012.

7.4 Ikke-publiserte kilder

7.4.1 Menighet i mindre by

- Intervju med NN, prest i menighet i mindre by. Intervju foretatt 14.september 2012.
- Intervju med NN, trosopplærer i menighet i mindre by. Intervju foretatt 14.september 2012.
- Intervju med NN, frivillig medarbeider i menighet i mindre by. Intervju foretatt 14.september 2012.
- Lokal trosopplæringsplan for menigheten, godkjent av biskopen i 2011.
- Menighetens hjemmeside på internett.
- Stoff fra www.kirken.no med informasjon om menigheten og medlemstall.
- Stoff fra <http://www.ssb.no> om kjennetegn ved kommunen menigheten befinner seg i.
- Stoff fra www.wikipedia.no med informasjon om kommunen og byen menigheten befinner seg i.

7.4.2 Menighet på tettsted

- Intervju med NN, prest i menighet på tettsted. Intervju foretatt 16.oktober 2012.
- Intervju med NN, trosopplærer i menighet på tettsted. Intervju foretatt 16.oktober 2012.
- Intervju med NN, frivillig medarbeider i menighet på tettsted. Intervju foretatt 1.oktober 2012.
- Lokal trosopplæringsplan for menigheten, godkjent av biskopen i 2012.
- Menighetens hjemmeside på internett.
- Menighetsblad for menighetene i prestegjeldet, sommeren 2006. Lastet ned fra internett.
- Møtebok for menighetsråd, februar 2012. Lastet ned fra internett.
- Stoff fra www.kirken.no om ulike tiltak for tweens, hvor stor andel av målgruppen som kommer og vektleggingen av ulike typer tiltak.
- Stoff fra www.wikipedia.no med informasjon om kommunen menigheten befinner seg i og tettstedet den ligger i.

7.5 Annet

Forsidebildet er hentet fra:

Other Mothers. "Other Mothers Accepts All Brand Names". Tilgjengelig på <http://www.othermothersboise.com/images/jumping-kids.jpg>. Besøkt og lastet ned 27.mars 2013.

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Infoskriv og samtykkeerklæring

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg er masterstudent i teologi ved Misjonshøyskolen i Stavanger og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er tweens, og jeg skal undersøke og analysere praksis i to menigheter i Den norske kirke med et variert trosopplæringstilbud for 10-13-åringer. Jeg vil se på om menighetene lykkes i sitt arbeid, og hvorfor de lykkes. Jeg vil også reflektere over hvilke virkemidler som gjør arbeidet vellykket som trosopplæring, og hvilke kjennetegn og kvaliteter som må være til stede for at disse tiltakene kan karakteriseres som vellykkede.

For å finne ut av dette ønsker jeg å intervju tre personer fra to menigheter i Den norske kirke som har et tilbud for tweens, og som lykkes i dette arbeidet. Jeg ønsker å intervju en prest, en trosopplærer og en frivillig medarbeider/leder. Spørsmålene vil dreie seg om hvordan tilbudene for tweens ser ut, hvordan de har blitt utformet eller valgt, og hvorfor dette arbeidet ser ut til å være vellykket. Jeg vil bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent en time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2013.

Dersom du har lyst å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg. Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på mobilnummer 971 42 598, eller sende en e-post til ingvildsimonnes@gmail.com. Du kan også kontakte min veileder Thor Strandenæs ved seksjon for misjonsteologi og praktisk teologi ved Misjonshøyskolen, på telefonnummer 51 51 62 32.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Med vennlig hilsen
Ingvild Simonnes
Mester Gottfrieds vei 6
4024 Stavanger

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Signatur Telefonnummer

8.2 Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

For kvalitative, semistrukturelle dybdeintervjuer med en prest, en trosopplærer og en frivillig medarbeider i to menigheter i Den norske kirke.

Spørsmål kun for presten:

- Hva vil du si er positivt for kirken i dette området, og hvilke utfordringer ser du?
- Hvordan er samarbeidet mellom kirke og kommune (for eksempel skolene)?
- Hvor mange medlemmer er det i menigheten, og cirka hvor mange konfirmeres årlig?
- Hvor mange av de ansatte er innblandet i arbeidet med 10-13-åringer?

Spørsmål kun for trosopplærer:

- Hva vil du si kjennetegnet menigheten og barne- og ungdomsarbeidet før trosopplæringsreformen kom?
- Er det noe annet som kjennetegner menigheten og barne- og ungdomsarbeidet nå?
- Hvilket tilbud har dere for 10-13-åringer i denne menigheten?
- Cirka hvor mange frivillige er involvert i tweens-arbeid?

Spørsmål for alle de tre informantene:

- Hva vil du si kjennetegner området/kommunen/lokalsamfunnet menigheten befinner seg i?
- Hva har vært viktig i utformingen av tiltak for tweens i menigheten?
- Hvordan har dere kommet dit dere er nå, og hva har vært motivasjonsfaktorer?
- Hvordan forstår du trosopplæring, og hvordan skjer den?
- Hvordan ser du tiltakene dere har for tweens opp mot trosopplæringsreformen?
 - Har dere brukt *Gud gir – vi deler* aktivt i planarbeidet?
 - Tenker du at dette arbeidet ivaretar sentrale dimensjoner ved den helhetlige trosopplæringen, og eventuelt hvordan?
(Jf. kapittel 6 i *Gud gir – vi deler*)
 - Hvordan ser du arbeidet dere har rent innholdsmessig i forhold til målsettingene i trosopplæringsreformen?
 - Hvordan vil du beskrive forholdet mellom trosopplæring og trospraksis i tiltakene deres?
- Syns du det er viktig å samarbeide med foreldre og faddere? I så fall, hvordan ser dette samarbeidet ut i praksis?
- Hva er din refleksjon rundt kontinuerlige tiltak og tidsavgrensede tiltak?
- Er det kjekt å være med i arbeidet, og eventuelt hvorfor?
- Har dere en spesiell målsetting eller visjon for tweensarbeidet?
- Vil du si at dere lykkes i å nå tweens?
- Hva vil du si dere lykkes med i deres tilbud for tweens?
- Hvorfor lykkes dere?
- Hvilke faktorer mener du må være til stede for å kunne si at man har et vellykket tweens-arbeid?